KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 1/2021

ÜHISEL JÕUL VAENLASE VASTU

KOLME RINGKONNA ÜHINE E-ÕPPUS

MODUS VIVENDI: NOORTEORGANISATSIOONIDE UUS ARENGUKAVA

LEIA

KAITSE KODU!

INTERNETIST

https://issuu.com/kaitse_kodu

@kaitsekodu

www.facebook.com/kaitsekodu/

www.youtube.com/kaitseliiteesti

UUE OOTUSEST VANA VALGUSES

Ilmselt mõtlevad praegu paljud, et alanud aastal võiks kõik uut moodi olla, sest see, mis toimub – globaalne koroonapandeemia ning sellest tingitud järjest süvenev majanduskriis – on justkui segu halvast unenäost ja naljast. Selles mõttes, et on sürreaalne ja sisaldab omamoodi huumorit, kuid naerma ei aja. Kohe üldse mitte.

Samas tasub kõige uue soovimisega ka pisut ettevaatlik olla. Nagu hoiatab rahvasuus levinud üteluski, ei pruugi tulemused alati olla just päris sellised, nagu oleksime tahtnud. Võtame või möödunud aasta, mille sarnast pole ilmselt keegi meie hulgast varem kogenud.

Paraku kummitab see meid nüüd veel pikka aega, millest võib järeldada, et alati ei ole mõistlik uue ootuses vana kohe üle parda heita. Meie pole seda teinud, mistõttu saame ka tegevusi jätkata. Võib-olla mitte päris tavapärasel moel ja mahus, kuid endise innuga ja vastavalt oma võimalustele.

Aga mis puudutab uut ja huvitavat, siis seda toob alanud aasta kohe kindlasti. Ka meile, kaitseliitlastele. Kuid sellest lähemalt juba ajakirja järgmistes numbrites.

KARRI KAAS
peatoimetaja

KAITSELIIT

Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.

Kaitseliit on 1918. aasta 11. novembril riigikaitseorganisatsioonina loodud Kaitseliidu õigusjärglane.

Kaitseliidu ülesanne on, toetudes vabale tahtele ja omaalgatusele, suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Kaitseliitu kuulub üle 16 000 liikme. Koos Kaitseliidu struktuuriüksuste Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütardega on Kaitseliidu peres tegev üle 26 000 vabatahtliku.

KAITSE KODU!

Kaitseliidu ajakirja esimene number ilmus 1925. aasta 14. oktoobril 40-leheküljelisena trükiarvuga 18 000 eksemplari. Seega kuulub Kaitse Kodu! vanimate seni ilmuvate Eesti ajakirjade hulka.

Osava reklaami ning väljaande sisu väärtuslikumaks ja välimuse kaunimaks muutmisega kasvas Kaitse Kodu! menu lugejaskonnas ning 1928. aasta lõpus oli see juba Eesti üheks loetavaimaks ajakirjaks. Aastatel 1929–1932 ilmus Kaitse Kodu! senise kahe korra asemel kuus igal nädalal. Ajakirja viimane sõjaeelne number ilmus 20. juunil 1940.

Kaitse Kodu! uus algus oli 1993. aastal, mil ajakiri hakkas taas Kaitseliidu hõlma all ilmuma. Ajakirja anti välja neli numbrit, kuni see 1995. aastal peatoimetajana tööle asunud Ivar Jõesaare juhtimisel taas perioodiliselt ilmuma hakkas. Praegu ilmub Kaitse Kodu! kaheksa korda aastas tiraažiga 7000 eksemplari.

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 1/2021

KAITSELIIDU AJAKIRI KAITSE KODU!

Asutatud 11. septembril 1925

Väljaandja: Kaitseliit, ilmub kaheksa korda aastas
Peatoimetaja: Karri Kaas
Tegevtoimetaja: Asso Puidet
Foto- ja videotoimetaja: Kristjan Prii
Keeletoimetaja: Anu Jõesaar
Kujundaja: Matis Karu
Reklaam ja levi: kaitsekodu@kaitseliit.ee
Toimetus: Tallinna mnt 49a, 80036 Pärnu, telefon 717 9106
Toimetuse e-mail: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Kaitse Kodu! internetis
http://www.kaitseliit.ee/et/kaitsekodu
www.facebook.com/kaitsekodu
www.instagram.com/kaitsekodu/
http://www.youtube.com/kaitseliiteesti

Kaitse Kodu! postkastis
Tellimuse saab vormistada Eesti Posti kataloogi alusel postkontoris või Eesti Posti kodulehel (www.omniva.ee). Eesti Posti kaudu maksab Kaitse Kodu! aastatellimus 2.85 eurot; tellimisindeks 78226.

Trükk: AS Printall

Toimetusel on õigus kaastöid redigeerida ja lühendada. Toimetus käsikirju ei retsenseeri ega tagasta.

Kaastööde saatmise tähtajad:
2/2021 – 20. jaanuar 2021; 3/2021 – 24. veebruar 2021; 4/2021 – 7. aprill 2021; 5/2021 – 26. mai

Kaitseliit
Naiskodukaitse
Noored Kotkad
Kodutütred

6 SÜNDMUS
Ühisel jõul vaenlase vastu

8 KAITSELIIT
Kaitseliidu liikmeskonna audit kui uue maakaitse ning tsiviil- ja elanikkonnakaitse struktuuri alus

11 INIMENE
Peeter Lorents: „Kui vastu hakkad, siis ei rünnata sind nii kergesti"

16 KAITSELIIT
Miski, milleta ei ole Kaitseliitu...

18 KAITSELIIT
Viru malev seisab müürina

20 KAITSELIIT
Tunne kamraadi embleemi – Kirde maakaitseringkond

22 KAITSELIIT
Sport ja kaitseliitlane käivad kokku!

24 KAITSELIIT
Kuidas ma kindralit (töö)varjutasin

26 HARITUD SÕDUR
Peenhäälestame tulemüüre

28 HARITUD SÕDUR
Vene erioperatsioonide läbiviimise alused

34 MAAILMAPILK
Lahingud Mosuli pärast ehk 21. sajandi Stalingrad

42 MAAILMAPILK
Viha ja viiruse aasta

44 KOOSTÖÖ
Balti NATO staap liigub täieliku operatsioonivõime suunas

Foto: JAANUS MEHIKAS

ESIKAANEL: Ühisel jõul vaenlase vastu ›› lk 6

Sellega tuli lihtsalt arvestada, et siin on tüübid, kes mängivad teistel kaalutlustel ja teiste reeglite järgi. ›› lk 11

Üksi seda teekonda läbida oleks kindlasti nukker olnud. Just toredad ja kannatlikud kaaslased on väärtus, mida stopperi, kaalu või mõõdulindiga mõõta ei saa. ›› lk 54

46 ÕIGUS
Reservasendusteenistus tugevdab laiapindset riigikaitset

48 KURIOOSUM
Lendav kantsel: vertikaalne õhusõiduk Williams X-Jet

50 SÕJARAUD
Eesti relvameistrite suurekaliibriline täpsusrelv

54 SÕJASPORT
Kestvusrännak kui kvaliteedinäitaja

58 KUIDAS ...
... teha sprotikonservist lamp?

60 ÜLEELAMINE
Põletame kaloreid – sõna otseses mõttes

62 MEDITSIIN
Kodumaine matkevahend aitab elusid päästa

64 NAISKODUKAITSE
Kolme ringkonna ühine E-õppus

66 NAISKODUKAITSE
Praktilisi näpunäiteid välikokale

70 NAISKODUKAITSE
Naised tõestavad: laskmine on värvikas

72 NOORED
***Modus vivendi*: Noorteorganisatsioonide arengukava 2021–2025**

75 NOORED
Häid jõule Kaitseliidu poolt

78 MILITAARTURISM
Hunnik kive ja nende kuningas

80 FILMIARVUSTUS
Läänerindel kaotustega

82 RAAMATUARVUSTUS
Üks erakordselt kehvasti kirja pandud erakordne lugu

AUTORID

KALLE ELLER
taastatud Kaitseliidu esimene ülem
Äärmiselt mitmekülgne, avatud silmaringi ja lahtise sulega Kalle on kultuuritegelane, maausuline ja ennekõike sõjaväelane, kes ei karda öelda ja kirjutada, mida mõtleb ja teab.

MARGUS KUUL
kaitseväe erioperatsioonide väejuhatuse ülem
Irregulaarse sõjapidamise ekspert, kes ei pea paljuks oma laiapinnalisi ja süvitsi minevaid teadmisi ka Kaitse Kodu! lugejatega jagada.

HEIKKI KIROTAR
vabatahtlik autor
Heikki teab kõike laskemoonast ja relvadest. Ta mitte ainult ei tea, vaid oskab ka kasutada. Ning neist kirjutada. Põhjalikult. Ja snaipri täpsusega.

EHA JAKOBSON
vabatahtlik autor
Fotograafi ja reporterina ajakirja tegemistesse panustav Eha kuulub Naiskodukaitse Tartu ringkonna kultuurigruppi. Põhjusega.

HANNO SAKS
arvutiasjatundja
Pärnu Mai kooli IT-juht ja robootikaõpetaja Hanno teab, et rindejoon ei jookse mitte ainult piki kraave ja kaevikuid, vaid ka mööda kaableid ja kõvakettaid.

TOOMAS ALATALU
politoloog
Toomas on õppejõud, poliitik, ajakirjanik ja tunnustatud tõvaloog. Kaitse Kodu! veergudel toob ta suures maailmas ja poliitikas toimuva lugejatele lähemale.

GUNNAR VASEMÄGI
vabatahtlik autor
Gunnari üheks suureks hobiks ja kireks on joonistamine ja teiseks hobiks filmikunst. Ajakirjas Kaitse Kodu! on ta need kaks lugejate rõõmuks ühendanud.

ASSO PUIDET
Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

ÜHISEL JÕUL VAENLASE VASTU

Kaitseliidu Rapla maleva võitlusgrupp koos Tallinna ametivendade ja erioperaatoritega viisid läbi ühistreeningu Eestis viibiva USA õhuväe erioperatsioonide sihtüksusega 352. Ühisel jõul harjutati Eesti-vastase agressiooni tõrjumist.

Tekst: **KAITSE KODU!**

Rapla maleva planeeritud ja läbiviidud harjutus koosnes kombineeritud elementidest nagu planeerimine, rünnak ja objekti hõivamine, mis kulmineerus pääste- ja evakuatsioonioperatsiooniks. Lahingumeedikutel olid käed-jalad tööd täis. Toimus ju esmaabi andmine kontaktiolukorras – vastase „tule" all. Ja me ei räägi siin ainult esmasest abist. Ei, meditsiiniliste protseduuridega tuli jätkata ka õhusõiduki pardal. Just – üksuste lahingutsooni sisse ja sealt välja viimine toimus USA liitlaste tagatud lennukiga. Mitte lihtsalt lennukiga, vaid legendaarse võitluslennukiga Bell Boeing V-22 Osprey CV-22, mis ühendab endas lennuki ja helikopteri parimad omadused.

See ikooniline lennuk kasutab õhkutõusmiseks ja edasiliikumiseks kallutatavate propellerite tehnoloogiat. Vertikaalses asendis on propellerid õhkutõusmiseks, maandumiseks ja hõljumiseks. Horisontaalses asendis on propellerid aga, nagu ikka, kuni 443kilomeetrise tunnikiirusega edasi lendamiseks. Samuti manööverdamiseks.

Kuna V-22 Ospreys on kopteri operatiivne paindlikkus kombineeritud lennuki suure kiiruse ja efektiivsusega, suudab see täita selliseid missioone nagu sõjaväe- ja lastivedu, rünnakud, luure-, otsingu- ja päästeoperatsioonid.

Nii andis ka Rapla maleva harjutusel just see tiivuline üksustele võime sooritada EXFIL/INFIL operatsioone ja meditsiinilisi evakuatsioonilende väljaspool lennuvälju.

Ühelt poolt on selline – mitte just iganädalane, aga kaugeltki mitte esmakordne – harjutus meie võitlejatele hea võimalus näha ja kogeda jõudu, millega liitlased meid toetavad. Teisalt annab ühisharjutus liitlastelegi võimaluse hoida siinmail n-ö raua kuuma ja meeste meeled erksad.

Kokkuvõttes tõestas Rapla maleva harjutus järjekordselt ja jõuliselt, et liitlased on meiega. Ja meie liitlastega. Seda nii rahus kui ...

RAPLA MALEV

GUNNAR TEAS

KAITSELIIDU LIIKMESKONNA AUDIT

KUI UUE MAAKAITSE NING TSIVIIL- JA ELANIKKONNAKAITSE STRUKTUURI ALUS

Igal Kaitseliidu liikmel, v.a noored, peab olema oma funktsioon ja ülesanne nii kriisi- kui ka sõjaajal. Selleks viidi läbi küsitlus, mille käigus pidid Kaitseliidu eri tasandite allüksuste vabatahtlikud ülemad/pealikud isiklikult kontakti võtma iga organisatsiooni liikmega.

Tekst: **major ANDRES PEHME**, *Kaitseliidu Peastaabi personaliosakonna ülem*

Auditi objektideks olid kõik Kaitseliidu (sh Naiskodukaitse ja noorteorganisatsioonid) tegev-, toetaja- ja auliikmed, sealhulgas isikud, kes liitusid Kaitseliiduga auditi läbiviimise ajal. Tegevväelastest tegev- ja toetajaliikmeid ei küsitletud ja nemad küsitletavate koguarvus ei kajastu.

Auditi eesmärgiks oli kaardistada Kaitseliidu liikmeskond ning selgitada välja isikute staatus kriisi- ja sõjaajal, sest uue struktuuri loomiseks on vaja selget ülevaadet, kes liikmeskonnast soovib olla relvastatud võitleja (kombatant) ning kes eelistab olla mittekombatant ja panustada Kaitseliidu tsiviil- ja elanikkonnakaitse struktuuri. Auditi tulemused on üheks aluseks otsustamisel, millised üksused ja mis mahus luuakse Kaitseliidu maakaitse ning tsiviil- ja elanikkonnakaitse struktuuri lähtuvalt kriisi- ja sõjaaja vajadustest.

AUDITI TULEMUSED

Möödunud aasta seisuga oli küsitletavate nimekirjas kokku *ca* 17 000 liiget, kellest küsitleti umbes 15 000. Küsitlemata liikmete seas on ligikaudu 1000 neid (peamiselt Tallinna ja Pärnumaa malevast), kellega jätkatakse kontakti otsimist. Kahjuks ligi 1000 liikmega (põhiliselt Tallinna, Pärnumaa ja Lääne malevast) auditi jooksul ühendust ei saadud, kuigi kasutati erinevaid võimalusi. Esile võib tõsta Alutaguse

malevat, kus jäi küsitlemata ainult üks liige.

KOMBATANDID JA MITTEKOMBATANDID. Üheks põhiküsimuseks oli Kaitseliidu liikmete eelistus kuuluda maakaitse (roheline) või tsiviil- ja elanikkonnakaitse (valge) struktuuri. 59% vastanutest valis maakaitse (kombatandid) ning 23% tsiviil- ja elanikkonnakaitse (mittekombatandid). 18% vastanutest ei soovinud kuuluda kumbagi struktuuri (vt joonist 1).

Maakaitsestruktuuri valinutest suurema osa moodustasid reservis olevad isikud (68%), oli ka kaitseväekohustuse võtnud isikuid (5%) ja kaitseväekohustuseta isikuid (11%), viimastest 120 olid näiteks vanuses 60–88 aastat. 16% maakaitsestruktuuri valinutest moodustasid ajateenijad, eruväelased, kutsealused ja varem tervislikel põhjustel kaitseväekohustuslaste registrist kustutatud isikud.

Selleks, et kuuluda maakaitse sõjalisse struktuuri, peavad kaitseväekohustust mitteomavad Kaitseliidu liikmed võtma endale Kaitseliidu seaduse § 32[1] alusel vastava kohustuse, mis käsitleb isikute kaitseväeteenistusse asumist mobilisatsiooni ja sõjaseisukorra ajal. Selliste isikute osalemine õppekogunemistel ja lisaõppekogunemistel on jätkuvalt vabatahtlik ja neid kutsutakse osalema malevapealiku kutsega.

Maakaitsestruktuuri sõjaaja ametikohale määratavatel liikmetel jätkub individuaalne ja üksusepõhine sõjaline väljaõpe koos osalemisega erinevatel õppustel ja harjutustel. Varustusest tagatakse kõigile järk-järgult kaasaegne individuaalne lahinguvarustus (kandesüsteemid, kaitsevahendid, relvad jne) ja täiendatakse ka üksuse varustust (relvasüsteemid, öövaatlusseadmed, transpordivahendid jne).

Tsiviil- ja elanikkonnakaitse struktuuri valinutest moodustasid suurema osa ehk 54% kaitseväekohustuseta isikud. Reservi määratuid on nende seas 23%, osa neist on mobilisatsioonipiiranguga. Selle valiku kasuks otsustajate seas on ka palju Naiskodukaitse liikmeid, kel on märkimisväärne roll mitmesugustes toetavates tegevustes (vt joonist 2).

Tsiviil- ja elanikkonnakaitsega seotud vajaduste ja tegevuste täpsustamine Kaitseliidu, kaitseväe ja riigi toimimise heaks kriisi- ja sõjaajal jätkub. Koostamisel on valdkondlikud (evakuatsioon, vaatlus, logistika, muu toetus) struktuurid (sh varustus), väljaõppe põhimõtted ja kavad. Tulevikus kaasatakse neid üksusi erinevatele sõjalistele või tsiviilametkondade korraldatud harjutustele ja õppustele. Võimalusel arvestatakse struktuuridesse määramisel liikmete eelistusi, teadmisi ja oskusi. Varustus on seotud valitud valdkonnaga (nt tsiviil- ja elanikkonnakaitse struktuurile ei ole ette nähtud lahinguvarustust ega käskkirjaga määratud relvastust).

Tsiviil- ja elanikkonnakaitse valinud liikmetel ei ole tulevikus võimalik osaleda kõigil sõjaväelise väljaõppega seotud üritustel ega edeneda sõjaväelises auastmes. Samas laskmisega tegelema on jätkuvalt teretulnud kõik Kaitseliidu liikmed, kes on läbinud või läbivad vastava väljaõppe. Kindlasti on võimalik eri eluetappidel liikuda eri struktuuride (rohelise ja valge) vahel, läbides vajadusel vastava välja- või täiendõppe. »

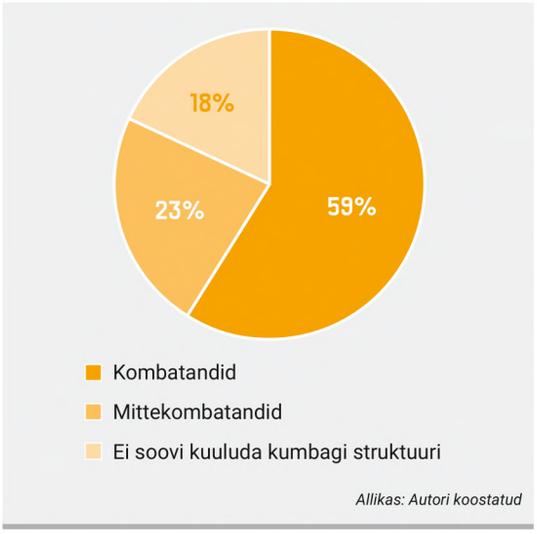

Allikas: Autori koostatud

JOONIS 1. VASTANUD KAITSELIIDU LIIKMETE EELISTUSED

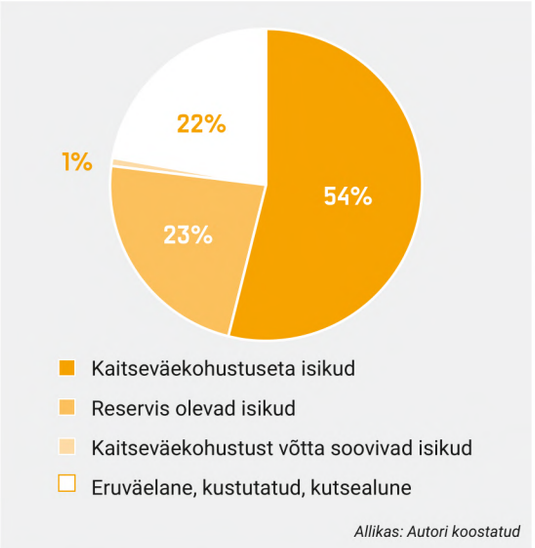

Allikas: Autori koostatud

JOONIS 2. TSIVIIL- JA ELANIKKONNAKAITSE STRUKTUURI VALINUD KAITSELIIDU LIIKMETE JAGUNEMINE

TABEL 1. KAITSELIIDU LIIKMETE JAGUNEMINE SELLE ALUSEL, KES EI SAA VÕI EI SOOVI KUMBAGI STRUKTUURI KUULUDA

Põhjused	Kokku
Muud põhjused	935
Soov Kaitseliidust välja astuda	430
Töö	250
Kaitseliidu liikmelisus lõpetatud	240
Vanus	183
Tervis	167
Ajapuudus	117
Elu- ja töökoht välismaal	93
Liikmelisuse lõpetamise protsess pooleli	93
Perekondlikud kohustused	84
Põhjendus puudub	79
Huvipuudus	43
Õpingud	12
Kokku	2726

Allikas: Autori koostatud

Sõltumata valitud struktuurist oodatakse liikmetelt jätkuvalt aktiivset osalust erinevates Kaitseliidu tegevustes vastavalt võimalustele.

LIIKMED, KES EI SAA VÕI EI SOOVI KUULUDA MAAKAITSE EGA TSIVIIL- JA ELANIKKONNAKAITSE STRUKTUURIDESSE. Erinevatel asjaoludel ei saa või ei soovi kumbagi struktuuri kuuluda kokku 2726 liiget.

Peamise põhjusena võib välja tuua soovi lõpetada Kaitseliidu liikmelisus (430 isikut). Kui lisada neile liikmelisuse juba lõpetanud isikud (240) ja need, kel on lõpetamise protsess pooleli (93), siis väheneb Kaitseliidu liikmeskond vähemalt 763 liikme võrra (vt tabelit 1).

Teiseks peamiseks põhjuseks nimetati tööd (250 isikut), sh nii mobilisatsioonipiiranguga ametikohti kui ka sedalaadi tööd, mille tõttu ei saa vabatahtlik hetkel Kaitseliidu tegevusse piisavalt panustada.

Kolmanda põhjuste rühmana võib käsitleda vanust (vastanute keskmine vanus 76 aastat) ja tervisehädasid.

Muid põhjusi võib grupeerida järgmiselt:

- tegevliikmed, kes soovivad liikmestaatust muuta toetajaliikmeks (280 isikut);
- toetajaliikmed (nt välismaalased või need, kes tahavadki ainult rahaliselt Kaitseliitu toetada);
- liikmed, kellel on struktuuriüksuse vahetamine pooleli, liikmelisus peatatud või peatamise protsess pooleli;
- liikmed, kelle valiku tegemist takistas teadmatus tuleviku osas või kes vastasid, et ei tea ise ka, mida teha tahavad;
- liikmed, kes soovivad olla sõjaaja ametikohal kaitseväe üksuses;
- noorkotkaste ja kodutütarde noortejuhid, kes soovivadki ainult noortega tegeleda.

Liikmetega, kes vajavad lisaselgitusi oma valikute tegemiseks või organisatsioonis jätkamiseks, võetakse uuesti ühendust (selleks võib ka ise pöörduda oma malevasse) ning arutatakse läbi organisatsioonis jätkamise erinevad võimalused.

Kedagi ei sunnita Kaitseliidust lahkuma, kuid liikmed peavad endale teadvustama, kuidas nad tahavad organisatsiooni panustada.

TÄHELEPANEKUD AUDITI KÄIGUS

Tuvastati hulk isikuid, kes ei teadnud, et nad on Kaitseliidu liikmed, või teadsid, et nad on organisatsioonist ammu välja astunud. Selgus, et paljude isikute kontaktandmed olid valed või vananenud.

Auditi tulemusi võisid mõjutada mitmed asjaolud. Näiteks selgus, et kõik vabatahtlikud ülemad/pealikud ei kontakteerunud liikmetega personaalselt, vaid küsitlus viidi läbi masspostitusena e-posti teel või osutusid küsitlejateks hoopis malevate personalispetsialistid või tegevväelased.

Kuna auditi läbiviijaid oli palju ja nende taust oli erinev, siis tõlgendati auditi eesmärke erinevalt ega osatud küsitletavatele alati piisavalt selgitada kõiki nüansse ja valikuid, see omakorda võis mõjutada ka vastuseid.

Auditi läbiviijatel oli vähe aega, vabatahtlikud tegid seda muude kohustuste kõrvalt. Telefonivestlused olid pikad ja nende läbiviimine töö ajal raskendatud, õhtusel ajal helistamist ei peetud alati sobilikuks.

EDASISED TEGEVUSED

Malevad jätkavad tagasiside andmist auditis osalenud Kaitseliidu liikmetele. Uuendatakse kõigi auditis osalenute kontaktandmed andmebaasis ja korrastatakse liikmeskonda (välja arvamine, liikmelisuse peatamine ja liikmestaatuste täpsustamine).

Kombatandi staatuse valinud liikmed määratakse uude maakaitsestruktuuri sõjaaja ametikohale ja neile väljastatakse vastavad teatised.

Kombatandi staatuse valinud, kuid kaitseväekohustust mitteomavatelt isikutelt võetakse vastav nõusolek ja nad määratakse sõjaaja ametikohale.

Mittekombatandi staatuse valinud liikmed määratakse struktuuridesse vastavalt valitud funktsioonidele ja planeeritavatele ülesannetele.

Kõik Kaitseliidu liikmed, keda ei ole küsitletud – palun teil ühendust võtta oma malevaga, et täpsustada oma kontaktandmed ja küsitluses osaleda!

PEETER LORENTS: „KUI VASTU HAKKAD, SIIS EI RÜNNATA SIND NII KERGESTI”

Kaitseliit on viimase kolmekümne aasta jooksul elanud läbi tormilisemaid ja tasakaalukamaid aegu. Aegu, millele on tunnistajaks olnud juba 1994. aastal Kaitseliidu vanematekogusse ja kohe ka selle aseesimeheks valitud Peeter Lorents.

Tekst: **MERIKE JÜRJO**, *Kaitseliidu vanematekogu liige*

Kaitseliit taastati 1990. aasta veebruaris, kaitseliitlased näitasid end avalikkusele tõsise organiseeritud jõuna augustiputši päevil augustis 1991, veidi hiljem ka Eesti Kongressi turvates. Kas osalesite juba siis Kaitseliidus?

Pean tunnistama, et sel perioodil ei olnud mul Kaitseliiduga mingit sidet, välja arvatud mõned põgusad kokkupuuted Eesti Kongressi ajal, mille esimesse koosseisu ma kuulusin. Ainult kuulsin, et Kaitseliitu taastatakse, kuid ma ei puutunud nende inimestega eriti kokku. 1993. aastal kaasati mind mõningatele Kaitseliidu teemadega seotud koosolekutele, hakkasin inimestega tutvuma, vahel käisin ka õppusi uudistamas.

Lähenemine Kaitseliidule toimus hästi-hästi tasakesi, algul inimesed, siis kooslused, seejärel juba vanematekogu. Sel ajal ei olnud vahest inimene ise nii tähtis kui see, millist rolli ta mängib, mida saab tänu oma rollile ära teha. Ma olin sel ajal Riigikogu riigikaitsekomisjoni aseesimees, hiljem esimees. Seega, vaevalt et alguses oleks eriti huvi tuntud Peeter Lorentsi vastu, oluline oli ikka see, et olin riigikaitsekomisjonis ja vahepeal ka Koonderakonna esimees. Oli vajalik, et need positsioonid oleksid esindatud Kaitseliidu arvamusliidrite seas ja saaksid Kaitseliidu asjades kaasa aidata. Võib-olla arvati ka, et olen erapooletu, ei aja riigikaitse valdkonnas erakonna või valimisliitude poliitikat, vaid ikka riigikaitse asja. Nii kujunes ka vajadus süveneda tõsisemalt sellesse, mida kujutab endast Kaitseliit ja tema ülesanded, võimalu- »

JOHAN VIIROK

TÕNU NOORITS

sed ja vajadused. See toimus kõik väga evolutsiooniliselt, samm-sammult.

Vahetu kaitseliitlase kogemuse saite Toompea malevkonnast?

Nii see loomulikult kujunes, et Toompeal tegutsevad ja töötavad inimesed ühinesid Toompea malevkonda. Tollane Riigikogu esimees Ülo Nugis armastas võimsaid ettevõtmisi. Malevkond taastati ja toimus pidulik lipu pühitsemine lossi õuel 1994. aasta detsembris. Mina kuulusin muidugi malevkonda taasloomisest alates.

1990. aastail oli põhiküsimuseks Kaitseliidu seadus?

Loomulikult, sellest olenes, kas Kaitseliit jääb või kaob. Riigikaitsekomisjonis oli peaaegu kõigil meil selge, et Eesti tee on ajateenistusel põhinev reservarmee ja vabatahtlik Kaitseliit. Sel ajal kujuneski välja vanematekogu tuumik.

Enn Tarto, Tiit Tammsaar, Endel Lippmaa ...

Esmajoones muidugi Enn Tarto. Ei seganud teda minu Koonderakonnas olemine ega mind tema kuulumine Vabariiklaste ja Konservatiivide Rahvaerakonda, hiljem Rahvaerakonna Mõõdukad ridadesse. Enn oli ja on läbinisti isamaaline mees, aus mees, kes pealegi ei olnud argpüks, mis on ka väga tähtis. Eriti oli tunda seda jäägrikriisi ajal, mil päris paljud Riigikogu liikmed minu arust poliitiliselt püksi lasksid, kui nii väljenduda. Aga tema ei kartnud. Kaitseliidu asjades oli ta kui raudnael. Juhtus ka riigikaitsekomisjonis, et püüti ajada mingeid muid asju idakaarest puhuvate tuulte järgi, ise samas kirts-kärts sinimustvalget särki rebides. Kui vaatama hakkasid, mis on otsuse oodatav kasusaamine ja kasu ... Ma mäletan, et me Ennuga päris hästi haistsime, kust kandist tuuled puhuvad. Ja kui tarvis, tegime koos, mida Eesti **tegeliku kaitstuse** heaks teha andis.

Tiit Tammsaar tuli riigikaitsekomisjoni liikmeks Riigikogu järgmisest koosseisust. Tal oli oma erakondlik taust, kuid ta tajus isamaalisuse ja riigikaitse olemust. Selle, mis tuleb riigikaitsele kasuks ja mis kahjuks, jagas ta kohe ära. Kaitseliidu seaduse saamine oli tõsine draama. Tundus, et ei koalitsiooni- ega opositsioonierakondade sees polnud täit selgust ega ülemäära suurt üksmeelt. Olime muide Tiit Tammsaarega tollase riigikaitsekomisjoni koosseisus ainsad koalitsiooni esindajad. Ülejäänud komisjon koosnes opositsiooni esindajatest, kuid me kõik ajasime ühte asja: võidi olla põllumehed või muude alade mehed, aga riigikaitse küsimustes olid kõik täitsamehed!

Endel Lippmaa ei olnud küll meie komisjonis, kuid riigikaitse ja Kaitseliidu asjades mängis erakordselt suurt rolli. Tema armastas pabereid. Tal oli instituudi ühes töötoas suur laud tohutu hulga igasuguste dokumentidega. Huvitaval kombel teadis ta alati, kus üks või teine paber paiknes. Otsis võiduka näoga välja, vehkis pea kohal, näitas, tõestas midagi. Ta oli esmaklassiline allikas, kui mul oli vaja millegi eest seista või millegi vastu olla, sest ta leidis ja tõi mulle vastavad paberid. Näiteks Paldiski tuumareaktorite ülesehituse ja tehniliste andmete kohta. Tema suutis seda, vahel bluffis kah, kusjuures väga elegantselt. Mõistust, energiat ja teotahet oli tal rohkem kui piisavalt.

1990. aastate Eesti ühiskond ei olnud just eriti riigikaitsemeelne ...

Ei olnud, aga vastalisusel oli mitu nägu. Esmalt muidugi need, kelle käsi ulatus Peipsi taha. Vene telekanalilt mäletan intervjuud ühe KGB kindraliga. Tema, muide väga intelligentne kindral, ütles, et „arenevates maades sättisime end vägagi soliidselt sisse, isegi ministrite tasandil“. Ja siis ma mõtlesin, et miks nad oleks pidanud Eestis erandi tegema. Sellega tuli lihtsalt arvestada, et siin on tüübid, kes mängivad teistel kaalutlustel ja teiste reeglite järgi. No siis oli teatud hulk täiskasvanud mehi, aga vaimult lillelapsi, kes küsisid: milleks mingi sõjavägi? Ma mäletan, kuidas söödi relvastatud komponenti välja omaaegsest Sisekaitseakadeemiast, kus olid sisekaitse, riigikaitse jm erialad. Need õppurid olid kõik relvakandmiseks ettevalmistatud ja karastatud

18. juuli 1997. Marylandi rahvuskaardi õhuväekomponendi 135. eskadroni ülem kolonelleitnant Warren Thomas tutvustab Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimehele Peeter Lorentsile ja õhuväe staabiülemale kolonelleitnant Valeri Saarele lennukit

jõud, sadu motiveeritud noori inimesi. Ja kus käis kogu aeg üks kaagutamine, et miks nad peavad siin linnas olema, miks sellised sõjaväestatud jne. Aga miks meil ei võiks olla Lasnamäe külje all mõnisada relvastatud noort inimest, kes vajadusel tulevad välja ja suudavad toimida relvastatud üksusena? Kuulasid neid lillelapsi ja mõtlesid: miks sa oled selline sült, kes ei suuda hinnata võimalust, et kui sa vastu hakkad, siis ei rünnata sind nii kergesti. Ega hunt ei taha ka siili, vaid eelistab jänest, kuigi väikesed loomad mõlemad. Võimekus ja eksponeeritud kaitsetahe, et meie tahame ennast kaitsta ja teeme selle nimel kõik, mis meie võimuses – vaat seda vaimsust me vajasime. Lillelastele võis käega lüüa, nad ei mõistnud ja tolku neist ka polnud, aga kes rafineeritult vastu toimisid, nendega oli raske.

2007. aasta aprillisündmused, pronksimäss vaigistas needki vastalised.

Absoluutselt. 2007. aastal ilmnes vastaspoole selge respekt Kaitseliidu vastu. See näitab ühiskonna mõistlikkust, arenguvõimet ja tugevust. »

IVAR JÕESAAR

TOOMPEA MALEVKOND

Kaitseväe suurõppus Kevadtorm mais 2004: Kaitseliidu ülem major Benno Leesik ja vanematekogu aseesimees Peeter Lorents

Tallinna maleva Toompea malevkonna lipu õnnistamise tseremoonia Toompea lossi õues 18. detsembril 1994

Vaatame ka tulevikku. Kas Kaitseliit on muutunud ja pidevas muutumises oleva maailmaga kohanenud?

Siin pole küsimus selles, kas Kaitseliit on ühiskonnaga kohanenud, vaid kas ühiskond on ümbritseva maailmaga kohanenud. Kas ühiskond saab adekvaatselt aru, missugused on uued ohud ja missugused võimalikud vastutegevused, et need ohud ei realiseeruks. Kõige parem sõda on ju see, mis ära jääb. Niipea, kui miski kriis ilmneb, siis nähakse kohe, et küll on hea, et Kaitseliit on meil olemas. Kui on jälle vaja organiseeritud jõudu, mis hoiaks asjad ohjas, kust sa seda mujalt ikka võtad. Varakevadest saadik oleme tsiviilkriisis, aga kes tuli vabatahtlikkuse korras appi – ikka Kaitseliit ja Naiskodukaitse.

Mulle meeldib joon, mida ajab praegune Kaitseliidu ülem, hajutamaks Kaitseliitu piirkonniti nii palju kui võimalik. Et kogu territoorium oleks Kaitseliidu võimekusega maksimaalselt kaetud. Ja nõue, et igal kaitseliitlasel peab olema ülesanne lähtuvalt tema võimetest, teadmistest, vanusest. Ole ettevalmistatud, see on oluline!

Meenutan ikka üht 1990. aastate külaskäiku Šveitsi, kus nägime, et meestel on igapäevaselt lahinguvarustus kodus ning viimse niidijupini tipp-topp komplekteeritud ja korras. Ja seda tõesti kontrolliti. Pisteliselt ja ette teatamata. Sest kui tuleb ootamatu käsk, pead voodi alt kiiresti kõik vajaliku, sealhulgas automaadi ja salved, kaasa rabama ning minema.

Mäletan, et küsisin nende ohvitserilt, mis juhtub siis, kui raevus Šveitsi mees tahab oma prouat himustava naabrimehega selle automaadi abil arveid klaarida. Seda ta ei tee, ütles ohvitser mulle, siis läheb see mees poodi ja ostab teise püssi, sest lahingurelv on püha ja seda oma asjade klaarimiseks ei kasutata.

Vaat rääkisime siin muutuvast mõttemaailmast, aga kui meil tekib ka selline mõtlemine, et naabrimehega arveteklaarimiseks minnakse poest teist püssi ostma, oleme saavutanud oma relvakultuuris murrangu. Võimalikult palju varustust – kiivrid, soomusvestid, relvad, salved, kuivtoidupakid – kaitseliitlasele koju! Kui häda käes, toimub iseorganiseerumine kiiresti. Kohalik kaitseliit asub teada positsioonidele, mis kaitse jaoks ammu välja mõeldud, läbi mängitud – see on jõud.

Millised teemad on praegu vanematekogu laual?

Vanematekogu laual on nagu ikka igihaljad põhiküsimused. Esmalt muidugi eelarvestamine. Vanematekogu jälgib hoolikalt Kaitseliidu väljaminekuid ja sissetulekuid ning avaldab arvamust ja küsib, miks on asjad nii plaanitud või tehtud. Siis riigikaitseline õigusruum, mis ikka ja jälle muutub. Praegugi on Kaitseliit jälle muutefaasis ja on vaja kaaluda poolt- ja vastuargumente, et leida Kaitseliidule parim.

Ministeeriumide juristide koostatud

SANDER HIIRE/WIKIPEDIA

Peeter Lorentsil (vasakul) ei ole suured teened mitte ainult Kaitseliidu tegemiste suunamisel, vaid ka teaduse arendamise vallas. 2016. aasta teaduskommunikatsiooni konverentsil pälvis ta teaduse populariseerimise auhinna

seadusprojektidega ei kaasne sageli vajalikku tunnetust, sest nad pole kaitseliitlased. Vahel pole ka nende tutvusringkonnas Kaitseliiduga seotud inimesi, et neil kujuneks kaudnegi ettekujutus sellest, mis, kuidas ja miks Kaitseliidus toimub. Tuleb lihtsalt vältida seda asjatundmatu ametnikutöö vilja, mis ei pruugi Kaitseliidus realiseeruda või, mis veelgi hullem, hakkab vabatahtlikkusele vastu töötama. Sellega võitlemist ilma vanematekoguta ei kujutaks nagu ettegi.

Siis struktuuri ja ülesehituse küsimused – kuhu midagi rajada, mismoodi ühte või teist Kaitseliidu komponenti luua või ümber kujundada. Arutatakse näiteks, kuhu peaksid olema paigutatud Kaitseliidu juhtstruktuurid, kas kesklinnas olemine on tark tegu või peaks paigutuma äärelinna, eriti just operatiivjuhtimise seisukohast lähtudes. Seal saab sõiduvahenditega ligipääsu tagada, vajaduse korral linnast kiiresti lahkuda … Samas on peastaabi praegune hoone riigikaitseline sümbol vanadest aegadest alates – keset linna ja kohe Toompea külje all. Sel on oma moraalne ja sotsiaalpsühholoogiline aspekt, mis ei ole sugugi väikese tähtsusega. Kõiki selliseid otsuseid peab läbi kaaluma, et toimida kõige mõistlikumal moel.

Vanematekogu on aja jooksul muutunud märksa laiapõhjalisemaks. Riigikogulaste ja ametite peadirektorite asemele ja kõrvale on vanematekogusse lisandunud tegusaid kaitseliitlasi kogu Eestist.

Vanematekogu on laiapõhjaline tegus kooslus. Kuigi praegune koroonakriis on pannud läbikäimisele piirid, pole vanematekogu kunagi kogunenud ainult Toompea külje alla ovaalse laua ümber. Vanematekogu on aastate jooksul pidanud arvukalt väljasõidukoosolekuid kogu Eestis. Sellised kohtumised annavad kohalikele kaitseliitlastele võimaluse suhelda ja oma arvamusega välja tulla. Ka kohapealt valitud vanematekogu liikmel tekib väljapaistvus, et tema räägib meie asjades kaasa, temagi kujundab kõrgema tasandi otsuseid. Need teemad on kaitseliitlastele ja sealt pärit vanematekogu liikmetele üliolulised, sest räägitakse läbi kõik üldised, aga ka kohapealsed mured ja rõõmud. Selline ühiskonna esindatus on äärmiselt teretulnud.

Olete õppejõud. Kas räägite tänapäeva tudengitele Kaitseliidust?

Olen õpetaja juba 1972. aastast, kui alustasin Valgjärve 8-klassilises koolis ja hiljem jätkasin mitmes Tallinna keskkoolis. Siis õpetasin omaaegses Tallinna Polütehnilises Instituudis, Sisekaitseakadeemias, Riigikaitseakadeemias. Praegu olen EBS-is professor ja TalTechi IT-kolledžis dotsent.

Ikka räägin neile Kaitseliidust, absoluutselt. Ma olen käinud õppetööl isegi laigulise vormiga. Kui samal päeval on mingi Kaitseliidu üritus, ei lähe mina koju riideid vahetama. Tudengite suhtumine on täiesti normaalne. Algul mõni veidi üllatub. Mina ei tee sellest numbrit ja ei ole keegi minust ka numbrit teinud, et ah! või uh! mingi laiguline!

MISKI, MILLETA EI OLE KAITSELIITU...

Kaitseliidu ülema korraldusel viidi eelmisel aastal Kaitseliidus läbi liikmeskonna audit, mille eesmärgiks oli saada paremat ülevaadet, kes liikmetest soovivad panustada sõjaaja ülesannetesse, kes aga toetusega või elanikkonna kaitsega seotud tegevustesse.

Tekst: **MAREK RANNE**, *Kaitseliidu ülema õigusnõunik*

Liikmeskonna auditi sisu kirjeldas Kaitseliidu ülem lähemalt lõppenud aasta ajakirjas Kaitse Kodu!*. Käesolevat artiklit kirjutama ajendas aga asjaolu, et liikmeskonna auditi läbiviimisel tuli ette liikmestaatuse ebaõiget tõlgendamist, mille tulemusel mõnes struktuuriüksuses arvati tegevliige Kaitseliidust välja või vormistati ümber toetajaliikmeks, kontrollimata õigusnormist tulenevaid aluseid ja eeldusi. Mõne struktuuriüksuse liikmetelt jõudis minuni tagasiside rahulolematusest liikmeskonna auditiga.

Rahulolematuse tagamaade väljaselgitamiseks olen erinevatel kohtumistel vestelnud struktuuriüksuste juhtidega. Nende jutuajamiste käigus selgus, et auditi läbiviimisel ei oldud alati järgitud Kaitseliidu ülema antud metoodilisi suuniseid, mille tagajärjel oli liikmetel tekkinud arusaam, et kui oled abipolitseinik või vabatahtlik päästja, siis sa kaitseliitlaseks ei kõlba.

Nagu Kaitseliidu ülem eelmainitud artiklis kirjutas, oli liikmeskonna auditi eesmärgiks saada liikmeskonnast selgem ja parem ülevaade Kaitseliidu edasiste tegevuste planeerimiseks. Auditi mõte oli saada vahetu ülevaade piirangutest, mis liikmel võivad olla (töötamine riigikaitselisel ametikohal, samaaegne liikmesus abipolitseinikuna või vabatahtliku päästjana jmt), ja tema soovidest sõjaaja struktuuri määramisel (sõjaaja struktuuris paiknemise eelistus). Või kui kaitseliitlane ei soovi enda määramist sõjaaja struktuuri, siis millist rolli ta tahaks kõige meelsamini Kaitseliidus täita.

Samuti on ekslikult asutud seisukohale, et tegevliige saab olla ainult isik, kes on määratud sõjaaja ametikohale. Selline tõlgendamine on õigusnormi ebaõige rakendamine ja piirab liikme vabadust valida ise endale meelepärane liikmestaatus. Tegevliikmeks võib olla ka isik, kes ei ole määratud sõjaaja ametikohale, kuid panustab toetustegevusse, elanikkonna kaitsesse või Kaitseliidu noorliikmete tegevusse.

Oluline on, et kaitseliitlane vastaks oma liikmestaatusele kehtestatud nõuetele ja et Kaitseliit oma struktuuriüksuse kaudu suudaks pakkuda talle piisavalt rakendust, et ta saaks ennast realiseerida.

Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon. Kaitseliidu eesmärk on suurendada vabale tahtele ja omaalgatusele toetudes rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Puudub igasugune võimalus suurendada rahva valmisolekut Eesti iseseisvuse ja põhiseadusliku korra kaitsmiseks, kui organisatsioonil puudub liikmeskond ning liikmete vaba tahe ja omaalgatus. Liikmeskond täidab olulist rolli Kaitseliidu eesmärgi saavutamisel, seejuures on liikme staatus selgepiiriliselt eristatud temale omaste ülesannetega. Kaitseliidu seaduse paragrahvi 23 lõike 1 kohaselt jagunevad Kaitseliidu liikmed tegev-, noor-, toetaja- ja auliikmeteks.

Kaitseliidu seaduse (edaspidi KaLS) paragrahvi 22 lõike 1 kohaselt on Kaitseliidu liikmeks astumine ja liikmeskonnast väljaastumine vabatahtlik, kui käesolev seadus ei sätesta teisiti. Nimetatud lõike lause lõpuosa kohaselt näeb seadusandja ette juhtumid, mil ei arvestata Kaitseliiduga liituda sooviva isiku soovi ja vabatahtlikkust Kaitseliiduga liitumisel ning tema organisatsioonist väljaarvamisel ja väljaheitmisel (KaLS §§-d 24, 25, 26, 27, 29 ja 30).

Seadusandja on näinud liikmega seotud otsustusprotsessis olulist rolli struktuuriüksuse ja selle allüksuse juhatusel, kes omavad õigust esitada liikmeks vastuvõtmise ja liikmelisusest vabastamise kohta arvamusi ja ettepanekuid struktuuriüksuse juhile. Otsustusprotsessis liikmeks vastuvõtmise ja liikmelisusest vabastamise üle näeb seadusandja juhatusele seaduses ette kindlad kriteeriumid ja seaduses nimetatud piiratud juhtudel kaalutlusõiguse (KaLS § 24 lg 3).

Liikmestaatuse ainumääramise õigus on ainult isikul endal, kes soovib astu-

MARTIN ANDRELLER

da Kaitseliidu liikmeks. Kaitseliidu liikmeks astumisel esitab isik avalduse, milles näitab ära, millise liikmestaatuse ta endale valib. Juhatuse kohustus on liikmeks vastuvõtmise ettepaneku tegemisel kontrollida isiku vastavust liikmele esitatavatele nõuetele. Kaalutlusõigusena on juhatusel õigus, kuid mitte kohustus kaaluda KaLS § 24 lõikes 3 sätestatud piirangute kohaldamist, mille tulemusel tehakse ettepanek isikut liikmeks mitte vastu võtta.

Liikmestaatust ei ole võimalik juhatuse ettepanekul struktuuriüksuse juhi otsusega ühepoolselt muuta ilma Kaitseliidu liikme vastava avalduseta (tahteavalduseta). Liikmestaatuse muutmiseks tuleb kaitseliitlasel esitada kirjalik avaldus.

Juhatusel on soovitatav kutsuda liikmeks astuda soovija juhatuse koosolekule (KaLKo § 7 lg 5, lg 6^1, 7^2), et viia temaga läbi vestlus, mille käigus selgitatakse välja isiku Kaitseliiduga liitumise motiivid, tutvustatakse talle liikme õigusi ja kohustusi ning räägitakse osapoolte vastastikustest ootustest. See võimaldab liikmeks astuda soovijal saada parem ülevaade organisatsioonist ning endale liikmeks astudes võetavatest kohustustest ja omandatavatest õigustest.

Mida selgem on liikmele tema asukoht organisatsioonis ja ülesanded, seda suurem on tema tahe panustada organisatsiooni eesmärkide saavutamisesse.

Eesti eest surmani!

VIIDE:

* Riho Ühtegi. 2020. Lähikuude jooksul toimub liikmeskonna audit. Kaitse Kodu 4/2020 lk 11–13.

VIRU MALEV

Kaitseliidu Viru malev on Rakvere linnusemäel trooniva uhke ja jõulise tarva vääriline, tõestades iga päev ja igal pool, et Viru veri ei värise. Vahet pole, kas on vaja rinda pista viiruse või vaenlasega – virukaid ei murra.

Kaitse Kodu! küsimustele vastab
Viru maleva pealik kolonelleitnant JAANUS AINSALU

Näiteks kevadel, kui COVID-19 tõttu korraldati õppus Kevadtorm vähendatud mahus, kasutasid virukad julgelt ära võimaluse sellest osa võtta. Kaitseliitlased ei jäänud pikalt mõtlema, vaid tulid lühikese etteteatamisajaga välja. Siinset malevat juhtides näen peaaegu iga päev, mis see Viru veri on ja miks valvab Rakveret tarvas.

Kaitseliidus on käimas päris palju muudatusi ja osad neist jõuavad Viru malevasse esimesena. Eks me siin vaatamegi, kuidas need toimivad ja mida annab veel paremaks muuta.

Mida teete selleks, et maleva liikmeskond kasvaks?
Me ei tee midagi erilist – värbamisüritusi meil ei toimu. Liikmeskond kasvab ja seda pigem tänu meie igapäevasele tegevusele: pakume väljaõpet, oleme aktiivsed ja näitame seda kõigile. Lisaks osaleme maakonna üritustel ning paneme nõu ja jõuga õla alla, kui küsitakse. Võib öelda, et eeskuju on nakkav.

Millised on olulisemad kokkupuutepunktid kohaliku kogukonnaga?
Igal aastal toimub maakonna erinevas vallas või linnas maakaitsepäev, mis on Lääne-Virumaal väga populaarne sündmus. KOV-idele on auasi, kes seda Kaitseliiduga koos korraldada saab. Kuna Kaitseliidu Rutja harjutusväli asub Haljala vallas, käib meil sealse vallavalitsusega tihe koostöö.

Rakvere linnas oleme viimase aasta jooksul korraldanud kaks jalutuskäiku ning vabariigi aastapäeval avasime ka maleva uksed. Hoov oli rahvast täis: nii kohalikke kui ka linna külastavaid turiste.

Rakvere linna ja valla kriisikomisjonile ulatasime abikäe ning andsime oma maja neile kriisistaabiks, sest neil endil selleks vastav taristu kahjuks puudub.

Alustasin Viru malevasse tulles traditsiooni panustada heategevusega just Virumaa inimeste tarbeks: toetasime Vinni perekodu, Toidupanka ja lasterikaste perede lapsi koolitarvete ostmisel.

Oluline on kohalike inimeste jaoks olemas olla ja vajadusel on nemad ka meie jaoks olemas.

Aga teiste malevatega?
Teiste malevatega on meil hea koostöö: Põhjakonna õppusel käis meil Lõuna maakaitseringkond abiks ja Orkaanil oleme ise läänekatele vastutegevust pakkumas.

EDUARD IGANUS

SEISAB MÜÜRINA

Igapäevaselt töötame koos Järva, Jõgeva ja Alutaguse malevaga, sest oleme kõik üks Kirde maakaitseringkond.

Kahel aastal oleme teinud väljasõidu teistesse malevatesse – üle-eelmisel aastal tegime tiiru peale Lääne maakaitseringkonna malevatele ja läinud aastal jõudsime külla Lõunasse. Saame näha, kuidas teistel töö ja olu on korraldatud, et ei peaks ise alati n-ö jalgratast leiutama.

Mil moel osaleb, toetab või kaasab malev noorkotkaste ja kodutütarde tegevust?

Ennekõike toetame noorte suurlaagrite korraldamist nii varustuse kui instruktoritega. Malev loob tingimused, et noortel oleks võimalik osaleda õppustel ja võistlustel. Näiteks kaasasime noori simulatsiooniõppusele ja Kundas toimunud evakuatsiooniõppusele.

Tänavu planeerime ringkonna tasemel teha noortele laagri, kus tutvustame Naiskodukaitse ja malevate tegevusi.

Millised on koostöökohad Naiskodukaitse ringkonnaga?

Möödunudaastase Põhjakonna üheks osaks oli ka eelmainitud evakuatsiooniõppus. Saime harjutada igakülgset koostööd ja kindlasti said naised ka tõsisema õppuse kogemuse.

Kergejalaväekompanii juures tegutseb meil naiste jagu, mis koosneb NKK liikmetest. Samuti oleme korraldanud naistele eraldi laskmispäeva, millele saime väga positiivset tagasisidet.

Kui intensiivne on väljaõppetsükkel – mitmel nädalavahetusel kuus väljaõpe keskmiselt toimub?

Kui kevadel lükkus väljaõpe eriolukorra tõttu edasi, siis aasta teine pool on möödunud väga intensiivses väljaõppetsüklis. Praktiliselt igal nädalavahetusel on väljaõpe, kui mitte maleva tasandil, siis ringkonna omal kindlasti. Tavaliselt on meie väljaõpped suuremahulised ja paljude osalejatega.

Mis motiveerib malevlasi väljaõppel osalema?

Hästi korraldatud ja organiseeritud õppus. Inimeste tahe õppida uusi asju loomulikult ka, sest ilma selleta ei toimuks midagi. Naljaga pooleks võin öelda, et Viru naised teevad ka hästi süüa.

Sportimine on alati olnud Kaitseliidus au sees. Millist rolli mängib (militaar-) sport teie malevas?

Meil on malevas olnud alati väga head tulemused laskealadel – ei ole vist Kaitseliidu laskmisvõistlust, kust me auga välja ei tuleks. Võidukad oleme olnud ka võrkpallis ja raskejõustikus. On, mille üle uhke olla. Majas on meil jõusaal, kus kaitseliitlased saavad alati end liigutamas käia, toetame ka spordisaalide külastamist.

Kui nüüd veel kord maleva peale vaadata, siis mida sooviksite malevapealikuna paremaks või teistsuguseks muuta?

Mõned asjad on ikka südamel: esiteks, et kõik kaitseliitlased saaksid aru, milline on nende roll riigikaitses – mis on nende ametikoht, kui Kaitseliidul on vaja riigi kaitseks välja astuda.

Teiseks soovin, et noorte järelkasv oleks järjepidev ja minu nägemuses on need Noored Kotkad, kes võiksid ühel päeval meie töö üle võtta.

Kolmas mulle väga südamelähedane teema on Rutja harjutusväljak, et sinna saaks rajatud väga head laskmistingimused ning selle juurde korralik taristu, sealhulgas kasarmu. Nii ei peaks kaitseliitlane pärast laskeharjutusi või -võistlusi mõtlema, kus ta saab relva hooldatud või ennast puhtaks. Õppeklassid ja magamisruumid oleksid siis samuti omast käest võtta, sest meie ajalooline Rakvere maja kahjuks väga palju inimesi ei mahuta.

TUNNE KAMRAADI EMBLEEMI – KIRDE MAAKAITSERINGKOND

Kas sina tead, mida ja miks on kujutatud sinu üksuse embleemil? Või mõne sinu võitluskaaslase üksuse omal? Ei tea? Pole lugu, nüüd saad teada.

Tekst: **MARKUS SAKSATAMM,** *faleristikahuviline*

Kogudes Kaitseliidu käiseembleeme ja uurides nende tekkelugu, olen just vanema, Kaitseliidu taasloomise algusaega jääva sümboolika puhul pidanud pahatihti tõdema, et aastakümned on teinud oma töö ja tänased kandjad ei tea enam, kes olid kantava käiseembleemi autorid, millal see täpselt kasutusele võeti ja miks on sellel kujutatud just ühtesid või teisi sümboleid.

Seega oleks soovitatav oma käiseembleem asjakohases instantsis kinnitada, et tulemus oleks adekvaatne ja heraldiliselt loetav. Ilmselt ei soovi keegi, et teda peetaks kaitseliitlase asemel näiteks mõne mitte just eriti seaduskuuleka tsiklijõugu liikmeks.

Kaitseliidu sümboolikakomisjoni poole pöördudes on küllaldane, kui esitada visuaal ja lisada selle juurde paar seletavat lauset. Maksab silmas pidada, et esitatav sümbol oleks mõistetav ja kannaks endas teie üksuse funktsioone või eripära. Muide, mida lühem ja lakoonilisem statuut, seda lihtsam on seda edaspidi vajadusel muuta.

Kui aga rääkida põhjalikumatest statuutidest, siis neis tuuakse välja ka käiseembleemi tehniline iseloomustus: millised on selle mõõtmed ja kasutatud värvide rahvusvahelised koodid. Järgneb sümbolite kirjeldus ja nende heraldiline tähendus, sätestatakse käiseembleemi kandmise õigus ja kasutamise täpne kord ning seegi, kes ja millal tohib embleemi anda väljapoole üksust.

KIRDE MAAKAITSERINGKOND

KIRDE MAAKAITSERINGKONNA embleemil on kasutatud meie trikoloori värve. Sinine kolmnurk sümboliseerib nii Termopüülide lahingut (480. a eKr) kui ka Sinimägede lahingut, kus väikesed väeüksused peatasid ülekaaluka vastase. Ka kreeka stiilis kiiver tähistab just Termopüülide lahingut. Kreekakeelne moto 'ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ' tähendab tõlkes „Tulge ja võtke!" – just nii vastas Sparta kuningas pärslaste nõudmisele relvad maha panna. Embleemi autor on Ivo Hakman.

VIRU MALEV

LAHINGUKOMPANII embleemi kuju sümboliseerib muistsete eestlastest viikingite kilpi. Kilbil on jumal Thori (Taara, Tooru) vasara Mjølniri hõbedane kujutis. Vasara keskel ringis on Valknut – Põhjala sõdalaste märk, mõlemal pool seda lõpmatuse sümbolid. Autoriteks Villu Jõemets ja Ülar Kivilaid.

ALUTAGUSE MALEV

JÕHVI MALEVKOND võttis kasutusele sümboolika, mis pärineb 1932. aastast – järjepidevus on väärtus! Embleemil on kujutatud merd ja Ida-Virumaa kaljust randa, mida malevkond on valmis kaitsma. Ülal Põhjatäht, all aga tammelehtedega põimitult muistsed mõõgad, mis sümboliseerivad võitlejate vankumatut kaitsetahet.

TANKITÕRJE-RAKETIRÜHMA embleemil on kujutatud tankitõrjeraketisüsteemi Javelin raketti ning plahvatust, mis sümboliseerib tabamistäpsust. Ka täheühend TT viitab mõistagi tankitõrjele. Embleem on kogu rühma ühislooming, kujundas Aimar Teetlok.

JÕGEVA MALEV

TORMA ÜKSIKKOMPANII embleemil on ristankur päikesekiirtes, omaaegse Torma kihelkonna tähis. Ankur sümboliseerib lootust, rist usku ja päike armastust. Ristankru all olev daatum meenutab päeva, mil kohalikud mehed kogunesid Mustvee koolimajja ja moodustasid Eesti Kaitse rühma – praeguse Torma üksikkompanii väärika eelkäija.

LAHINGUKOMPANII embleemil olevad tammelehed tähendavad jõudu ja vastupidavust. Mõõk näitab teravust ja valmisolekut võidelda, Põhjatäht suunda ja lootust, tammetõrud jätkusuutlikkust.

SPORT JA KAITSELIITLANE KÄIVAD KOKKU!

Kaitseliitlane on hea tervise juures, treenitud ja osaleb pidevalt ühe või mitme spordiala harjutamisel – nii see peaks olema ja loodame kõik, et mingil määral ongi asi nii. Seetõttu on üldlevinud ja laialdaselt heaks kiidetud seisukoht, et Kaitseliit ja sport käivad kokku.

Tekst: **KALLE ELLER**, *taastatud Kaitseliidu esimene ülem*

Motosport, olgu siis kahel või neljal rattal, on valdkond, millega kaitseliitlased võiksid kindlasti tegeleda

MARTIN ANDRELLER

Üks asi on, kui Kaitseliidu liige osaleb mingi spordiklubi või -seltsi tegevuses. Sellel puudub siis otsene seos Kaitseliiduga. Aga teine on, kui Kaitseliidus harrastatakse mõnda spordiala. Aegade jooksul on olnud seda ja teist.

On muidugi vastuvõetav ja kiiduväärnegi, kui kaitseliitlane käib tennist mängimas või naiskodukaitsesse kuuluja harrastab fitnessi, kuid üksuse kokkukuuluvuse ning ühistunde tugevdamiseks ja võitlusvõime suurendamiseks on kindlasti parem treenida, võistelda ja mõnel spordialal koos tegutseda Kaitseliidu sees. Kas kohalikul initsiatiivil või, parem veel, osana ülekaitseliidulisest tegevusest.

Ses on, mida meenutada. Kaitseliidu spordiajalugu on hiilgav: maailmameistrid laskmises, lisaks veel väljapaistev tase ratsaspordis. Tuleb küll taas tõdeda, et ei suuda uue aja inimesed ega suudetud ka kolmkümmend aastat tagasi mõista, kuidas sporditeema kajastus nii vähe põhikirjas.

Tahes-tahtmata tuleb sedastada, et sõjaeelses Kaitseliidus oli sport tunduvalt olulisem kui tänapäevases. Mõistagi on vaja arvestada sellega, et spordi üldine tase on tänapäeval tohutult palju kõrgem, kui oli sel ajastul. Samas inimeste suhtumine asjadesse oli siis optimistlikum, usaldus ideede ja nende levitajate vastu võrreldamatult suurem. Tänane inimene on ennekõike skeptik, ta kahtlustab enam-vähem kõiki valskuses ja pettuses.

Kui me nüüd korraks mõtiskleksime ja arutleksime – võiks öelda mõõdukalt utopistlikult – ning püüaksime ette kujutada, mis ja kuidas võiks olla Kaitseliidus spordiga, kui peetaks oluliseks spordi tunduvalt suuremat osakaalu Kaitseliidu tegemistes. Kui lisaks sellele oleks võimalik kulutada spordile, ütleme, kümme korda enam kui praegu.

On ilmne, et osalemine sportlikus tegevuses ja võistlustel käimine suurendab kollektiivsustunnet ning vähem või rohkem distsiplineerib inimest. Kaitseliidu, nagu igasuguse kaitsestruktuuri jaoks on see muidugi olulise tähtsusega, sellele aga võiks ja peaks lisanduma inimeste n-ö kaitsevõimekuse tõusule kaasaaitamine. Selles mõttes on ühed spordialad kasulikumad ja sobivamad kui teised.

Spordialaks number üks peaks Kaitseliidus loomulikult olema laskesport. Kõigepealt klassikalised alad, aga ka jahilaskmine. Viimane oli Eestis uuemal ajal madalal tasemel ja kui keegi midagi saavutaski, siis oli see keegi vene rahvusest, tihti eakas mees. Ka laskesuusatamine võiks olla tähtsal kohal. Samuti vibusport, eriti noorkotkaste-kodutütarde seas, aga mitte ainult.

Või võtame orienteerumise. Jällegi on tegu alaga, mis Eestis oli vahepeal päris tugev, nüüd aga kipub pisut ära vajuma. Või motospordi. Väga mitmetahuline ja paljuski vastuoluline valdkond! Ei saa eitada selle üsnagi otsustavat tähtsust Kaitseliidu ja üldise riigikaitse seisukohalt. Olgu siis kahel või neljal rattal, kõik see oskus ja vilumus ei jookse ühel kaitseliitlasel külgipidi maha. Ka veemotosport oma mitmete kallakutega peaks Kaitseliidule sobima. Eriti need alad, mis puudutavad Merekaitseliidu tänast taset ja võimalusi, kuid ära ei tasuks unustada ka jõgesid ja järvesid.

Nõnda palju siis utoopiast. Muidugi mõista võib fantaseerida veelgi. Eestis oli võrdlemisi tugeval tasemel selline spordiala nagu kaasaegne viievõistlus. Siis arvati see olümpiakavast välja ja pikapeale see hääbus kogu maailmas. Viievõistlus oleks aga kaitseliitlastele sobiv harrastus, sest see koosnes maastikujooksust, ujumisest, ratsutamisest, vehklemisest ja püstolist laskmisest.

Veel peaks organisatsiooni tasandil tegelema võitluskunstidega. Seejuures tuleks ilmselt eelistada neid, mis tulevad Jaapanist ja on süvitsi seotud selle riigi kultuuriga – karate, judo jne. Teatavasti on Jaapanis need tugevalt ühenduses militaartraditsioonidega. Hiinas seevastu on võitluskunstid pigem buda munkade pärusmaa.

Aga küllalt fantaseerimisest. Jutu mõte on selles, et need kaitseliitlased, kes tunnevad huvi spordi vastu, võiksid ehk korraldada vastavasisulise nõupidamise nii maleva tasandil kui ülekaitseliiduliselt. Ehk siis tõuseks sport ka rohkem esiplaanile.

KUIDAS MA KINDRALIT (TÖÖ)VARJUTASIN

Kaitseliidu ülem brigaadikindral Riho Ühtegi on 1990. aastast Kaitseliidu liige ja üks Kaitseliidu Tartu maleva Elva malevkonna taasasutajatest, mille liige minagi olen. See on põhjus, miks ma teda otsustasin „varjutada“.

Tekst: **REIO JAAN JÜRGEN ROSS**, *Kaitseliidu Tartu maleva Elva malevkond*

Suurem huvi militaarmaailma vastu tekkis mul viis aastat tagasi. Tahtsin arendada oma huve ja tegevusi ning, mõeldes ka ees ootavale ajateenistusele, sidusin oma elu Kaitseliiduga. Alates 2020. aasta algusest olengi tegevliige ja väga rahul sellega, mida ma teen. Selle aja sees olen jõudnud käia ka laskursanitari erialakursusel. Olen Rõngu Keskkooli 11. klassi õpilane ja kooli kõrvalt sellist asja harrastada on raske, aga meeldiv. Kaitseliitlase elu on õppustel küll raske, aga samas annab vajalikke teadmisi.

19. november. Kätte oli jõudnud see suur päev, kus ma saan kokku Kaitseliidu ülemaga.

Kell 5.00. Ärkasin. Kuna elan Tartumaal, on Tallinnasse jõudmiseks vaja vara ärgata. Teel Tallinnasse sain läbi mõelda, mida ma Tema käest küsin.

KELL 10.00. Jõudsime peastaabi hoone juurde. Kindral pakkus välja, et tutvuksin peastaabi hoonega, sest ikkagi iga päev sellesse hoonesse ei satu. Nii ka tegime. Käisime Tema käsundusallohvitseriga erinevates osakondades. Kui see sai tehtud, sättisime ennast valmis, et saaksime Pärnu poole minna, kus oli kindrali üks koosolekutest.

Enne Tallinna-Pärnu maanteele suundumist käisime läbi Männiku lasketiirust. Seal sain tutvuda Männiku lasketiiru hoonega, kus algas kooliõpilastel riigikaitsetund relvadega. Härra kindral pakkus mulle võimaluse elus esimest korda lasta 9 mm püstolist HK USP ning 9 mm püstolkuulipildujast m/45B. See oli minu esimene kogemus nende tulirelvadega. Tabasin märki mitmel korral.

Kell 12.00. Suundusime Pärnu poole. Teel Pärnusse sain küsida härra kindrali käest küsimusi EOG kohta, aga kõigepealt pidin täitma koolist kaasa antud töölehe. Seal oli 10 küsimust, millele sain ka vastused. Küsimused ja vastused olid järgmised.

1. TÖÖKOHA KIRJELDUS. Kaitseliidu juhtimine ning palju asjaajamisi. Päevas on mitu erinevat ülesannet: kaitseliitlaste inspireerimine, koosolekute juhtimine. Kokkuvõtteks on see väga laialdane ja mahukas töö.

2. TÖÖVAHENDID. Töövahenditeks on peamiselt pliiats ja arvuti. Veel on Eesti Kaitseväe vorm ja relvad.

3. TÖÖPROTSESS, TÖÖLÕIGUD JA AJA KASUTAMINE. Hommikuti enne kella 8.00 on kindral peastaabis tööl. Esimese asjana vaadatakse üle tähtsamad e-kirjad ning saadakse kokku erinevate osakondade töötajatega. Seejärel, olenevalt päevaplaanist, on sõidud kas õppustele, koosolekutele, seminaridele või vastuvõttudele.

4. TÖÖTAJA KOHT ETTEVÕTTE STRUKTUURIS (KELLELE ALLUB JA KES ALLUB TALLE). Kaitseliidu ülem allub Eesti Kaitseväe juhatajale kindralmajor Martin Heremile ning kaitseministrile, kelleks on Jüri Luik. Temale alluvad kõik 15 malevat ja nendes olevad kaitseliitlased.

5. TÖÖKS VAJALIKUD TEADMISED. Pikaajaline kogemus Kaitseväes ja Kaitseliidus.

6. TÖÖKS VAJALIKUD OSKUSED. Peab oskama suhelda inimestega, kes tema ümber on. Võime organiseerida ja mõelda mitu sammu ette.

7. TÖÖKS VAJALIKUD ISIKUOMADUSED. Patriootlikkus, usaldus, tasakaalukus ja meeskonna juhtimise oskus.

8. TÖÖKS VAJALIK HARIDUS. Kõige tähtsam on ikka põhi- ja keskharidus. Sealt edasi on sõjaline haridus ehk Kaitseväe Akadeemia ja selle erinevad kursused. Muidugi on veel ohvitseriharidus Balti Kaitsekolledžis ning erinevad õpingud välismaal. Brigaadikindral Ühtegi on omandanud ka õigusteaduse magistri kraadi.

9. KARJÄÄRIVÕIMALUSED. Selline amet on juba nii tipus, et sealt on võimalik edasi minna Eesti Kaitseväe juhatajaks ning kindraliks välisteenistuses mõnes teises Euroopa väeosas.

10. KUS SEDA AMETIT ÕPPIDA SAAB (ERINEVAD VÕIMALUSED). Esmalt Kaitseliidu koolis ning sealt edasi Kaitseväe Akadeemias, kus võtta erinevaid sõjalisi ja strateegilisi kursusi. Seejärel minna edasi Balti Kaitsekolledžisse, et õppida ohvitseriks.

Lõpuks pidin saama varjutatava käest allkirja, mis tõestaks, et ma olin sellel päeval tema juures, mitte ei maganud kodus.

Kell 13.00. Jõudsime Pärnusse. Sealt läksime Eametsa esimesele koosolekule, kus arutati Kaitseliidu ruumide üle, et saada parema väljanägemisega ruumid, kus hoiustada laskemoona ja varustust. Edasi läksime teisele koosolekule, mis toimus Tallinna maantee lähedal ühes Pärnu Kaitseliidu majas. Seal andsin intervjuu Kaitseliidu ajakirjale Kaitse Kodu!.

Kell 16.00. Pärast pikka koosolekut, mis lõppes sõbraliku lahkumisekuga, läksime Pärnumaa malevasse vaatama, kuidas läheb nende õppus Orkaan. Kaitseliidu ülem rääkis nendega strateegilist juttu.

Kell 16.30. Oli aeg hakata bussi peale liikuma. Kaitseliidu ülem saatis mind bussijaama ja andis seal mulle tänutäheks ja meeneks Kaitseliidu ülema medali ning Kaitseliidu piduliku rinnamärgi. Rääkisime veel veidi ja kui kell sai 16.40, pidin minema bussi peale ning ütlema head aega Kaitseliidu ülemale brigaadikindral Riho Ühtegile.

2 X KARRI KAAS

PEENHÄÄLESTAME TULEMÜÜRE

Nii, nagu omaaegsed Vasara lukud polnud vara kaitsmiseks parimad, ei ole ka karbist väljavõetavad kommunikatsiooniseadmed koheselt kasutatavad inimestele, kes peavad lugu oma turvalisusest ja privaatsusest.

Tekst: **HANNO SAKS**, *Kaitseliidu Pärnumaa maleva küberrühm*

Tulemüüride ning igasuguste võrguseadmete ja nende osade tarkvara juures on suur kiusatus kasutada kõikvõimalikke viisareid ja „abimehi", et asjad kiiremini tehtud saaksid. Sageli on algajale ja ennast mitte liigkindlalt tundvale inimesele sellest palju abi. Alati peab aga meeles pidama, et viisarid ja abimehed ei küsi kunagi kasutajalt infot 100% kõige kohta ja paljud seaded jäävad vaikimisi määrangutesse.

Iga selline seade on aga samamoodi teada kõigile teistele. Seega tuleks seadme või tarkvara poolt tehtud seaded alati üle vaadata. Eriti puudutab see selliseid seadmeid nagu järjest enam levivad nutika kodu lahendused: häälujuhitavad assistendid, LED-lambid, kõikvõimalik sensoorika kodu erinevate parameetrite jälgimiseks.

Eriti hoolas tuleb olla seadmetega, mis mitte ainult ei jälgi, vaid millel on võimalus ka teatavate rutiinide kaudu iseseisvalt tegevusi algatada. Sellisteks on eeskätt mitmesugused koduassistendid: Alexa, Siri jms.

Sellised seadmed on tavaliselt koduses või väikeettevõtte võrgus ühendatud WiFi kaudu ja neile ligipääsuks on vajalik ligipääs sellele konkreetsele WiFi-võrgule. Siia hakkab juba joonistuma väga selge privaatsuse ja andmekaitse piir. Näiteks võidakse beebimonitore ära kasutada kodustesse võrkudesse häkkimiseks või ebaseaduslikuks jälitustegevuseks. Vahet pole, kas motivatsiooniks on ahnus, kättemaks või diagnoos.

NIMED SEADMETES

Seadete all pakutavad nimed võrkudele ning vaikimisi paroolid on esimesed ja kõige hapramad turvaelemendid.

Pikka aega oli meil sagedasti kasutatavate koduste seadmete probleemiks, et tarnija seadistatud vaikimisi võrgunime (SSID) järgi oli võimalik jälile saada ka võrku turvavale WiFi-*key*'le ehk paroolile.

Seega esimese asjana tuleb ruuteri ja tulemüüri juures ära muuta kõik viisari (abimehe) poolt vaikimisi pakutud võrkude ja seadete nimed. Võrgunimega saab minna ka

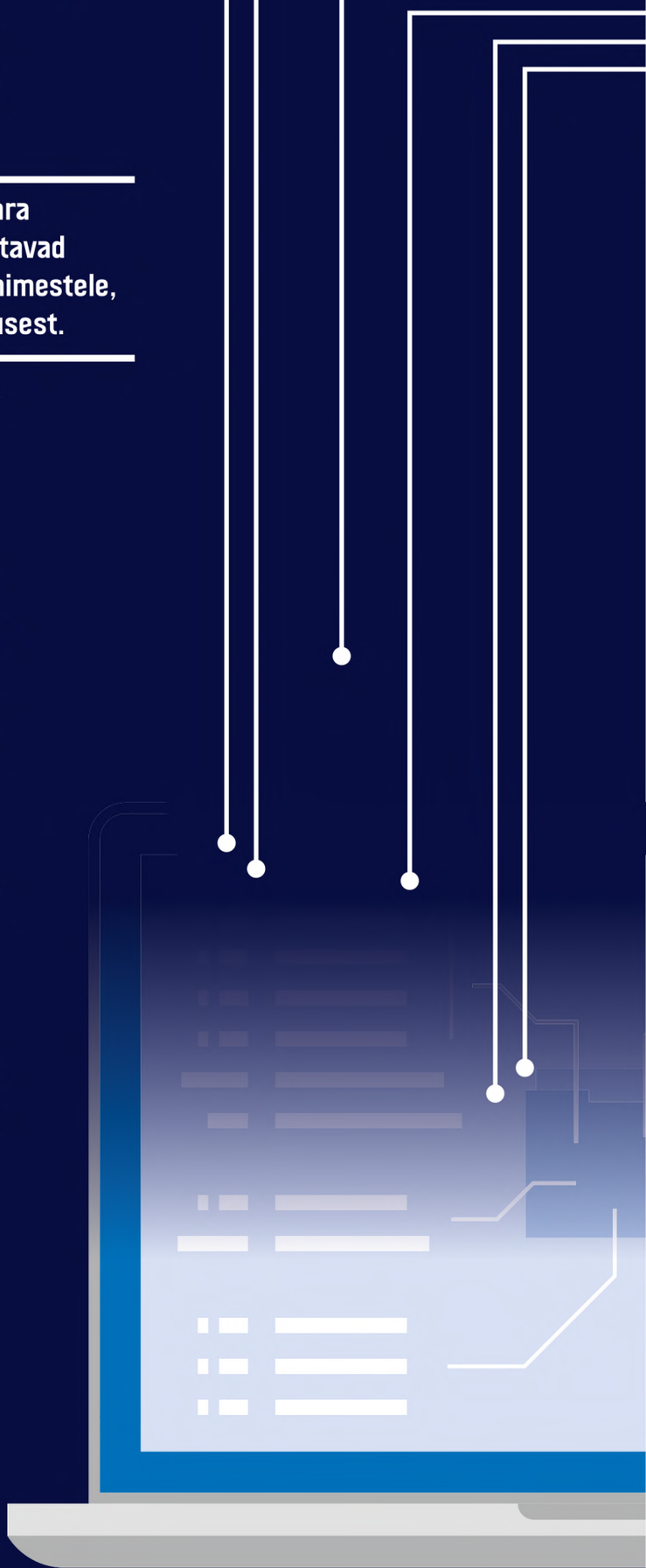

teise äärmusesse, valides nime, mis näitaks ümbritsevatele oma meelsust või arvamust. Suurte kortermajade WiFi-võrkudel ei ole haruldased nimed, milleks on valitud mõnda naabrit, avaliku elu tegelast, ühiskondlikku olukorda või sättumust iseloomustav loosung. Siin saame aru, et 256 tähemärki on samuti jõud. Nagu iga jõudu, saab sedagi kuritarvitada.

Soovitaksin valida võrgu nimeks mingi numbrite ja tähtede kombinatsioon, mis on teile endale teada, ja seda võrgus mitte levitada ehk võtta ära „linnuke" SSID *broadcast* määratluse eest. Enamik seadmeid võimaldavad seda. Nii saavutame juba olukorra, kus uks, mida kaitseme, on võõra pilgu eest varjatud. Mida ei tea, seda ei oska otsekohe rünnata.

PAROOLID

Paroolide loomiseks sai Pärnumaa noorte kotkaste ja kodutütarde suvises maakonnalaagris lastele välja pakutud meetod, mis kasutab ära olukorda, et eestlasi on maailmas vähe ja meie kirjakeel on keeruline. Samasugust põhimõtet kasutati ka II ilmasõja ajal vist ainsana lahtiharutamata jäänud infoedastuse juures.

Lastele sai õpetatud, et enamikul meist on mõni lemmikluuletus või -jutt. Kui võtta parooliks sellest pähekulunud tekstist teatud osa koos kirjavahemärkide ja suurtähtedega, saame salasõna, mis on 99,999… protsendile maailma inimestest sisuliselt lahtimuukimatu. Vaja on vaid õpetada oma sõrmedele selgeks selle salasõna kiire ja veatu sisestamine erinevatel seadmetel. Selle meetodiga pole vaja ka karta, et parool meelest ära läheb. See on oluliselt parem kui 12–16kohaliste tõeliselt suvaliste järjestuste piinlik meeldejätmine. Alati ei ole abi ka paroolihalduritest, sest neidki kaitsevad paroolid ja sellisel juhul on ühe parooli äraarvamise korral ligipääs kõigile salasõnadele. Tõsi, neid keskkondi kaitsevad mitmetasemelised autentimised ja muud kõrgendatud turvalisust pakkuvad meetodid. Kuid tõsiasi jääb, et kui kõik on ühes kohas, siis on kõik ka korraga saadaval.

VÕRGUKAARDIAADRESS (MAC)

Tulemüüri reeglite seadmisega samaväärne turvalisuse komponent on ligipääsude piiramine. Enamikku tänapäevastest tulemüüridest on sisse ehitatud ka *Access Control List*'i (ACL) seaded ja poliitikad. See tähendab, et seade vastab ainult neile seadmetele ja suhtleb ainult nendega, mille võrguaadress (MAC) on sellesse nimekirja lisatud.

Selle konfigureerimine on lihtne. Olukorras, kus kõik vajalikud seadmed on võrgus ja sisse lülitatud, tuleb vaadata ühendatud seadmete nimekirjast, kes need on, ja koos võrguseadmete nimedega on antud ka nende aadressid. Tavaliselt on need kujul AB:CD:EF:01:23:45 ehk siis kuus kahesümbolilist (A–F ja 0–5) gruppi, mis on eraldatud koolonitega. See on unikaalne aadresside kuju üle terve maailma.

Kui nende ühendatud seadmete aadressid lisada ligipääsutabelisse (ACL), saavad teie seadmele ja seeläbi ka võrgule ligipääsu vaid teie poolt määratud seadmed. See ei ole 100% turvalisust pakkuv lahendus ja hästiõpetatud kurikaelad saavad sellest mööda hiilida, kuid algajaid „skriptijuntsusid" peab hästi kinni. Selliste ligipääsunimekirjade puhul peab aga silmas pidama, et teid külastavad sõbrad ei pääse samuti teie võrku, kui te neid eraldi ei lisa.

Ligipääsunimekirjade juures tuleks veel ära mainida, et ühe esimese asjana tuleks erinevates tulemüürides, millel on ka WiFi-võime, ära keelata WPS-tehnoloogia. Tegemist on võrgule lihtsustatud ligipääsu pakkuva tehnoloogiaga, kuid see on vananenud ja ebaturvaline.

Turvalisus ning privaatsus suureneb alati koos kasutusmugavuse vähenemisega. Eks see ole nii kõigis eluvaldkondades. Kellele Tesla, kellele Jimny.

FREEPIK

VENE ERIOPERATSIOONIDE LÄBIVIIMISE ALUSED

Käesolev artikkel põhineb Venemaa Föderatsiooni siseministeeriumi õppematerjalidel ning tutvustab Rosgvardia eriüksuste kineetiliste erioperatsioonide läbiviimise aluseid.

Refereerinud kolonelleitnant RIIVO PIIRSON, *Kaitseväe Akadeemia rakendusuuringute osakond*

ERAKOGU

Vene eri- ja dessantvägedele uuendatud „lendav tank“ Ми-8АМТШ-ВН (eksportvariant Ми-171Ш-ВН)

Rosgvardia üksused paiknevad üle Venemaa, nad on jaotatud ühte diviisi Moskvas (n-ö Dzeržinski diviis, vene k *отдельная дивизия оперативного назначения*) ning kaheksasse regionaalsesse ringkonda. Rosgvardiale on allutatud politsei eriüksused OMON (*отряд милиции особого назначения*) ja kiirreageerimise üksused SOBR (*специальный отряд быстрого реагирования*). Need üksused on kõigis Venemaa suuremates linnades.

OMON-i koosseisus on hästi treenitud politseinikud, kelle peamine ülesanne on massirahutuste mahasurumine, avaliku korra tagamine ning relvastatud kurjategijate kinnipidamine. SOBR on politsei eriüksus, nende ülesanne on eriti ohtlike kurjategijate kinnipidamine ja ka ebaseaduslike relvastatud formeeringute likvideerimine. SOBR on võrreldav Eesti politsei K-komando või USA politsei SWAT-iga. Lisaks on Vene siseministeeriumi koosseisus mitmeid teisi väiksemaid *spetsnaz*'e (nt 604. õppepolk) ja teisi eriüksusi, samuti on Rosgvardia käsuahelas „kadõrovlased" (Tšetšeenia presidendi Ramzan Kadõrovi alluvuses).

ERIOPERATSIOONIDE LÄBIVIIMISE ETAPID

Vene siseministeeriumi erioperatsioon (*специальная операция*) tähendab ühtse plaani ja tsentraalse juhtimise alla kaasatud üksuste poolt läbiviidavaid otsingu-, luure-, vastuluure- ja eelhoiatusmeetmeid, jõu- ja uurimistoiminguid ühes või mitmes piirkonnas, mille eesmärgiks on terrorismi laadi kriisiolukorra, samuti mis tahes muu, terrorismiga mitteseotud kuritegeliku olukorra ennetamine, tõkestamine ja tagajärgede likvideerimine.

Erioperatsioonide läbiviimise eesmärgiks võib olla:

- relvastatud ja muude eriti ohtlike kurjategijate, sh ennast varjavate kurjategijate otsimine ja kinnipidamine, samuti kinnipidamisasutustest või valve alt põgenenute ja relvastatud desertööride kinnipidamine;
- pantvangide vabastamine erinevates olukordades;
- õhu- või muude sõidukite kaaperdajate kinnipidamine;
- kurjategijate poolt hõivatud oluliste objektide (hooned, ruumid, rajatised, maa-alad) puhastamine;
- ebaseaduslike relvastatud formeeringute kukutamine, bandiitide likvideerimine, kuritegelike ühenduste (organisatsioonide) tegevuse mahasurumine ning neilt relvade, laskemoona, lahingutehnika, lõhkeainete ja muu sõjatehnika äravõtmine;
- riiklikult tähtsa objekti territooriumile tunginud isikute otsimine ja kinnipidamine;
- terroriakti ärahoidmine;
- asustatud punktides massiliste korratuste mahasurumine;
- kinnipidamisasutustes massiliste korratuste mahasurumine; »

- võitlus luure-diversioonigruppide ja õhu- või meredessandi üksustega, kui täidetakse territoriaalkaitse ülesandeid;
- loodusõnnetuste ja suurte tehnogeensete õnnetuste tagajärgede likvideerimine.

Erioperatsiooni läbiviimise etapid on järgmised.

1. ETAPP: OPERATSIOONI PLANEERIMINE. See sisaldab endas kõrgemalt ülemalt käsu saamist, misjärel:

- võetakse vastu otsus läbi viia erioperatsioon, selleks võidakse enne teostada ka maastikuluuret, kontrollida saadud luureinfot, mis initsieeris hoiatuse ning analüüsida eelnevat kogemust;
- planeeritakse operatsiooni läbiviimine, koostatakse plaan, mis kirjeldab:
  - kaasatavate jõudude ja vahendite koosseisu,
  - koostööd ja toetust erinevate teenistuste vahel,
  - operatsiooni piirkonnas sisse viidavaid erirežiime,
  - juhtimist ja sidepidamise viise,
  - plaani peamiseks osaks on kaardil manöövriskeem ja signaalid ühendväeliigi koostööks;
- korraldatakse koostöö erinevate teenistuste vahel;
- valmistatakse ette operatsiooni lahingu- ja teeninDustoetus;
- valmistatakse ette operatsioonis osalevad üksused/isikkoosseis selle toimumise piirkonnas:
  - valitakse ja varustatakse operatsioonis osalev isikkoosseis;
  - valmistatakse ette relvad, lahingumoon, varustus, vormiriietus, toit, transport vahendite veoks;
  - valmistatakse ette side ja eritehnika, teenistuskoerad;
  - viiakse läbi isikkoosseisu instruktaaž;
  - kui aeg võimaldab, siis viiakse läbi treeningud, mis matkivad eelseisvat olukorda.

2. ETAPP: OPERATSIOONI LÄBIVIIMINE:

- vastava signaali saamisel võtavad operatsioonis osalevad üksused sisse lahingurühmituse ning asuvad varjatult, eelistatult öösel või piiratud nähtavuse tingimustes, lähtejoonele;
- igal operatsiooniliigi tegevusel on oma rangelt määratletud järjestus:
  a) õhusõiduki kaaperdamisel – kurjategijad eksitatakse ja neile avaldatakse psühholoogilist mõju, misjärel peetakse nad kinni või hävitatakse;
  b) kui kurjategija asub peidus – kasutatakse üllatusmomenti;
  c) kui osutatakse aktiivset vastupanu – kurjategijatele avaldatakse psühholoogilist mõju, s.t tehakse ettepanek relvad maha panna ning demonstreeritakse erivarustuse kasutamise valmidust nende vastu.

3. ETAPP: OPERATSIOONI LÕPETAMINE:

- teostatakse operatsioonipiirkonna ülevaatus;
- kogutakse allüksused kokku;
- teostatakse isikkoosseisu ja tehnika ülevaatus;
- tehakse tulemustest kokkuvõtted;
- koostatakse toimunud lahingutegevuse skeem;
- koostatakse operatsiooni lõppu käsitlevad aruanded;
- toimub operatsiooni analüüs.

Erioperatsioonidesse võidakse kaasata armee- ja piirivalveüksusi, Rosgvardia territoriaalseid üksusi, välisluure, sh FSB üksusi, motoriseeritud politseiüksusi, *spetsnaz*'i üksusi, kriminaaljälituse koosseisu, majanduskuritegudega võitlejaid, kinnipidamisasutuste töötajaid, tuletõrje- ja kiirabiüksusi, kohaliku võimu esindajaid ning teisi teenistusi. Täpne jõudude koosseis määratakse vastavalt erioperatsiooni iseloomule, piirkonna suurusele, kurjategijate arvule ja võimalikele tagajärgedele.

Erioperatsioone võidakse läbi viia lagedal alal, metsas, mägedes, külas, eraldi hoonetes jne, päeval või öösel, eri aastaaegadel ja ilmaoludes. Loomulikult mõjutavad need tegurid märkimisväärselt operatsiooni korraldust ja olemust.

Erioperatsiooniks moodustatakse järgmiste gruppidega väeüksus: operatsiooni staap (juhtgrupp); sidegrupp; luuregrupp; massiteabevahendite grupp; läbirääkijate grupp; uurijate grupp; dokumenteerimisgrupp; otsingugrupp; kriminalistika ekspertgrupp; eraldamisgrupp; blokeerimisgrupp; evakuatsioonigrupp; tagajärgede likvideerimise grupp; eksitamisgrupp; erivahendite kasutamise grupp; julgestusgrupp; kinnipidamisgrupp; konvoeerimisgrupp; kinnipeetute eraldamise grupp; objektide valve grupp; patrullid; teeliikluse reguleerijad; tuletõrje ja päästeteenistused; demineerimisgrupp; lahinguteeninduse grupp; tehnilise tagamise grupp; meditsiiniteenistused; kannatanute abistamise grupp ja reserv. Need võib grupeerida

JOONIS 1. ROSGVARDIA LOODE RINGKONNA EMBLEEMID: OMON, SOBR, ERIÜKSUSED, „DZERŽINSKI DIVIIS"

Rosgvardia eriüksuste juhtimismasin П-144МСН

ERAKOGU

ka funktsioonide alusel: juhtimise elemendid; režiimi kehtestamise ja tagamise elemendid; otseste rünnakute läbiviijad; uurimistoimingute läbiviimise elemendid ja operatsiooni tagavad elemendid ning reserv.

Siseministeeriumi ja Rosgvardia territoriaalseid üksusi võidakse kasutada järgmistes ülesannetes: piiramisgrupp, evakuatsioonigrupp, tehnilise tagamise grupp, jälitusgrupp; valve tugevdamise grupp, patrullid, blokeerimisgrupp, otsingugrupp, erivahendite grupp, analüüsigrupp.

ERIOPERATSIOONIDE JUHTIMISE JA ÜHENDKOOSTÖÖ KORRALDAMINE

Lahingu ja operatsiooni võitmiseks ei pea olema vastasest tugevam, vaid on vaja luua õigel ajal ja õiges kohas selline üleolek vastasest, et vastane kannab suuri kaotusi. Jõudude koondamise kunst seisneb kasutada olevate jõudude juhtimise ja vahendite kasutamise oskuses. Tänapäeval võetakse järjest rohkem kasutusele automatiseeritud juhtimissüsteeme, mis oluliselt kiirendab töömahukaid protsesse: suure hulga andmete töötlemist ja kiiret reageerimist muutuvas olukorras.

Eesmärgiks on efektiivselt kasutada kõiki olemasolevaid jõude ja nende võimeid, selleks tagatakse:

- isikkoosseisu kõrge moraalne ja psühholoogiline valmisolek ning lahinguvalmidus;
- andmete pidev hankimine olukorra kohta, nende kogumine, uurimine, kuvamine ja analüüs; otsuste tegemine; ülesannete andmine alluvatele;
- erioperatsiooni kavandamine; teenistuste vahel pideva suhtluse korraldamine ja hoidmine;
- teenistuse ja lahinguülesannete igakülgse üksteise toetamise meetmete korraldamine ja rakendamine; isikkoosseisu väljaõpe keerulisteks olukordadeks ning nende pidev juhendamine;
- alluvate kontroll ja toetamine.

Juhtimise jätkusuutlikkuse ja järjepidevuse tagamiseks tuleb omada pidevalt ülevaadet olukorrast, hoida katkematut suhtlust alluvatega ja juurde antud teenistustega, ka kõrgema ülemaga, valida juhtimispunktile õige asukoht, mis tagab parima side alluvatega, ja kasutada oskuslikult sidevahendeid. Juhtimise varjatus saavutatakse sidevahendite ja -reeglite õige kasutamisega, jälgides ka maskeerimise ja juhtimispunktide asetamise reegleid ning hoides ettevalmistusest teadjate kitsast ringi ja salastatust.

Teenistustevahelise koostöö alusel:

- tagatakse õigeaegne suhtlemine ning erioperatsioonis osalejate teavitamine plaanist;
- tagatakse erioperatsiooni läbi viiva ülema kavandist üheselt arusaamine; tagatakse kindlad teadmised ühistegevuse ülesannetest ning meetoditest ja kontrollitakse ülesannete täitmise seisu;
- tagatakse pidev infovahetus olukorra muutumise kohta;
- tagatakse katkematu ja toimiv sideühendus koostegutsevate jõududega;
- töötatakse ühiselt välja vajalikud koostööjuhised;
- operatsioonis määratud ülesannete täitmiseks kavandatud tegevusi koordineeritakse pidevalt;
- kontrollitakse pidevalt koostoimekava tegevuste täitmist, osutatakse vastastikku üksteisele abi; »

- arendatakse ühtne signaalide süsteem koostoimeks;
- kasutatakse ühtseid tuvastamise, hoiatuse ja sihtmärkidele osutamise signaale.

Siin on mõned näited ühtsetest signaalidest:
- blokeerimine: „Haaramine“ (*«Перехват»*);
- otsing: „Sireen“ (*«Сирена»*);
- ümberpiiramine: „Ring“ (*«Кольцо»*);
- evakuatsioon: „Välja“ (*«Выход»*);
- psühholoogiline surve: „Press“ (*«Пресс»*);
- lahingutegevus: „Äike“ (*«Гром»*);
- konvoeerimine: „Konvoi“ (*«Конвой»*).

Koostoime tegevused võivad toimuda:
- üheaegselt (*«Пресс», «Перехват», «Выход»*);
- üksteisele järgnevalt (*«Сирена», «Перехват», «Гром»*);
- paralleelselt (*«Перехват», «Пресс», «Кольцо», «Сирена»*);
- pidevalt;
- etapiti;
- perioodiliselt.

Maastikul korraldatakse koostoime otsenähtavuse ulatuses, kaardil aga kogu operatsiooni ulatuses.

ERIOPERATSIOONIDE LÄBIVIIMINE METSASEL MAASTIKUL JA TALVEL

Metsast ja soist maastikku iseloomustavad:
- raskesti läbitavad või läbipääsmatud alad ja kitsad ühenduskohad;
- piiratud arv teid, radasid ja orientiire ning rasked liikumisvõimalused väljaspool teid ja radu;
- tihe taimestik;
- hõre asustus ja vähearenenud sideühendused;
- piiratud nähtavus ja rasked sidepidamisvõimalused üksuste vahel.

Maastiku raskesti läbitavad ja läbipääsmatud alad sunnivad diversante liikuma mööda teid, radu, jõgesid, ojasid. Samal ajal võimaldavad need tõkestada ja takistada vaenlase tõenäolisi liikumissuundi. Metsasel alal sooritatakse otsinguid suuna kammimise meetodil, kasutades teljena teid, radu, sihte või muid lineaarseid orientiire. Jälgi on raske tuvastada, võimalus hästi maskeeruda ja peituda raskendab vastase avastamist.

Kui luurega on välja selgitatud ebaseadusliku relvastatud formeeringu oletatav asukoht, siis teostatakse erioperatsioon selle kukutamiseks või hävitamiseks. Operatsioonis osalevad jõud grupeeritakse peamiselt: blokeerimisgrupp, otsingugrupp, reserv, kuid võidakse moodustada ka teisi sihtotstarbelisi gruppe. Soovitatavalt blokeeritakse maa-ala enne metsas otsingu alustamist ja see ei pea olema katkematu ring. Maa-ala blokeeriv grupp võib panna välja tõkkeüksusi järvedevahelistele kitsasteedele, tihnikutesse, ülepääsudele veetakistustest või koolmekohtadesse. Blokeeriva üksuse koosseisu suurus võib olla kuni 1/3 kogu operatsioonis osalevast koosseisust. Tegevuste läbiviimiseks metsas pööratakse erilist tähelepanu luure- ja valveülesannetele, sidepidamisele üksuste vahel ning vaatlusele õhust.

Talviseid tingimusi iseloomustavad:
- lumekatte olemasolu ja seisund;
- madal temperatuur;
- lumesadu ja tuisk;
- soode ja veetõkete külmumine;
- jälgede olemasolu maastikul;
- piiratud võimalused sõidukite liikumiseks väikestel teedel.

Nendest iseärasustest tulenevalt on vastane sunnitud liikuma mööda teid ja radu, et varjata oma jälgi, ja liikuma asustatud punktidesse, mis sobivad puhkamiseks ja soojendamiseks. Talvisel ajal valitakse blokeeritava ala piiriks teed, metsaservad, asulate piirid, jõgede ja järvede kaldajoon.

VDV bagi „Strela“

MARSS OSTMA!

Kaitseliidu uues e-poes on suur valik vajalikku kraami!

KAITSELIIDUPOOD.EE

5€

Mask

26€

Hädaabi seade

10€

Termokruus

35€

Seljakott

32€

Fliis

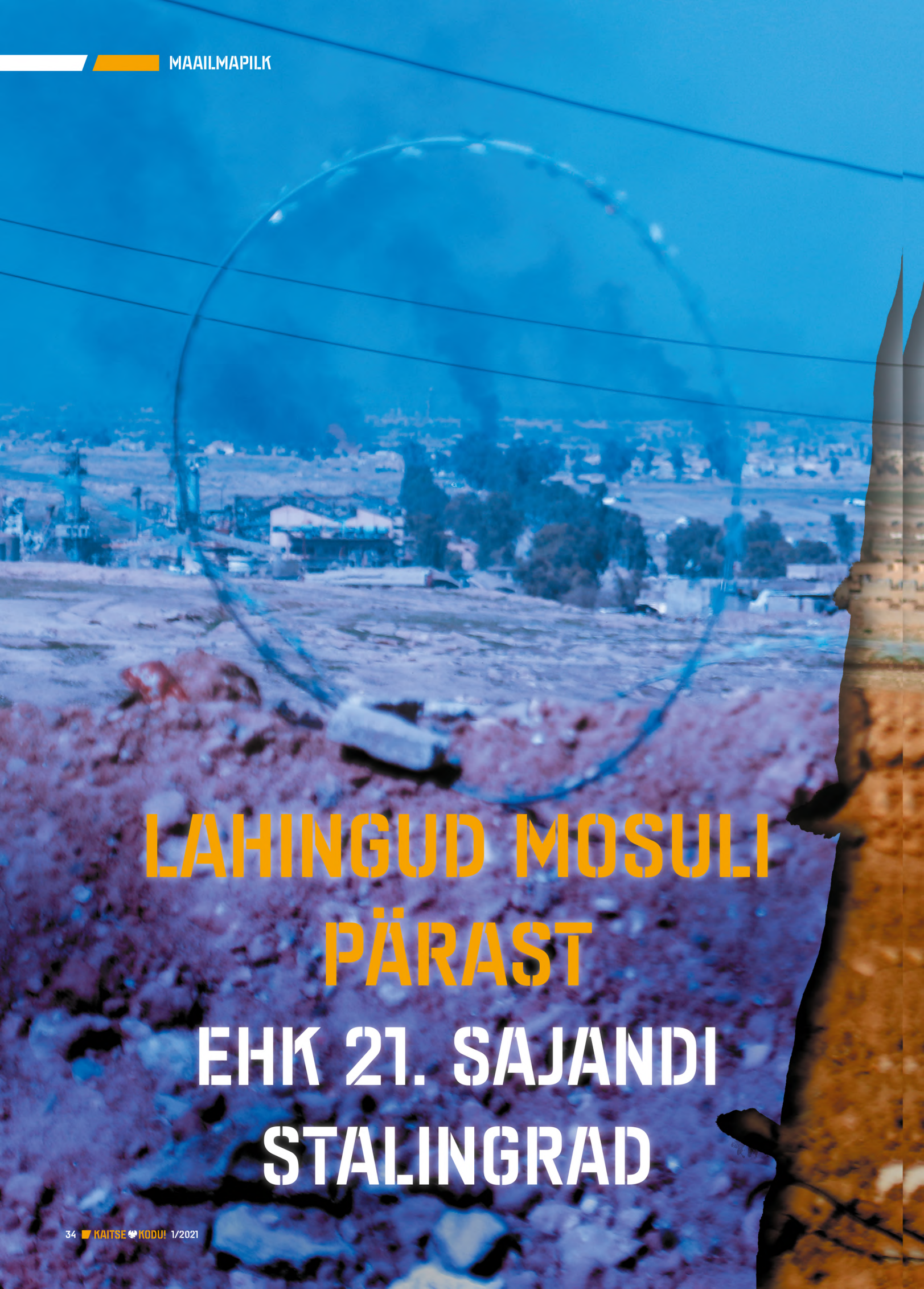

LAHINGUD MOSULI PÄRAST EHK 21. SAJANDI STALINGRAD

JASON HULL/WIKIPEDIA

Kui Iraagi jõud 2016. aastal ISIS-e kantsi Mosuli väravateni jõudsid, uskusid nad, et kolme kuu pärast on linn seal kaks aastat hirmuvalitsenud IS-i võitlejatest puhastatud. Ees ootas aga üheksa kuud veriseid võitlusi.

Tekst: **kolonelleitnant MARGUS KUUL**, *kaitseväe erioperatsioonide väejuhatuse ülem*

Tegemist oli lahingukatlaga, kus sõjategevus toimus ööpäev läbi samaaegselt 70 naabruskonnas. IS-i vastu oli koondatud märkimisväärne jõud: Iraagi armee, politsei, terrorismivastase teenistuse diviis, Emergency Response Division (hädaolukordade lahendamise diviis – Lõuna-Mosuli puhastusoperatsioonid), PMF (Popular Mobilization Forces) ja kurdi pešmergid.

Ettevõtmises abistas Iraaki 65 riigist koosnev koalitsioon eesotsas USA juhitud ühendstaabiga CJTF-OIR. Mosuli vabastamise operatsiooni nimeks sai Kotka Rünnak (Eagle Strike) ning iraaklasi toetati luure, elektroonilise võitluse, lahinguteeninduse ja tuletoetuse korraldamisel maalt ja õhust. Lahingutes assisteerisid julgeolekujõude USA 2/82 Airborne Brigade Combat Team ja rahvusvahelised eriväed.

Mosulist lõunasse koondati 94 000 meest, kellele lisandus 14 000 Iraagi valitsusele lojaalset šiia ja sunni hõimude irregulaari. Paberil oli ründajaid kokku sada kaheksa tuhat.

Vaatamata sajatuhandelisele armeele oli aga vähe neid, kes tahtsid ja suutsid IS-i vastu sõdida. Mis sest, et IS-il oli rünnakule asuvatele Iraagi vägedele Mosulis ja lähiümbruses vastu panna viis kuni viisteist tuhat võitlejat.

Teisisõnu, Iraagi armeel tema isikkooseisu, relvastuse ja toetusega oli suur lahingupotentsiaal, kuid madala moraali tõttu ei suudetud seda muuta tugevaks lahingujõuks. IS-i puhul oli aga vastupidi: vähene sõjaline jõud võrreldes Iraagi julgeolekujõududega muudeti fanatismi abil tugevaks lahingujõuks.

Iraagi väejuhatus aimas varasemate lahingukogemuste najal Mosuli võitluse raskust juba ette. Raskus langes terrorismivastase teenistuse (TVT) esimesele brigaadile hüüdnimega Kuldne diviis.

Seega Mosuli põhilahingute alal ei läinud IS vastamisi ei Iraagi armeega ega lahingus osalemist anunud kurdi pešmergide eliitüksustega, vaid TVT erioperatsioonide brigaadidega. Teisisõnu väärkasutati erioperatsioonide võimet, pannes eriüksuslasi hõivama linnu ja tõrjuma IS-i vasturünnakuid, nagu oleks nad tavaväelased.

Selleks oli lihtne põhjus. Suurem osa Iraagi armeest ja politseijõududest oli pärast seda, kui IS 2014. aastal Mosuli vallutas, kokku kukkunud. Kollapsist alles jäänud üheksanda soomusdiviisi tankistidest, armee erinevate jalaväediviiside sõduritest ning politseinikest kokku klopsitud üksustest polnud madala moraali ja väljaõppe tõttu palju abi.

Kurdi pešmerge ja šiia Hashd Al-Shaabi (Populaarne Mobilisatsiooniüksus) irregulaare Mosulisse sisse ei lastud, vaid nad aitasid linna isoleerida, võimaks võimalikku kurdide, šiiade ja sunniitide omavahelist sektivägivalda. Vaatamata viiele rünnakusuunale sai IS kontsentreeruda kaitsele rünnaku peasuunal Ida-Mosulis. Seal asus kaitsele 450–850 IS-i sõdurit.

I FAAS (16.10.–31.12.2016): TUNGIMINE IDA-MOSULISSE

Koalitsioon on jaganud Mosuli tagasivallutamise kolmeks faasiks. Esimene faas algas novembri alguses, kui Iraagi armee esimene jalaväe- ja üheksas soomusdiviis sisenesid Ida-Mosuli maapiirkonna äärealadele. Ja jäid siis sinna jõude istuma, vaatamata USA nõunike pingutustele neid lahingusse suunata.

Mõned päevad hiljem sisenesid lõunast Mosuli äärealadele viieteistkümnes ja kuueteistkümnes jalaväediviis ehk endine Mosuli teine ja kolmas jalaväediviis, mis 2014. aastal IS-i Mosulisse sisenemisel koos regiooni juhtstaabiga deserteerusid.

USA ehitas diviisid jälle üles, kuid IS-i vastu suurt ei võideldud, vaid hõivati ja hoiti eriväelaste poolt lahingute käigus juba puhastatud alasid. Rohkemaks ei oldud suutelised.

Nii nagu Tikritis, Fallujas ja Ramadis, jõudis Mosulisse esimesena TVT ning alustas 4.11.2016 korralduse alusel kaheteistkümne pataljoniga iseseisvalt võitlust kuni detsembri lõpuni. Armee ja politseiüksused näitasid üles vastumeelsust ning linna ei sisenenud. Novembri lõpuks olid eriväelased suurte kaotustega tagasi vallutanud 30% Ida-Mosulist.

Näiteks detsembri keskel oli esimene TVT SOF-brigaad, nn Kuldne diviis, kaotanud 50% HMMW-dest. 12. detsembril alustasid Mosuli ründamist idast kolm TVT brigaadi, mida toetasid lõpuks kolm politseibrigaadi. Iraagi armee tegi aga sel ajal operatsiooni pausi varude täiendamiseks ja „taastumiseks" ning ümberrelvastumiseks.

Ida-Mosulis võideldud kuue nädala jooksul kaotas Kuldne diviis 50% isikkoosseisust surnutena (500) ja haavatutena (3000).

Detsembri alguses sisenes Ida-Mosulisse TVT abistamiseks tankide ja soomukitega varustatud üheksas soomusdiviis. Linna sisenemisel aga maju ei puhastatud, lihtsalt sõideti tankide ja soomukitega määratud objekti, al-Salami haigla juurde. Seal aga sattusid sajad sõdurid IS-i võitlejate varitsusele.

Kõige tugevamalt soomustatud üksusele pidid nüüd appi tõttama HMMW-del eriväelased. Kohale jõudsid nad läbi IS-i kaitsepositsioonide võideldes aga alles 24 tundi hiljem. Selleks ajaks polnud enam kedagi päästa.

II FAAS (1.01.–17.02.2017): IDA-MOSULI PUHASTAMINE

Iraagi armee ja politsei põhijõud liitusid Ida-Mosuli lahingutega alles 29. detsembril 2016. IS võitles agressiivselt, lõigates ära strateegilise tee Mosuli ja Baghdadi vahel ning rünnates, pärast seda, kui oldi Bajji sõjaväebaasist relvi hankinud, kaudtulega ka Shirqat.

Iraagi armeel tema isikkooseisu, relvastuse ja toetusega oli suur lahingupotentsiaal, kuid madala moraali tõttu ei suudetud seda muuta tugevaks lahingujõuks. IS-i puhul oli aga vastupidi: vähene sõjaline jõud võrreldes Iraagi julgeolekujõududega muudeti fanatismi abil tugevaks lahingujõuks.

Iraagi julgeolekujõud taastasid kontrolli tee üle ning 12. jaanuaril teatati, et 85% Mosulist on tagasi vallutatud. 21. jaanuaril teatas CJTF-OIR, et nad on rünnanud IS-i üheksast paadist ja pargasest koosnevat laevastikku, mis püüdis üle jõe Lääne-Mosulisse eemalduda. 24. jaanuaril teatas Iraagi peaminister Haider al-Abadi Ida-Mosuli „täielikust vabastamisest."

Mõistmaks IS-i strateegiat ja taktikat, tasub lähemalt uurida Ida-Mosuli lahinguid, mis kestsid kõrge aktiivsusega üheksakümmend seitse päeva ajavahemikus 20. oktoobrist 2016 kuni 24. jaanuarini 2017. IS kaitses Ida-Mosuli suunal viiesaja ruutmiili suurust ala, millest viiskümmend ruutmiili asus Mosulis, hõlmates neljakümmend seitset naabruskonda. Ehk siis Ida-Mosulit hakati kaitsma juba maapiirkondades.

Kuna suure territooriumi kaitsmiseks oli IS-il vähe üksusi, planeeriti kaks kaitsevööndit. Esimene kaitsevöönd sisaldas vastase edasiliikumise takistamiseks ja kanaliseerimiseks kaitseotstarbelisi, isevalmistatud lõhkekehadega miinivälju. Väikesed asulad muudeti maa-aluste tunnelisüsteemidega ja miinipilduja positsioonidega kindlustatud tugipunktideks, eesmärgiga pealetungiv vastane lahingutega sidudes killustada. Näiteks al-Abbasi linnas sisse kaevunud IS-i punt hoidis vägesid mitu nädalat kinni.

Mosuli vahetus läheduses oli loodud aga viimane turvatsoon, kus lähenevate Iraagi armee ja kurdi üksuste vastu kasutati kümneid soomustatud enesetapu-autopomme, mõned neist olid täidetud viie tonni lõhkeainega. IS-i lemmiksurmamasin oligi soomustatud linnamaastur, mis mahutas 500–750 kg väetisest koosnevat isevalmistatud lõhkeainet. Mõeldud oli ka passiivsele õhutõrjele, põletades autokumme. Lisaks süüdati Mishragi väävlikaevandus ja Qayyarah' õlikaevud, mis takistasid efektiivselt õhuoperatsioone Lõuna-Mosulis. Iraagi julgeolekujõud, kes olid mitmel korral jäänud terveid autokolonne hävitanud SVBIED-de (*Suicide Vehicle Born Initiated Explosive Device*) rünnakute ohvriks, pidid ellujäämise nimel kiiresti adapteeruma.

Soomustatud buldooserite abil ehitati mullatõkked, mis osaliselt neutra- »

ENNO LENZE/FLICKR

liseeris IS-i asümmeetrilise taktika. Paigale jäämise korral kindlustati koheselt positsioonid ja paigutati teeristidesse tankid Abrams.

Tsiviilsõidukitega blokeeriti teed terves naabruskonnas. Paralleeltänavatele tekitati õhulöökidega kraatrid, et SVBIED-d ei saaks sealt kolonnidele ligi hiilida. Lisaks hävitati Tigrise jõel viie silla kergesti asendatavad sillaosad, et Lääne-Mosulist ei saaks enam Ida-Mosulisse autopomme juurde tuua.

Kaudtule ja õhurünnakutega võeti sihikule SVBIED-tehased ja -peidukohad. Tänu rakendatud kaitsetaktikatele langes IS-i SVBIED-de kasutamise võime 2017. aasta jaanuaris tavapäraselt kümnelt päevas, millest viis tabas sihtmärki, kahele või ühele päevas ja keskmiselt üks kuuest SVBIED-i rünnakust õnnestus.

Koalitsioonile valmistasid peavalu Ida-Mosuli äärelinna slummid, sest IS-i üllatusrünnakud takistasid seal võtmeinfrastruktuuri hõivamist, mis oli vajalik, valmistumaks Mosuli kesklinna ründamiseks.

Ida-Mosulis murdis 2017. aasta jaanuari teisel nädalal IS-i hajutatud lahingugruppide vastupanu Kuldse diviisi ja koalitsiooni koordineeritud tegevus. Eriväed lähenesid mitmest suunast, koalitsiooni õhuväe elektroonilise võitluse grupp blokeeris IS-i sidekanalid ning samal ajal teostati õhust täppisrünnakuid.

IS ei saanud enam koordineeritult tegutseda ja manööverdada. Samuti polnud enam eelnevalt ettevalmistatud kaitsepositsioone ega autopomme. IS-i lahingudroonid tehti kahjutuks koalitsiooni elektroonilise sõjapidamise võimega. Samuti jälgiti droonide liikumist, kuulates pealt sidekanaleid, otsiti droonidega autopomme ning hävitati seejärel õhulöökidega.

Ida-Mosuli kaotus ei tähendanud aga seal sõdimise lõppu. IS saatis sinna rünnakrühmad teostama üle jõe varitsusi, öiseid operatsioone ja snaiprirünnakuid, toetades nii ümberpiiratud Ida-Mosuli IS-i võitlejaid. Keskenduti vastase tagala ründamisele, kasutades isevalmistatud ründedroone. Veebruaris 2017 suutis IS teostada 70 droonirünnakut päevas. Olgugi, et rünnakutes oli vähe ohvreid, olid need koalitsioonivägedele suureks moraalimurdjaks.

Võitluse jätkamine kaotatud Ida-Mosulis ei lubanud IS-i julgeolekujõududel kontsentreeruda järgmisele tegevusele, Mosuli vanalinna ja 850aastase al-Nuri mošee vabastamisele, mis oli nii IS-i kui IA raskuskeskmeks kui füüsiline ja psühholoogiline jõukese ning operatsiooni eesmärk. Ka lahingulist edu oli raske mõõta, sest ühel hetkel näiliselt või päriselt hävitatud või laiali valgunud IS-i võitlejad suutsid jällegi konsolideeruda ja uuesti raevukalt rünnata.

III FAAS (18.02.–10.07.2017): PEALETUNG LÄÄNE-MOSULILE

19. veebruaril 2017 teavitas al-Abadi kolmanda faasi algusest eesmärgiga vallutada Lääne-Mosul. 23. veebruaril rünnati lennuvälja ja järgmisel päeval siseneti esimest korda Lääne-Mosulisse.

28. veebruaril valmistus viieteistkümnes diviis ründama Tal Afari. Märtsis võitlus intensiivistus – Iraagi armee tegi aeglasi edusamme ning IS vihaseid vasturünnakuid.

11. märtsiks jõuti lahingutega vanalinna, kus need kestsid maikuuni. 16. mail teatas ühendoperatsioonide staabi ülem brigaadi kindral Yahya Rasool pressikonverentsil, et 89,5% Lääne-Mosulist on vallutatud ja kogu operatsiooni vältel on tapetud 16 467 IS-i võitlejat. Mosuli vabastus- ja puhastusoperatsioonidega jätkati nii juunis kui juulis. 10. juulil teatas al-Abadi võidust, kuigi isoleeritud tugipunktide hävitamine kestis veel kuid.

Lääne-Mosulis sõdisid jällegi iseseisvalt Kuldne diviis, politsei ja Emergency Response Division. Võidukad oldi vaid siis, kui rünnati kõikidest suunast kõikide jõududega.

IS-i rõhk lasus väikeüksuse taktikal, kus ühe raskekuulipildujaga ja tankitõrjegranaadiheitjaga RPG varustatud nelja- kuni viieliikmelised grupid hajutati kaitse sügavuses paarisaja meetri peale.

Ida-Mosuli kaotamise järel kasutas IS Lääne-Mosulis veel meeleheitlikumat taktikat – rajas autopommide peidupaikade ja kaudtulerelvade positsioonidele n-ö inimkilbi, mis suurendas tsiviilkaotusi dramaatiliselt.

Ida-Mosulis välja kurnatud Kuldne diviis osales Lääne-Mosuli rünnakutes vaid lõpukuudel, paisates lahingusse neliteist pataljoni, mis oli 60% isikkoosseisust. Vanalinnas jõuti viiekümne meetri kaugusele al-Nuri mošeest, kus IS-i juht Abu Bakr al-Bagdadi islamiriigi välja kuulutas. Seepeale lasi IS, eesmärgiga neid ründavad eriüksuslased tappa, mošee õhku.

ENESETAPU-AUTOPOMMID – ASÜMMEETRILISE TAKTIKA PÕHIOSA

IS-i rakendatavad „täppistulirelvad“, enesetapu-autopommid, olid Mosuli kaitsel asümmeetrilise taktika ja sõjafilosoofia keskmeks. SVBIED oli kui võime mitmekordistaja, lahingus lühiajalise ajutise ülekaalu looja, mis võimaldas rünnata endast tugevamat vastast. Surmarelva tegemiseks kasutati soomustatud sõidu- ja veoautosid, traktoreid, buldoosereid, koppasid, sõjasaagiks saadud USA armee HMWWW-sid, ILAV soomukeid Badger.

Enesetapja autopommirünnak oli üles ehitatud järgmiselt. Iga SVBIED rünnakut tagas toetusgrupp, kes juhatas enesetapja UAV-de või linna tundvate kohalike mootorratastel IS-i sõdurite abil rünnatava sihtmärgi vahetusse lähedusse. IS-i väitel sooritati üheksa kuu jooksul erinevate masinatüüpidega 460 SVBIED-rünnakut.

IS oli viinud SVBIED-de tootmise ja kasutamise Mosulis uuele tasandile. Suudeti toota tööstuslikus koguses hukukindlaid soomustatud SVBIED-sid, mis olid tehnoloogiliselt keerukad ja võimsa lõhkejõuga. Näiteks sedaanile ehitatud autopomm mahutab ainuüksi pagasiruumi 455 kg lõhkeainet. Plahvatamisel tapab löögilaine 38 meetri ulatuses, minimaalne turvaline distants sellise plahvatuse »

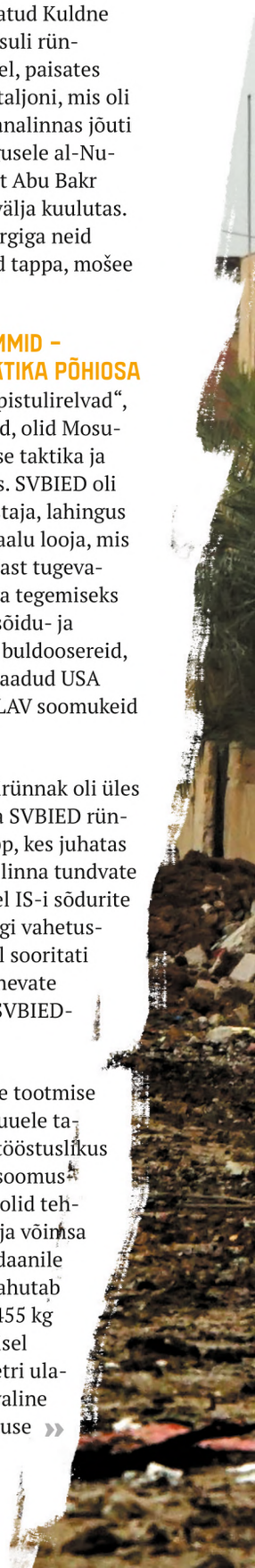

MSTYSLAV CHERNOV/WIKIPEDIA

puhul on 534 meetrit. IS kasutas enamasti linnamaastureid, kuhu mahutati 500–750 kg lõhkeainet ja kergesti süttivat toornaftat. Samuti olid SVBIED-del alternatiivpäästikud ja kaitseriivid, et vältida surmakutsari ennatlikku õhkulendamist.

Kui IS-i vastase kogunemiskoht oli välja luuratud, saadeti sinna enesetaputerrorist lõhkeainet täistuubitud autoga. Eesmärk oli rünnata konvoid või rammida hoonet, kus paiknesid sõdurid. Seega tuli tänavad koheselt blokeerida SVBIED-de vastu. Samas piirati sellega ka enda üksuste manööverdusvabadust. Lainetena teele saadetud SVBIED-d pidurdasid rünnaku hoo, luues IS-i arvulises vähemuses sõduritele vasturünnakuks ajutise ülekaalu.

Varajases linnalahingu faasis kasutati iga päev keskmiselt 14 SVBIED-d, mida toodeti Mosuli erinevates linnaosades. Kitsad linnatänavad takistasid julgeolekujõududel tankide ja juhitavate tankitõrjerakettide kasutamist, seega pidi kasutama õlalt lastavaid tankitõrjegranaadiheitjaid RPG ja AT-4.

Kui eriväelased ehitasid tänavatele SVBIED-vastaseid tõkkeid, siis IS oli neist üks samm ees. Autopommid juhatati droonide abil tõketest mööda. Või siis kasutati rünnakus kahte autopommi, millest esimene lõhati takistuse juures, et teine saaks sõita ja hävitada sihtmärgi. Julgeolekujõudude poolt vabastatud alad sattusid samuti IS-i kaudtule sihtmärgiks ning SVBIED-dega teostati „sügavaid rünnakuid“. Näiteks saja päeva jooksul kasutas IS 280 SVBIED-d. KIA linnamaasturid osutusid IS-i lemmikuteks.

PARVLEMINE KUI IS-I TAKTIKA

Oli selge, et IS ei suuda peatada julgeolekujõudude sisenemist linna, seetõttu ehitati üles mobiilne kaitse sügavusse, kasutades vastase väljakurnamiseks parvlemise taktikat.

IS-i välikomandörid, osad neist tšetšeenid, olid vastase võimalike rünnakusuundade planeerimisel ettenägelikud. Elamurajoonid puhastati elanikest ja muudeti tulepunktideks, ladustades sinna toitu, vett, laskemoona, lõhkeainet ja relvi.

Käsitsi ja suruõhuga uuristati maaalused tunnelid, mis ühendasid maju ning võimaldasid varjatud positsioonivahetust. Hiljem infiltreeruti tunnelitest vastase poolt hõivatud aladele ja jätkati võitlust.

IS-i rõhk lasus väikeüksuse taktikal, kus ühe raskekuulipildujaga ja tankitõrjegranaadiheitjaga RPG varustatud nelja- kuni viieliikmelised grupid hajutati kaitse sügavuses paarisaja meetri peale.

Vajadusel koondati vasturünnakuks kahekümne- kuni kolmekümnemehelisi rühmi. Efektiivselt rakendati snaipreid, seda eriti Al Jamoori haigla lähiümbruses, mis oli linna kõrgemaid hooneid.

Samas olid IS-i loodud tõkkesõlmed väheefektiivsed, sest vähesed neist olid toetatud snaipri- või käsirelvade tulega. Julgeolekujõud liikusid tõkkesõlmedest läbi, rajades endale lõhkeainelaengutega teed läbi majaseinte.

Linna vahetus lähetuses kaevatud tankitõrjekraavid aga täitsid oma eesmärgi, ankurdades Iraagi armee erivägede tankid M1 Abrams ja HMMW-d tankitõrjerakettide 9M113 Kornet varitsustsooni.

Vähemalt üks M1 Abrams neutraliseeriti, mille tulemusena saavutas IS olulise võidu. Sellega jahutati Iraagi armee üksused maha ning lahutati algavas linnalahingus tankid jalaväest.

Linnas hoidis initsiatiivi IS, kontrollides lahingutempot. Parvlemistaktika kaitse sügavuses toimis. Mosuli vallutamise alguses olid koalitsioonijõud 40 km kaugusel Mosuli kesklinna al-Nuri mošeest. Nädalaga lühendati distantsi 20 km. Pärast kahte nädalat võitlust oli distants 10 km.

Mida sügavamale Mosuli slummidesse jõuti, seda enam intensiivistus operatsiooni tempo, samas vähenes

drastiliselt liikumistempo. Mõni päev liiguti kilomeeter, operatsiooni lõpus aga ei suudetud vahel päevas edasi liikuda meetritki. Just kolmandas faasis, Mosuli vanalinna vallutamisel, saadi 75% kaotusi 8200 võitlejaga üksuses. Mosulis juhtus sama, mis 1943. aastal Stalingradis.

KAITSE SÜGAVUSES KOOS JA LÄBI KOHALIKE ELANIKE

Initsiatiivi saavutas koalitsioon alles 2017. aasta märtsis, kui IS kaotas varustustee Tal Afariga ning viis tuhat võitlejat suruti 10ruutkilomeetrisele alale Mosuli vanalinnas. Kuna IS-il puudus kaugtulevõime, sai toetuse tuua kohe rindejoone lähedale.

IS oli oma lahinguvõimelt kui käsirelvadega relvastatud kergejalavägi, kel oli mõningane kaudtulevõime tänu miinipildujatele ja isetehtud rakettidele. Kõik muud lahingu- ja lahingutoetuse osised olid üles ehitatud Mosuli sadadele tuhandetele sunniitidest tsiviilisikutele, kes suurendasid IS-i operatsioonivõime pikkust ja sügavust. Nad teostasid kindlustus- ja kaevetöid, luuret, sidet, meditsiini, tootsid UAV-sid, 120 mm miinipilduja miine, UZRGM-sütikuga enesetapuveste, IED-sid, SVBIED-sid ning ühekordseid õlalt lastavaid tankitõrjerakette.

Koalitsioonijõude kohalikud aga tegelikult ei aidatud. Kui koalitsiooni üksused hävitasid IS-i võitlejad, siis „vabastasid“ nad sellega samas „tsiviilisikutest“ IS-i toetajad, kes hakkasid nõudma toitu, vett ja meditsiinilist abi. See omakorda vähendas koalitsiooni operatsioonivõimet ja lahingutempot. Edasi jätkus IS-i abistajate tee kohalikesse või naaberriikide sõjapõgenike laagritesse ja sealt hiljem ka Euroopasse.

ÕHURÜNNAK – ASÜMMEETRILINE MÄNGU MUUTJA

Mosuli vallutamises ja seda ettevalmistavas kampaanias mängisid tähtsat rolli õhutule löögid. Näiteks Mosuli rünnaku ettevalmistavates faasides oli IS-i vastu teostatud juba üle kümne tuhande õhulöögi.

Koalitsiooni täppislöögid hävitasid maja maja haaval, jahtides parvlemist teostavaid IS-i võitlejaid. Lääne-Mosulis hävitati lahingute käigus 40 000 maja.

Koalitsiooni õhurünnakud ja kaudtuli muutsid tihedat linnamaastikku iga tunniga, muutes linna kümne miljonit tonni betooni sisaldavaks prügimäeks, mille ülesehitustööd maksavad suurusjärgus kaks miljardit dollarit.

Pärast Mosuli vallutamist jäi Iraaki hinnanguliselt kakskümmend kuni kolmkümmend tuhat IS-i võitlejat, kelle ülesandeks on partisanisõja abil, IED-sid kasutades, kaotatud territoorium tagasi vallutada. Vaatamata kalifaadi pealinna kaotamisele ei ole IS kaotanud tahet ega võitlusvõimet. Mosuli vallutamise järel jäi linna kontrollima ebapiisav hulk politseinikke. TVT kaotas lahingute käigus surnute ja haavatutena 60% oma isikkoosseisust, Iraagi armee aga kümme tuhat, mille tulemusena pidi Iraagi valitsus pöörduma abi saamiseks šiia paramilitaarsete jõudude poole, et tagasivallutatud territooriumi hallata.

Võitlus ei olnud siiski läbi, sest pärast Mosuli vallutamist hakkasid ellujäänud IS-i perekonnaliikmeid tapma šiia surmagrupid, mis omakorda alustas uut vägivallatsüklit.

Mis puudutab aga IS-i, siis IS on üks parimaid hübriidsõjapidamise talente, kes suutis ka edaspidi olla asümmeetriline, adapteeruda kiiremini ja olla oma vastasest innovaatilisem, leiutades ja võttes kasutusele olemasolevaid vahendeid võitluseks regulaarse armeega. Terroriorganisatsioonil puuduvad sõjapidamises igasugused piiravad normatiivid, välja arvatud prohvet Muhamedi sõnad ja teod. Seega jätkusuutlikkuselt on IS nagu meritäht, kes tükeldamisel on suuteline ainsast allesjäänud jäsemest genereerida uue keha.

Salafi terroristid on ka varem Mosulis kaotuse osaliseks saanud ja tõusnud tuhast tugevamana kui kunagi varem, nagu näitavad 2005., 2007., 2014. ja nüüdseks 2017. aasta lahingud Mosulis. Võitlus ei ole läbi.

H. MOURDOCK/WIKIPEDIA

VIHA JA VIIRUSE AASTA

2020. aasta läheb ajalukku kui erakordselt – ja seda just emotsionaalselt – raske aasta. Samuti kui erakorralise kohanemise aasta. Elamise ja mõtlemise mõttes.

Tekst: **TOOMAS ALATALU**, *politoloog*

Ühel hetkel lepiti nii üleilmselt seiskunud lennuliikluse kui ka pärsitud majanduseluga. Isegi surmale mõtlemine on saanud harjumuspäraseks – aasta lõpuks oli erakorraliselt lahkunuid üle 1,5 miljoni, vaktsiinid alles tegemisel ja vähegi tsiviliseeritud teavad, et ravimi kättesaadavust võivad ennetada koroonaviiruse uued lained ja surmad.

Ometi söandaks lõppenud aasta peatähisena nimetada enneolematut viha ja vaenutsemist, mida eelnenud aastatel polnud. Täpsemalt öeldes – see aasta andis säärased tipud, mis jäävad mällu ja ajalookroonikatesse kauaks.

Alustades afroameeriklase George Floydi põlvega surnuks vajutamisest valge politseiniku poolt (25. mail USA-s Minneapolises), mis vallandas uue rassirahutuste laine Ameerikas ja mujalgi. Selle kaasnähtuseks sai sadade poliitikute ja sõjaväelaste monumentide lõhkumine, mida täiendas koloniaalajaloo kibekiire ümberkirjutamine ühiskondade arengu käigus kannatanute ja solvatute nimel.

VAEN JA VERITASU

Või meenutagem prohvet Muhamedi karikatuuride avaldamisega seotud skandaali teise vaatuse ootamatut kulgu Lääne tsivilisatsioonile. 2015. aastal, kui need esmakordselt avaldati, tapsid islami terroristid vastuseks (moslemite puhul on mõeldamatu prohvetist pildi tegemine, pilapildist rääkimata) sadu inimesi Prantsusmaal. Tapsid, nagu ikka tapetakse.

Viis aastat hiljem, kui Pariisis algas kohtuprotsess toonaste tapjate üle, hakkasid nende mõttekaaslased ettejuhtujatel ja ka toimuvat selgitada üritanuil (16. oktoober, ajalooõpetaja Samuel Paty) päid maha lõikama. See aga tähendas *jihad*'i ehk uskmatute vastu peetava sõja Euroopasse jõudmist kogu tema jõleduses.

Täna püüab Prantsusmaa kiiresti kontrolli alla saada riigis tegutsevaid islami radikaale ja nõuab immigrantide laste õppimist riiklikku õppekava kasutavates koolides.

Lisagem neile valgevenelannade ja valgevenelaste kuid kestnud peksmine ja mõnitamine alates 9. augustist, kui ilmnes, et presidendist diktaator on valimistulemusi jultunult muutnud.

Revolutsioone on nii 1–2päevaseid kui ka mitu kuud kestvaid, ent ajalugu ei tea teist nii kaua ja just naisterahvaid peksvat võimu, kui seda on Lukašenka oma jõustruktuuridega.

Täpsemalt Lukašenka-Putini oma, sest tegu on ju liitriigiga ja Moskva juhitud kollektiivse julgeolekuorganisatsiooni (KJO) liikmega. Mõistagi võis ja tuli võimalikke arenguid ette näha, ent kusagil on siiski piirid jõu kasutamisel oma rahva ja naiste vastu!? Vaatamata liidulepingule ja KJOsse kuulumisele.

LEPINGUD JA LEPPIMISED

Möödunud aastasse jääb ka USA presidendi Donald Trumpi lüüasaamine valimistel. Aasta 2020 oli Trumpi võimu neliaastaku viimane ja sellelt oodati edasiminekuid suhetes Venemaa, Hiina ja Iisraeliga.

Esimene oli veel president Obama päevist USA sanktsioonide all seoses Ukraina sündmustega. Trump pani tulenevalt sündmustest Hongkongis sanktsioonid ka Hiinale. Samas jõudis USA-Hiina kaubandussõda jaanuaris 2020 esimese leppeni, mille allakirjutamise juures oli ka Trump. Lubatud teine lepe jäi koroonaviiruse tõttu – mida Trump Pekingit süüdistades nimme „Hiina viiruseks" kutsus – sõlmimata ja nüüd ei tea keegi, mida Trump järgnevaks kavandas.

Ent kuna Trump andis 2017 surmahoobi Vaikse ookeani riikide koostööühendusele (TPP, 12 riiki, kuid mitte Hiina), siis andis Peking novembris 2020 sellele vastulöögi enamasti samade riikide (kokku 15) ühenduse loomisega, ent ilma USA-ta. Nüüd tuleb Joe Bidenil otsustada, kuidas edasi.

Venemaaga seisid suhted paigal, mis paraku tähendas viimaste seni relvastumist piiranud lepingute lõppemist (viimane aegub veebruaris 2021). Läbirääkimised uute sõlmimiseks, ka Hiinat kaasates, seisid. Samas jõudsid Venemaa ja USA demonstreerida uusi ja ülivõimsaid ning lepingutega katmata relvi.

Jaanuaris 2020 avalikustasid Trump ja Iisraeli peaminister Netanyahu oma „sajandi tehingu" poliitilise poole ehk Iisraeli territoriaalse ja poliitilise edendamise Palestiina arvel. Selle loogiliseks jätkuks said augustis ja septembris sõlmitud Abrahami lepin-

MIKE FINN/FLICKR

gud (sellenimelist prohvetit austab nii judaism kui islam) vastavalt Iisraeli ja Araabia Ühendemiraatide ning Iisraeli ja Bahreini vahel. Need sõlmiti Valges Majas Trumpi osalusel.

Mainitud lepingute vahepeal lepitas Trump omavahel õigeuskliku Serbia ja moslemite Kosovo, pannes nad koostööle – asi, mida ei suutnud teha Euroopa Liit ega tahtnud teha Serbia seljatagune Venemaa. Tegu on Trumpi selgete diplomaatiliste võitudega Lähis-Idas ja Balkanil ning läbimurdega kristlaste ja moslemite suhetes.

VÕITJAST SAAB KAOTAJA

Ja ometi jättis lõppenud aastale oma pitseri üks kristlaste selge ja sõjaline allajäämine moslemitele – teine Mägi-Karabahhi sõda (27. september – 10. november 2020). Esimene sõda peeti 1988–1994 ja siis oli võidukas Armeenia, kes lisaks Aserbaidžaani territooriumi sees olevale Mägi-Karabahhiale kehtestas oma kontrolli veel seitsme Aserbaidžaani rajooni üle.

Nüüdse sõja käigus vallutas Aserbaidžaan neli rajooni ja poole Mägi-Karabahhiast (k.a Šuši linna) ja saab ülejäänud kolm rajooni n-ö tagasi. Ehk siis – sõda andis eelmisele vastupidise, moslemitele võiduka tulemuse.

Vaherahulepe andis neile, kes sealt 30 aastat tagasi ja ka äsja sõja eest pagesid, õiguse oma kodupaikadesse tagasi pöörduda. Osalt see kindlasti toimub, ent teades tapetute arvu ning vaadates 30 aasta taguseid ja tänaseid purustusi, on raske uskuda rahvaste leppimist. Eriti seisus, kus kaotajast saab võitja ja vastupidi.

KARRI KAAS

BALTI NATO STAAP LIIGUB TÄIELIKU OPERATSIOONIVÕIME SUUNAS

Kolm aastat tagasi saabus Balti regiooni esimene NATO pataljoni lahingugrupp (*enhanced Forward Presence*, eFP). Sellest ajast peale on NATO ennast pideva kohalolekuga piirkonnas tõestanud. Nüüd on regioonis NATO juhtstruktuuriga liitunud uus tegija. Lätis ja Taanis asuv Põhjadiviisi staap (*Headquarters Multinational Division North*, MND N) saavutas selle aasta sügisest Põhja-Atlandi Nõukogu otsusega NATO väestruktuuri staatuse.

Tekst: **PÕHJADIVIIS**

PÕHJADIVIIS

Ülem: kindralmajor Flemming Mathiasen (DNK)

Asukoht: Põhjadiviisi staap paikneb Riia lähistel Adažis ja Taanis Slagelses

Personal: rahuaja koosseisu kuulub ligikaudu 250 ohvitseri, allohvitseri ja sõdurit

Nagu mainitud, on staap hajutatud Läti ja Taani vahel. Staapi kuuluvad enamasti ohvitserid ja allohvitserid Lätist, Eestist ja Taanist, mis on ühtlasi niinimetatud raamriigid. Lisaks teenivad staabis Kanada ja Leedu ohvitserid ning 2021. aasta jaanuarist liituvad nendega ka Ühendkuningriigi staabiohvitserid. Staabi arengut plaanivad isikkooseisuga toetada ka teised NATO liikmesriigid.

„Meie aktiveerimine on suurepärane uudis ja oluline samm, saamaks täieliku operatsioonivõimega diviisi staabiks, millega loodame olla piirkondliku NATO kogukonna täielikult integreeritud liige," ütles Põhjadiviisi ülem kindralmajor Flemming Mathiasen.

Kui Põhjadiviisi staap saavutab esmase operatsioonivõime, integreeritakse see NATO juhtstruktuuri, kus asub täitma rolli Kirdekorpuse staabi ja Põhjadiviisi brigaadide vahel Eestis ja Lätis.

Staabi personal on kohaldatud vastavalt olukorrale ja nõuetele, et täita väljaõppe- ja muid kohustusi. Staabi tegevust toetab toetuspataljon, kes vastutab sidesüsteemide, julgeoleku ja teiste staapi toetavate ülesannete eest. Staabi ülesanded hõlmavad treeninguite, õppuste ja operatsioonide planeerimist, koordineerimist ja hõlbustamist – kõik selleks, et heidutada ja kaitsta NATO alliansi territooriumi.

„Meie staap hakkab täitma NATO-le olulist rolli Balti regioonis. Me peame olema valmis tegutsema nii rahuajal kui ka kriisisituatsioonis. Võimekus kohaneda erinevate nõuetega on meie peamiseks ambitsiooniks staabi edasisel arendamisel," selgitas kindralmajor Flemming Mathiasen.

Diviisi staap on rahvusvaheline staap. Kolmel raamriigil on ulatuslik koostöökogemus NATO missioonidelt Balkanil, Afganistanis ja teistes konfliktipiirkondades. Uue rahvusvahelise staabi integreerimine Läti ja Taani peastaabiga on üks võtmeülesandeid, jätkamaks edukalt NATO staabi arendamise viimast etappi.

Juba sellel sügisel võõrustas Põhjadiviis väljaõpet, mis hõlmas osakonnasisest treeningut, et suurendada personali pädevust. Hiljuti toimunud õppusel Knight Broadsword aga keskenduti hajutatud juhtimisele, protsesside koordineerimisele ja operatsioonidele.

2021. aastal on kavas täiendavad õppused ning piirkondlike partnerite ja liitlaste väljaõpe, mille käigus loodab Põhjadiviis suhelda enamiku NATO komponentidega Balti regioonis. Järgmisel aastal on Põhjadiviis võimeline osaliselt üle võtma ka NATO juhtimisstruktuuri ülesanded Kirdekorpuse ja NATO üksuste vahel oma operatsioonipiirkonnas.

Praegu teenib Põhjadiviisis 15 Eesti staabiohvitseri ja -allohvitseri ning lisaks 6 toetuspataljonis. Üks staabi liikmetest on Eesti õhuväe ohvitser major Armin Mau, kes liitus staabiga 2019. aastal. Major Armin Mau teenis varem Ämari lennubaasis lennugrupi ülema ametikohal. Praegu paikneb ta Taanis Karupis. Tema näeb staapi olulise sillana NATO ja Balti regiooni vahel ning on pärast saabumist nautinud uut kogemust staabis.

„Tulla taktikaliselt tasandilt diviisi staapi on olnud suurepärane kogemus. Mul on tekkinud parem arusaam, kuidas suures pildis asjad toimivad," selgitas major Mau ja lisas, et see on olnud ka heaks võimaluseks luua uusi rahvusvahelisi tutvusi.

„Kohtuda ja töötada koos teiste NATO ohvitseridega on olnud väga meeldiv. Me oleme eri rahvusest ja töötame erinevalt, aga me õpime üksteiselt. Samuti on põnev osaleda ühtse staabi ja tuleviku loomisel. Lisaks olen väga uhke, et saan osaleda projektis, mis märkimisväärselt tugevdab NATO kohalolu Baltimaades," ütles major Mau.

KARRI KAAS

RESERVASENDUSTEENISTUS

Reservasendusteenistuse loomisega peab asendusteenistuse läbinud isik sarnaselt reservteenistujaga osalema õppekogunemistel ning olema valmis talle pandud ülesandeid täitma ka mobilisatsiooni korral.

Tekst: **KARIN KIVIPÕLD**, *kaitseministeeriumi pressiesindaja*

Reservasendusteenistujaid saab kaasata ka erinevate tsiviilkriiside lahendamisse. Täpsemalt selgitab seadusemuudatust **kaitseministeeriumi kantsler Kristjan Prikk**.

Millest tekkis reservasendusteenistuse loomise vajadus?

Käesoleva ajani puudus asendusteenistujatel reservteenistus, mis tähendas, et pärast asendusteenistuse läbimist arvati isik reservi ja sellega tema panus kohustuslikku riigikaitsesse lõppes.

See seadis nad selgelt ebavõrdsesse olukorda võrreldes ajateenistuse läbinutega, kel pärast reservi arvamist on kohustus ilmuda õppekogunemistele kohale kuni 60aastaseks saamiseni. Teine, veel olulisem põhjus, miks sai reservasendusteenistuse süsteem loodud, oli riigile olulise inimressursi kasutamata jäämine. Asendusteenistuses omandavad isikud spetsiifilised oskused ja teadmised, mida saab rakendada valdkondades, mis ei ole otseselt seotud sõjalise kaitsega, kuid on vajalikud muudes häda- või kriisiolukordades.

Reservasendusteenistuses laienevad isikule samasugused õigused ja kohustused riigikaitses osaleda nagu õppekogunemisel osalevale reservväelasele, mis tagab reservteenistujate ja reservasendusteenistujate võrdsema kohtlemise.

Kas asendusteenistujate kohustuste ajateenijate omadega võrdsustamise eesmärk on panna kutsealuseid rohkem valima ajateenistust?

Ei. Asendusteenistuse läbinutel on laiapindses riigikaitses samuti oluline roll, sest asutusel, kus asendusteenistus toimus, on võimalik näiteks tsiviilkriisi korral välja kutsuda selles asutuses väljaõppe saanud isik. Asendusteenistujaid on võimalik kasutada näiteks tagalas tsiviilelanike kaitsmisel ja abistamisel või päästetöödel, neile saab anda vastava väljaõppe rahuajal. Nimetatud tegevused on hädavajalikud, et tagada riigikaitset ükskõik millises olukorras.

Missugustes asutustes asendus- ja nüüd ka reservasendusteenistus toimub?

Reservasendusteenistust koordineerib asutus, kus asendusteenistus läbiti. Asendusteenistuskohtadeks on päästeamet ja haiglad, ent ka muud sotsiaalasutused. Päästeametis on läbinud teenistuse kokku 11 asendusteenistujat, koolides 166 asendustee-

Asendusteenistuse läbinud isik peab edaspidi osalema õppekogunemistel ning olema valmis talle pandud ülesandeid täitma ka mobilisatsiooni korral. Samuti saab reservasendusteenistujaid kaasata tsiviilkriiside lahendamisse

TUGEVDAB LAIAPINDSET RIIGIKAITSET

nistujat, hooldekodudes 47 ja muudes sotsiaalasutustes, nagu päevakeskused, tugikeskused, perekodud, rehabilitatsioonikeskused ja sotsiaalkeskused, 295 asendusteenistujat. Edaspidi laiendatakse asendusteenistuskohtade valikut haiglates ja päästeametis, ent ka kaitseväe mittesõjalistel positsioonidel – kohtades, mis otseselt toetavad riigi toimepidevuse tagamist suurte kriiside ajal.

Kellele on asendusteenistus mõeldud?
Kõikidel Eesti kodanikest noormeestel lasub 18aastaseks saamisest alates ajateenistuse läbimise kohustus. Põhiseaduse kohaselt on asendusteenistus kaitseväeteenistuse alternatiiv. Asendusteenistusega pannakse isikule, kes keeldub kaitseväeteenistusest usulistel või kõlbelistel põhjustel, kohustus osaleda mittesõjalise iseloomuga teenistuses.

Isikut ei saa sundida tema veendumuste ja tõekspidamiste vastaselt käsitsema relvi ja muid sõjapidamisvahendeid, harjutama nende hooldamist ja kasutama muid vahendeid või aineid, mis on mõeldud inimese surmamiseks või vigastamiseks.

Vastavalt asendusteenistuses omandatud väljaõppele hakkab toimuma ka reservasendusteenistus.

Kui paljud läbivad asendusteenistuse?
Aastas läbib asendusteenistuse ligikaudu 65 isikut – see on oluline inimressurss, kes omab väärtuslikke oskusi ja teadmisi, mis aga on jäänud laiapindse riigikaitse käsitluses rakenduseta. 2020. aasta seisuga on asendusteenistuse läbinud kokku 551 isikut.

Kas asendusteenistuse läbimine ei ole ikkagi lihtsama variandi kasuks otsustamine?
Asendusteenistusele reservasendusteenistuse loomine ei hõlbusta ajateenistuse vältimist ega võimalda kutsealusel soovi korral asuda hoopis asendusteenistusse.

Asendusteenistusse asumiseks peab kutsealune esitama kaitseressursside ametile põhjendatud taotluse, milles on ära toodud selged ja mõjuvad põhjused. Kui taotlus ei ole piisavalt põhjendatud, siis küsitakse täiendavat kirjalikku selgitust. Pärast seda kutsutakse isik vestlusele, et kontrollida taotluses esitatud väiteid. Taotluse põhjendatuse hindamiseks on kaitseressursside ametil õigus teha järelepärimisi kutsealuse õppe- või töökohas ning tema viidatud usuorganisatsioonis. Usuorganisatsiooni kuulumise kohta küsitakse tõendit.

Käesolev muudatus võimaldabki võrdsustada ajateenistust ja asendusteenistust selliselt, et ka asendusteenistuse läbinutel tuleb jätkata riigikaitselise kohustuse täitmist reservasendusteenistuses ja seda samuti kuni 60. eluaastani, nagu on seadusega sätestatud reservteenistuses osalemise kohustus ajateenistuse läbinutele.

Kas asendusteenistuses olles makstakse jätkuvalt töötasu alammäära?
Kuna asendusteenistuse ajal ei paku riik majutust ega toitlustamist, jääb asendusteenistuse riigipoolseks toetuseks jätkuvalt töötasu alammäär.

Seni kehtinud korra alusel maksti asendusteenistujale toetust KRA eelarvest. Uue korra kohaselt maksab 50% asendusteenistuja toetusest asutus, kus esmane asendusteenistus toimub. Ka reservasendusteenistuses ja erakorralises reservasendusteenistuses osalemise ajal tasub toetust reserv- ja erakorralise reservasendusteenistuse toimumiskoha asutus.

LENDAV KANTSEL: VERTIKAALNE ÕHUSÕIDUK WILLIAMS X-JET

Lennuväljade hõivamine on sõjas sageli üks strateegiliselt olulisemaid ülesandeid. Seepärast hakati välja töötama lennumasinaid, mis suudaksid pikki hoovõturadasid vajamata vertikaalselt õhku tõusta.

Tekst: **RAIVO TAMMUS**, *vabatahtlik kaasautor*

Nii arendatigi Teise maailmasõja koidikul 1939. aasta alguses välja algelised helikopterid. Õhulahingutes pole helikopterite võimed olnud aga lennukite omadega võrreldavad, seega töötati edasi selle kallal, et ka lennukid suudaksid hoogu vajamata õhku tõusta.

Praeguseks on teada, et tõeliselt edukateks vertikaalselt õhku tõusvateks lennukiteks on brittide Harrieri versioonid (esimene lend 1967), samuti ameeriklaste Lockheed Martini F-35 Lightning II (esimene lend 2006) ning mainida võib ka paari venelaste lennukit Jak (Jak-38 ja Jak-141).

Täiemõõduliste lennukite kõrval hakati 1950ndatel arendama n-ö taskulennukeid, mis suudaksid vertikaalselt õhku tõusta ning kanda lahinguvarustuses sõdurit luureülesannete täitmiseks või tuletoetuseks. Sellise kompaktse lennumasina saaks liita ükskõik millise jalaväerühma koosseisu.

ESIMESED KATSETUSED

Esimene sellise kontseptsiooni prototüüp kandis nime Hiller VZ-1 Pawnee. USA armee tellimusel ehitati neid kahe-kolme rootoriga lennumasinaid kuus eksemplari. Mootorina kasutati väikelennukilt laenatud jõuallikat Nelson H-59, mis arendas võimsust 33 kW(44 hj).

Olgugi et lennumasin lendas edasi stabiilselt, ei olnud sõjaväägi rahul selle aeglusega (26 km/h). Ka kõrgust ei suutnud Hiller VZ-1 küllaldaselt koguda – lennulagi oli vaid 10 m ning maksimaalne kandevõime 84 kg.

Samal ajal arendatud De Lackner HZ-1 Aerocycle oli mõnevõrra võimekam. Tippkiirus 121 km/h, lennulagi 1500 m, lennuaeg 45 minutit ning kandevõime 218 kg. Seda kõike suutis lennumasin 30 kW (40 hj) mootori juures. HZ-1 loodeti arendada USA armee sõdurite standardseks luuremasinaks.

Tootja sõnul kulus keskmisel sõduril juhendaja käe all lennumasina juhtima õppimiseks vaid 20 minutit. Tegelikkuses oli selle juhtimine siiski keerulisem, nagu sõdurid omal nahal veendusid. Lennukeid ehitati kokku 12, kuid mitmete õnnetuste tõttu võeti need edasisest kasutusest maha. De Lackner HZ-1 testimise käigus arendati aga välja uut tüüpi ülikiiresti avanev langevari – XMP-2, mis on päästnud mitmeid elusid.

WILLIAMS X-JET

Eelnevate lennumasinate puudusi arvesse võttes hakkas ettevõte Williams International arendama 1969. aastal kompaktset lennumasinat Williams X-Jet.

See oli mõeldud sõitmiseks ühele inimesele, kes sai lennumasinat juhtida, kallutades oma keha soovitud suunda. Oma naljaka kuju järgi sai see nimetuse „lendav kantsel".

Väliselt ei ütlekski, aga lennumasin oli äärmiselt hea manööverdusvõimega, õhus stabiilne ning lisaks muljetavaldava kiirendusega.

Williams Internationali oli 1955. aastal asutanud leiutaja Sam Barlow Williams ning see spetsialiseerus algusest peale väikeste turboventilaator-reaktiivmootorite arendamisele. X-Jeti jõuallikana kasutati võimekat mootorit Williams F107. Selle edasiarendusi kasutavad tänase päevani ka kõrgelt hinnatud USA sõjaväe raketid nagu AGM-86 ALCM, AGM-158 JASSM ja BGM-109 Tomahawk.

Williams X-Jeti tippkiirus oli 97 km/h, lennulagi 3000 m, lennuaeg 45 minutit ja kandevõime ligi 70 kg. Kiirus ja kandevõime polnud esialgu küll muljetavaldavad, aga need puudused oleks Williams kõrvaldanud ja lennumasin oli plaanis USA armees kasutusele võtta 1980ndatel kui kompaktne ja käepärane luurelennuk või hea tuletoetuse lennumasin jalaväerühmade juurde.

DROONID VÕTSID ÜLE

1989. aastaks oli aga USA sõjaväe hinnangul selline ühemehesõiduk võimekuselt kehvem kui helikopterid

FREEPIK

FLICKR/GREG GOEBEL

või mehitamata õhusõidukid ning Williams lõpetas X-Jeti arendamise. Sellega sillutati teed sellistele kardetud luure- ja ründedroonidele nagu RQ-2 Pioneer (esmalend 1986), RQ-1/MQ-1 Predator (esmalend 1994), MQ-9 Reaper (esmalend 2001) jpt.

Williams X-Jeti põhilisteks miinusteks olid kandevõime ja võimalikud inimkaotused võrreldes droonidega. Kandevõimet ja kiirust oleks saanud tublisti edasi arendada. Võrdluseks kaalub sama mootoritüüpi kandev Tomahawk rakett 1300 kg, AGM-86 ALCM koguni 1430 kg ning need arendavad tippkiirust 890 km/h.

Inimkaotuste vältimise seisukohalt on luure- ja ründedroonid ennast juba aastakümneid tõestanud võimeka ja hea valikuna ning ründehelikopterid oluliselt parema tulejõu ja tegevusulatusega, kui oleks suudetud välja pigistada väikesest „lendavast kantslist“.

Etteheiteid tehti ka selle hinnale võrreldes suuruse ja võimekusega. Levis väljend „kallim kui Jeep, aga soodsam kui helikopter“. Vaadates aga tänapäeva tarbimisharjumusi ja uute liikurite kasutuselevõttu (elektritõukerattad, üherattalised kulgurid jmt) võiks Williams X-Jeti taolisel tootel olla turgu pigem erasektoris. Inimene soovib ju ikka lennata, aga mitte eriti kõrgel, nagu laulavad Kukerpillid.

VIITED

Williams:
- https://en.wikipedia.org/wiki/Williams_X-Jet
- https://www.theguardian.com/science/2000/sep/14/technology2
- https://www.nationalmuseum.af.mil/Visit/Museum-Exhibits/Fact-Sheets/Display/Article/197524/williams-international-f107-wr-101-turbofan/
- http://www.williams-int.com/history-timeline

Hiller:
- https://en.wikipedia.org/wiki/Hiller_VZ-1_Pawnee

De Lackner:
- https://en.wikipedia.org/wiki/De_Lackner_HZ-1_Aerocycle

KARRI KAAS

NA 338 on üks väheseid poolautomaatseid täpsuspüsse kaliibriga 338 Lapua Magnum. Relv kaalub natuke üle 5 kilo, koos optilise sihiku ja 10-lasulise padrunisalvega ligi 7 kilo ehk sama palju kui tavaline snaipripüss kaliibriga 7,62 x 51

EESTI RELVAMEISTRITE SUUREKALIIBRILINE TÄPSUSRELV

Oleme jõudnud artiklisarjaga Eesti laskesportlaste Margus Riso ja Madis Reieri 2009. aastal loodud relvatöökojast Nord Arms nende suurekaliibrilise täpsusrelvani NA 338, mille kaliiber on 338 Lapua Magnum, sama padrun on meetermõõdustikus 8,6 x 70 mm, millest esimene number tähendab kuuli läbimõõtu ja teine padrunikesta pikkust.

Tekst: **HEIKKI KIROTAR**

Tehniliselt on tegemist Eugene Stoneri klassikalise AR 10 edasiarendusega. Relva ümberlaadimiseks kasutatakse otsegaasi ehk püssirohugaaside juhtimist mööda peenikest terasest toru otse rauast relvalukuni, mistõttu ümberlaadimisel on liikuvate relvaluku osade mass võimalikult väike. Koos luku ja relvarauaga samal joonel asuva kabaga tähendab see, et tagasilöök tuleb otse õlga, mis vähendab ka relva lasujärgset üleshüppamist, võimaldades kiiremini teha järgmist sihitud lasku. Relva liikumist saab hinnata selle järgi, kas pärast lasku on laskuril võimalik läbi relva sihiku näha kuuli tabamust sihtmärgis.

Muidugi kaasneb sellise ehitusega ka püssirohugaaside sattumist relva luku sisse, mis pikemal kasutamisel tahmab relva ja nõuab hoolikat puhastamist. Kui AR 15 ja sellel põhineva sõjapüssi M 16 ajaloost on teada juhtumeid, kus halva kvaliteediga püssirohu ja vähese puhastamise tõttu on relvad tõrkunud, siis AR 10 ja ka magnumite puhul ei ole see nii kriitiline, sest neid kasutatakse peamiselt täpsusrelvadena, seega on laskemoon suhteliselt kvaliteetne ja relva kasutajatelt eeldatakse keskmise jalaväelase omast oluliselt paremat suhtumist.

SUHTELISELT VÄHE POOLAUTOMAATSEID MAGNUMEID

NA 338 on 59 cm pikkuse rauaga, millel on 1:10 vindisamm, relva enda pikkus on 117 cm ja kaal ilma sihikuta ja padrunisalveta 5,3 kilo. See on päris hea tulemus nii suure kaliibriga poolautomaatsete relvade hulgas, kus enamik selliseid relvi kaalub 6 kilo kanti. Kindlasti aitavad relva kaalu alandada ka alumiiniumisulamist lukuraam ja titaanist osad, mis on tugevad, kuid kergemad kui tavapärased relvaterasest osad. Kui 338 LM kaliibriga poltlukuga täpsusrelvade valmistajaid on hulgaliselt, siis sama kaliibriga poolautomaatseid relvi valmistavad mõned üksikud, peamiselt USA-s asuvad ettevõtted.

Kaliiber 338 LM on Eestis suhteliselt vähe levinud, kaitsejõududes on enamasti kaadrikaitseväelaste kasutuses väike kogus 2007. aastal Sakolt ostetud relvasüsteeme TRG 42. Magnumite puudumine on tõsine puudujääk relvastuses, mida ei suuda täita ka

Vasakult paremale 5,56 ja 7,62 NATO, seejärel USA-s levinud jahipadrun 300 Winchester Magnum, 300 Norma Magnum ja 338 Lapua Magnum

ERAKOGU

üksikud kaitseliitlaste isiklikud täpsusrelvad selles kaliibris. Enamik Eesti kaitsejõudude täpsusrelvi on Norra armees 1988–2012 kasutusel olnud NM149 poltlukuga püssid kaliibriga 7,62 x 51, mis seejärel ühe suurema relvahanke raames kasutatuna Eestisse osteti. Tehniliselt päris head relvad on oma laskekauguselt ja löögijõult piisavad jalaväejao või -rühma tuletoetuseks kuni 600 m kaugusele, kuid mitte kompanii või pataljoni snaiprile. Kahjuks on selline kaliiber snaiprirelvana vananenud.

MAGNUMID VÕETI KASUTUSELE, KUI KAITSEVAHENDID PARANESID

Aastakümneid, kuni külma sõja lõpuni, oli lääneriikide peamine täpsusrelvade kaliiber 7,62 x 51, mis oli heades ilmaoludes tõhus kuni 800 m kaugusele ja suutis läbistada ka sel ajal levinud teraskiivreid ja killuveste kuni 600 m pealt. Tihti oli tegemist ümberehitatud poltlukuga vintpüssidega, kus lasketäpsuse parandamiseks asendati relva raud paksema täpsusrauaga, parandati päästikut ja kinnitati relvale optiline sihik. Selline relv kaalus umbes 5 kg, koos optika, tugijala ja laetud padrunisalvega kuni 7 kg. Laskemoonaks oli tavaliselt täpsuskuul 308 Win või selle sõjaväe analoog 7,62 x 51 mm. Raske 11–12grammise täismantelkuuli energia oli keskmiselt 3500–3600 J. Selline kuul suutis läbistada 3 mm terasplaati ehk teraskiivri kuni 500 m kaugusel, karastatud terassüdamikuga soomustläbistava AP kuuli M61 kasutamisel tõusis soomustläbistavus 500 m kaugusel 5 millimeetrini, kuid AP kuuliga laetud padrunid olid tavaliselt kuulipildujatele ja neid kasutades muutus tabamuste hajuvus oluliselt suuremaks.

Alates 1990ndatest, seoses kõvade kaitseplaatidega kaitsevestide laiema levikuga, hakkas olukord muutuma ja asuti aktiivselt otsima uusi kaliibreid kaugemale laskmiseks. Esimesena tulid muidugi meelde täpsusrelvad kaliibriga 50 BMG ehk 12,7 x 99 mm, näiteks PGM Hecate II, mida Prantsuse armee kasutab alates 1993. aastast ja mida ka Eesti kaitsejõud on väikeses koguses ostnud. Teine tuntum pooletolline täpsusrelv on jänkide Barrett M82 ja selle modifikatsioonid, mis on USA armees ja merejalaväes kasutusel alates 1990. aastast.

Prantsuse armee tavaline täpsusrelv oli FR F2, mis oli 7,62 x 51 poltlukuga vintpüss ja oma 8 x suurendava optilise sihikuga sobiv laskmiseks kuni 800 m kaugusele, samas kui PGM Hecate

sihikuline laskekaugus oli kuni 1500 m. Vahemärkusena, FR F2-te tuli kümmekond relvasüsteemi ka Eestisse, küll lihtsama ja vanema sihikuga. Sarnane olukord tekkis ameeriklastel. Pooletollise relva suureks probleemiks oli kaal – kui tavaline snaiprirelv kaalus kuni 7, siis pooletolline kuni 14 kilo, lisaks märgatavalt raskema laskemoona kaal. Seda oli lihtsalt liiga palju.

Teine probleem oli laskemoona võimsus – peamiselt kergelt soomustatud sihtmärkide tulistamiseks mõeldud relv suutis soomustläbistava 45grammise kuuliga läbistada 500 m kaugusel kuni 19 mm soomusplaati, mis oli täiesti piisav tavaliste soomusautode ja ka jalaväe lahingumasinate küljesoomuse vastu, sest energialt ületas kuul tavalist 7,62 kuuli kuuekordselt. Kuid kaitsevestis inimest tabades kuul mitte ainult ei läbistanud kaitsevarustust, vaid tekitas ka väga suure vigastuse, mis tekitas sõjaväejuristides õigustatud küsimuse, kas selline laskemoon on ikkagi mõistlik inimese laskmiseks. Sellel põhjusel nimetatakse paljudes armeedes raskeid täpsusrelvi pigem tehnikavastasteks relvadeks.

Lisaks ei ole tavalise 50 BMG kuuli ballistiline koefitsient ehk suhtarv, kui kergesti läbib kuul õhumasse, eriti hea. Seega oli vaja leida laskemoon, millega oleks võimalik inimest tabada kuni 1500 m kaugusele relvasüsteemist, mille kaal ei ületa oluliselt seni kasutusel olnud täpsusrelvi.

AAFRIKA JAHIMEESTELT PIKAMAA TÄPSUSKALIIBRIKS

Kõige tuntum pikamaa täpsuslaskmise kaliiber paljude riikide armeedes on 1989. aastal kasutusele võetud 338 Lapua Magnum, mis valmis USA ja Soome Lapua koostöös. Teine, vähemlevinud on 300 Winchester Magnum ehk 7,62 x 67 mm, mis loodi 1963. aastal Winchesteri relvatehases USA-s ja on seal jätkuvalt populaarne jahirelvade kaliiber.

338 Lapua Magnum loodi mitmeaastase uurimistöö tulemusena. 1983. aastal alustas USA ettevõte RAI ehk Research Armament Industries tootearendust pikamaa täpsuspadruni leidmiseks, mis suudaks lennutada 250 graani ehk 16,2 grammi kaaluva 8,6 mm kaliibriga kuuli algkiirusega umbes 3000 jalga sekundis (914 m/s) ja mille kuuli löögijõust piisaks viiekihilise kaitsevesti läbistamiseks 1000 m kaugusel. Arendustegevuse aluseks võeti Aafrikas suurte ja ohtlike ulukite (lõvi, elevant, leopard, ninasarvik ja kahvripühvel) jahtimiseks kasutatav 416 Rigby padrun kaliibriga 416 tuhandiktolli ehk 10,6 mm. Tavaliselt 26grammiste kuulide löögijõud oli 700–730 m/s algkiirusest olenevalt 6300–6900 J ehk praktiliselt topelt võrreldes 7,62 x 51 kuuli omaga.

Jahipidamiseks sobilike tõmpide kuulide löögijõud oli küll piisav ka kõige suuremate loomade tapmiseks, kuid kuuli ballistiline koefitsient BC oli liiga madal kaugemale laskmiseks. Arvutuslikult pidi saama parima kuuli, kui kuuli pikkus on läbimõõdust 5–5,5 korda suurem, seega otsustati kuuli läbimõõtu vähendada 8,6 millimeetrini.

Uued kuulid telliti Hornadylt ja RAI asus USA mereväe tellimusel ehitama kaliibrile sobivat vintpüssi. Kahjuks projekt lõpetati ajutiselt RAI majandusraskuste tõttu. Teine probleem tekkis, kui padrunikestade valmistaja kopeeris 416 Rigby padrunikesti, mis oma ehituse tõttu ei pidanud suurenenud püssirohulaengule vastu ja tihtipeale purunesid laskmisel ning vähendatud püssirohulaeng ei olnud piisav kuulilt nõutava läbivuse saavutamiseks.

Sobiva padrunikesta väljatöötamiseks pöörduti Soome tuntud laskemoonatehase Lapua poole, kus valmistati piisavalt tugev ja sitke padrunikest. Lapua tegi 7,62millimeetrist Lock Base kuuli, suurendades ka 8,6millimeetrise 16,2grammise B408 Lock Base tinasüdamikuga täismantelkuuli. Sellega laetud 338 LM on tänaseni paljudes armeedes tavaline täpsuspadrun, mis suudab 100 m kaugusel läbistada kuni 8 mm pehmet terast või kuni 1000 m kaugusel kaitsekiivri ja killuvesti. Soome relvatehas Sako ning inglaste Accuracy International valmistasid ka sobivad relvad, näiteks Sako TRG 41. Seega jõuti 6 aastaga ehk 1989. aastaks ideest olemasoleva relvasüsteemini.

SOOME EESKUJU

Hiljem on läbistavuse suurendamiseks võetud kasutusele veel volframist südamikuga AP ja API ehk soomustläbistav kuul ja soomustläbistav süütekuul. Klassikalise 16,2grammise ehk 250graanise Lock Base täpsuskuuli algkiirus on umbes 900 m/s ja löögijõud 6500 J. Sellest on 500 m kaugusel järel 3600 J ehk sama palju kui 7,62 kuulil relva suudmes, 1000 m kaugusel on energiat üle 1700 J ehk sama palju kui 5,56 NATO relval suudmes, 1500 m kaugusel on magnumil löögijõudu 840 J, mis on rohkem kui 5,56 NATO padrunil 300 m kaugusel.

Uuema raske 338 LM 300graanise ehk 19,4grammise kuuli lennukiirus ja sellega seotud praktiline laskekaugus püsib üle helikiiruse kuni 1500 meetrini, kusjuures kuulil on sellisel kaugusel löögijõudu üle 1000 J. Raske 19,4grammine AP kuul läbistab kuni 12 mm 500 HB kõvadusega soomusplaati kuni 600 m kaugusele, vanem kuul suudab sama 500 m kaugusele. Seega ei saa isegi õhema seinaga soomusmasinas ennast täiesti turvaliselt tunda, kui vastasel on kasutuses sellised relvad ja laskemoon. AP ja API-kuulidega padrunite lennukaared on sarnased sama kaalu Lock Base'iga, seega saab laskur kasutada ühte ja sama ballistiliste paranduste tabelit, mis on suurematele vahemaadele tabamiseks väga oluline. Võrdluseks samuti väga hea 170graanine ehk 11grammine 7,62 mm Lock Base täpsuskuul, mille algkiirus on 840 m/s ja suudmeenegia eeskujulik 3900 J on 500 m kaugusel säilitanud sellest 1750 J ja 800 m kaugusel 1000 J, sellest kaugemale muutub tabamise tõenäosus väga väikeseks, kuid lihtsalt matemaatilisest huvist lähtudes võib märkida, et 1000 m kaugusel on löögijõudu 650 J ja 1500 m kaugusel 430 J.

Oma relvahangetes väga konservatiivne Soome kaitsevägi kasutab juba aastast 2000 peamise snaipripüssiga Sako TRG mudelit 42 kaliibriga 338 Lapua Magnum ja kui see kunagi ümber vahetatakse, siis kindlasti uue magnumi vastu. Vanem ja 1985. aastast tänapäevani teise liini üksustele määratud täpsusrelv Tkiv 85 (tähendab Täpsuspüss 85) kaliibris 7,62 x 53R on oma raske 13grammise D166 täpsuskuuliga küll väga täpne, kuni 600 ja ideaalsetes tingimustes 800 meetrini, kuid selle kuuli läbistusvõime kaitsevarustuse vastu on keskpärane, sellepärast otsustati pärast vaid 15 kasutusaastat üle minna kodumaise TRG 42 ja 338 LM peale. Seda eeskuju võiksid järgida ka eestlased.

KESTVUSRÄNNAK KUI KVALITEEDI-NÄITAJA

„Esimesed tulevad!“ kostab kontrollpunkti kohtuniku Viivika elevil hääl. Ta jälgib pingsalt täpikeste liikumist ekraanil – igal kestvusrännaku võistlejal on träkker taskupõhjas või seljakotis.

Tekst: **EHA JAKOBSON**,
Naiskodukaitse Tartu ringkonna kultuurigrupp

Prangli laanes, kolme tee ristumiskohas on end sisse seadnud välisöökla, kus kestvusrännaklasi ootavad soe supp, soojad joogid ja traditsioonilised maiustused. Lõke praksub mõnusasti ja ootab enda ümber kogunejaid. Selline pilt avanes 14. novembril 40. kilomeetri kontrollpunktis kella 4 paiku päeval. Aga alustagem algusest.

Alguspunkt oli targalt valitud Järiste kõrtsi juurde Nõo alevikus, kus oli ruumi transpordile ja sagivale inimhulgale: nii rännakulistele kui nende saatjatele. Sada kilomeetrit sai täis valgussäras ERM-i peahoone kõrval.

Rajale läks 81 inimest, neist 11 noort. Võistlusklassis 51, neist 31 meest ja 20 naist. Tulijaid oli Alutaguselt, Jõgevalt, Järvast, Põlvast, Võrust, Raplast, Saaremaalt, Sakalast ja Tallinnast, lisaks Kaitseväe Akadeemia ja õhuvägi.

Mitte kõigil polnud eesmärgiks läbida 100 km. Igaüks püstitas endale individuaalse ülesande. Seda rõhutas oma motivatsioonikõnes ka Tartu maleva pealik Kaido Tiitus. Eelkõige tuli võidu kõndida iseendaga, leida oma sisemised stiimulid.

Nii jagunes seltskond juba alguses võistlejateks ja kogemusklassiks ehk matkajateks, viimased olid kirja pannud oma eesmärgi.

VAHELDUSRIKAS RADA

Nagu märkisid naiste arvestuse võitjad Kadri Roos ja Anna-Liisa Birk, oli näha, et rajameistrid olid ettevalmistustel mõelnud mitmesugustele aspektidele. Kui raja esimene osa läbis künklikku Otepää kõrgustiku ääreala, siis trassi teine pool kulges tasasemal maastikul, mis soosis väsinud rännakulist. „Meeldis, et enamjaolt kulges see kõrvalistel kruusakattega teedel, mis olid jalasõbralikumad. Positiivne oli ka raja esimese poole reljeefsus, mis võimaldas meil mäest alla jooksutaktikat rakendada,“ jagasid võidukad naised kommentaare ja kiidusõnu.

Kiitusega rajameistrite aadressil ei jäänud kitsiks ka Meelis Burget, kelle kinnitusel oli marsruut huvitav ja vähese liiklusega. Seejuures üsna lihtne, nii et kaardilugemine pidi olema kõigile jõukohane.

Mis kivistesse kruusateedesse puutub, siis need tagusid küll iga kilomeetriga

EHA JAKOBSON

KOMMENTAAR:

MEELEKINDLUS LOEB

Kolonelleitnant KAIDO TIITUS, Tartu maleva pealik:

„Selline pikaajalist vastupidavust nõudev mõõduvõtt toob esile kaitseliitlaste sellised kvaliteedinäitajad, mida igapäevaselt ei pruugi näha.

Jah, hea füüsiline vorm on üks asi, aga peamine võitlus lõpuni pingutamise ja katkestamise vahel peetakse ikkagi osalejate peas.

Sellise meelekindluse olulisus tuleb päeva lõpuks esile ka muudes valdkondades, sealhulgas valmisolekus kaitsta riiki, ilma et tekiks mõtetki alla anda.

Hea on näha, et Kaitseliidus on hulk meelekindlaid inimesi, kes on valmis end sportlikult proovile panema. Aga olen üsna kindel, et nad on valmis panustama ka siis, kui riik vajab kaitsmist.“

Burgeti sõnul aina rohkem vastu taldu – aga pikal teekonnal on see paratamatu. Tõsi on see, et lõpukilomeetrite sile asfalt on mõnusam kui auklik ja kivine kruusatee. ERM-i tulede sära hakkas aga paistma viimase viie kilomeetri peal, olles tubliks motivaatoriks.

DRAAMAT VIIMASTE HETKEDENI

Nagu öeldud, jõudsid naistest esimesena ERM-i juurde Tartu maleva tandem Anna-Liisa Birk ja Kadri Roos 18 tunni ja 58 minutiga. Nagu nad ise märkisid, ei seadnudki nad rajale astudes kõige tähtsamale kohale võitu. Eelkõige mindi ikkagi iseennast proovile panema, teiste rännakulis-te kulgemisele väga tähelepanu ei pööratud. Alles 75 kilomeetril nägid nad träkkerile pilku heites, et olid möödunud seni liidripositsiooni hoidnud naisest. „Sel hetkel tekkis ka meie jaoks kerge võistlusmoment, mis aitas tempot hoida ning lõpptulemusena suurendada vahet järgmise finišeerujaga rohkem kui tunni võrra,“ kirjeldasid Birk ja Roos teed võiduni.

See järgmine finišeeruja, kelle võitjapaar selja taha jättis, oli Triin Tähtla Naiskodukaitse Rapla ringkonnast. Nagu Tähtla ise tunnistas, ei suutnud ta lõpus, veidi enne ERM-i kuigi hästi mõelda ja eksis künnipõllul ära. „Aga kuna ma nägin, et üks naine, kellest ma enne eksimist mööda olin saanud, »

läks omakorda minust uuesti mööda, siis kütsin seal põllul, nii et vagu taga, et see naine uuesti kätte saada," leidis Tähtla endas nii vajalikul hetkel lisajõudu. Ja saigi jälitatavast ette. Lõppaeg 20 tundi ja 8 minutit.

Viis minutit hiljem jõudis kohale Laura Vill (NKK Võru). Neljandana saabus Piret Treier (NKK Tartu): 20 tundi 40 minutit. Järgnesid Tartu kodutütar Hele-Mai Viltrop (21 t 54 min) ja Tartu malevlane Lota-Ann Haga (22 t 4 min). Muljetavaldav oli Rapla naiskodukaitsjate finiš, kui tuldi neljakesi koos ajaga 22 tundi 47 minutit.

IGAÜHELE VASTAVALT VÕIMETELE

Olgu siinkohal nimetatud võistlejate klassi nobedamad. Meestest läbisid 100 km 13 tunni ja 33 minutiga Jaanus ja Indrek Roos, järgnesid Kristjan Roos (14 t ja 37 min) ja Meelis Burget (15 t 29 min) – kõik Tartu malevast. Neljandana jõudis finišisse Indrek Reisman Järvast (17 t 23 min) ning viiendana Tallinna maleva tandem Teet Leppänen ja Margus Ots (18 t ja 3 min).

Eraldi arvestust peeti 14–17aastaste noorte kohta, kelle aeg ja teepikkus olid poole lühemad: 12/50, kuid ka pikem tee polnud keelatud.

Nii võitiski noorteklassi Eke Tooming (NK Tallinna malev), läbides 60 km 10 tunni ja 12 minutiga. Teiseks tuli Juri Kaletin Alutaguselt, kes läbis 60 km 11 tunni ja 27 minutiga. Igati tublid olid Põlva maleva noorkotkad Gregor Leis, Karl-Kristjan Ilus ja Mihkel Maspanov, kes kolmekesi läbisid 50 km 9 tunni ja 53 minutiga.

Kuid rahule jäid ka kogemusklassi matkajad. Näiteks nagu Kadi, kes tunnistas, et temale olid kõige raskemad viimased 2–3 kilomeetrit enne 30,4 km kontrollpunkti. „Mille jooksul otsustasin ka katkestada, sest läksin küll ennast ületama, aga mitte end lõhkuma."

Nagu näitas 70 kilomeetri punkti kohtuniku Leane arvestus: täpselt nii palju inimesi, kui tema juurest edasi kõndis, ehk 26, kõndis ka lõpuni. „Tundus, et see oli murdepunkt – kui juba nii kaugele on tuldud, siis pole mõtet pooleli jätta," märkis Leane.

Samas katkestasid mõned just Leane juures põhjendusega, et on juba iseenda eelmise korra tulemust ületanud ja ei näe mõtet enda katkikõndimisel. „See oli vastutustundlik," tunnustas Leane.

EHA JAKOBSON

Tartu maleva korraldatud kestvusrännak sai alguse 2003. aastal ning on toimunud veel 2004, 2005, 2006, 2008, 2018 ja viimane, seitsmes, 14.–15. novembril 2020. Rajal tuleb 24 tunni jooksul läbida 10–100 kilomeetrit

Ühtekokku lõpetas 100 km distantsi 15 meest ja 11 naist. Kõik, kes rajale läksid, jõudsid tagasi Tartusse – kes omal jalal, kes bussiga.

TAHTE JA OSKUSTE TRIUMF

Uurides veidi osavõtjate tausta, selgub, et nobedamad on ikka need, kellel on selja taga mitmesugused võistlused (Utria, Pitka luurevõistlus, Valge Laev, Erna, koormusmatkad). Nad oskavad teekonnal jõudu jagada ja oma motivatsiooni kannustada.

Kasvõi kolmanda koha omanik Burget, kes tegi enne rajaleminekut arvutused ja mõtles läbi, millist aega on mõistlik püüdma minna. Ideaalse stsenaariumi järgi oleks ta pidanud 100 kilomeetri märgini jõudma 15 tunniga. „Eneselegi üllatuseks suutsin kuni 70 km kontrollpunktini selles graafikus ka püsida. Siis oli selge, et edasi enam sama kiiresti ei jõua," pidi Burget lõppeks tõdema, et paberile pandu ja reaalsus alati sajaprotsendiliselt ei kattu.

Neljandana finišisse jõudnud Reismann, kes on paljude aastate jooksul patrullvõistlustel võistelnud nii, et „veri ninast väljas", läks seekord võistlust läbima pigem teadlikult mõõdukalt pingutades – eesmärgiga üritust nautida ja looduses füüsilist koormust saada. Ent, nagu öeldakse, on vana võistlussportlase harjumused visad kaduma. Nimelt avastas ta mitmeid kordi, et on pimedas liikudes valguse kasutamiseks varjunud loodusliku varje taha põlvele. Miski selleks ju tegelikult ei sundinud, sest „vaenlast" ei olnud. Aga aastate jooksul oli paljudest patrullvõistlustest ja õppustest kinnistunud alateadlik instinkt kasutada valgust ainult varjatult.

VALU ON AJUTINE

Kestvusrännak on midagi rohkemat kui kilomeetrite tolmu tallamine või lõpuprotokolli kirja saadud aeg. See on ka tunnetus, et ollakse üks kõigiga, kes kõnnivad sinu ees või järel. Isegi kui kõnnitakse üksi.

Valdav osa kõndijaist eelistas liikuda paaris või suurema seltskonnaga. Aimi Tedresalu sõnul oleks üksi seda teekonda läbida kindlasti nukker olnud. Just toredad ja kannatlikud kaaslased on väärtus, mida stopperi, kaalu või mõõdulindiga mõõta ei saa.

Villidest ja jalgadest, mis enam ei kandnud, me siinkohal ei räägi. Valu on ajutine, tulemus jääb.

KUIDAS TEHA SPROTIKONSERVIST LAMP?

Lisaks kõhu täitmisele saab sprotikonservi kasutada ka kaasaskantava lambi meisterdamiseks. Alljärgnevalt väike juhend, kuidas seda kõige lihtsamini teha.

Tekst: **KARRI KAAS**, *Kaitse Kodu! peatoimetaja*

Teatavasti on sprotid suitsutatud kilud õlis. Õli aga on inimesed kõikjal üle maailma juba aastatuhandeid kasutanud valguse ja soojuse saamiseks.

Kõige vanem inimesele teada olev õlilamp pärineb kiviajast ning vanuseks arvatakse sel olevat 10 000–15 000 aastat. Avastati see Prantsusmaalt Lascaux' koopast 1940. aastal. Tõenäoliselt kasutati varasemates valguskehades loomarasva, hiljem juba taimset päritolu õli.

Küünlad, seejärel elekter tõrjusid õlilambid järk-järgult laiemast tarbimisest kõrvale, kuid üksikutes valdkondades kasutati neid loomulikult edasi ja kasutatakse tänapäevani. Kuid aitab nüüd ajalootunnist. Asume asja juurde.

Laias laastus on võimalik sprotikonservist õlilampi valmistada kahel moel. Esimesel moel saab kõhu täis ja teisel ... saab ka kõhu täis, ainult natuke hiljem.

Esmalt võta üks konserv „Sprotid õlis" ja uurista noa või mõne muu terava asjaga kaane sisse auk. Ava konserv kaant täielikult eemaldamata ja söö kalad ära, kuid jäta õli alles. Järgmiseks valmista lambile taht. Selle saad teha nii suvalisest nöörijupist, tihkelt kokkurullitud tualettpaberitükist kui ka pluusi servast käristatud riideribast.

Nüüd kasta oma improviseeritud taht õli sisse, et rasvaine imenduks, ning topi läbi konservikaanes oleva augu. See tehtud, pressi kaas oma algasendisse ja anna aga tuld! Palju õnne, oled valmistanud käepärastest vahenditest õlilambi!

Siinkohal tasub kindlasti meeles pidada, et temperatuuril alla null kraadi muutub õli tahkemaks ega pruugi väga hästi süttida. Samuti tasub tahti pärast süütamist aeg-ajalt kohendada, eriti kui see on valmistatud käepärastest vahenditest. Vastasel juhul põleb taht lihtsalt ära, lamp ei täida enam oma eesmärki ja sina istud edasi pimedas.

Kui sul aga tõepoolest pole parasjagu isu ühe rasvase ampsu järele, võid ka konservi enne avamata jätta, tahi läbi augu pista, nõnda et see jääb paari sentimeetri pikkuselt välja, oodata veidike, kuni õli tahti imendub, ning süüdata. Lamp toimib ka sedasi.

Ja kui sul pole parasjagu käepärast ühtegi sprotikonservi, võid kasutada mõnda teist sarnast toodet. Oluline on silmas pidada, et kala oleks õlis. Mitte soolvees, oma mahlas või tomatis. Need antud eesmärgil ei tööta

VAJA LÄHEB:
konservi „Sprotid õlis“
nuga
nööri või muud sarnast materjali

AJAKULU
sõltuvalt isust viis kuni … minutit

KARRI KAAS

PÕLETAME KALOREID – SÕNA OTSESES MÕTTES

Oled metsas. On külm ja märg. Kaasavõetud krõpsud kõhtu ei täida. Vaja oleks keeta natuke vett ja valmistada kiirkeedunuudlitest soe roog. Ent sajab. Juba kolmandat päeva. Silmapiiril ei paista ühtki kaske ning kuuseoksad tilguvad vett. Kuidas tuli üles saada?

Tekst: **ASSO PUIDET**, *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

KARRI KAAS

Paberit pole. Tikud on otsakorral. Pole mõistlik neid niisama rapsides raisata lootuses, et ehk võtavad niisked kuuseoksad lõpuks ikkagi tuld. Ära heida meelt. Pista veel üks krõps suhu, see tõstab tuju ja annab energiat. Keskmiselt on krõpsudes, sõltumata tootjast, 100 grammi kohta umbes 50 grammi süsivesikuid ja 33 grammi rasva. Rasva … Aga rasv – see ju põleb! Bingo! Leidsid lahenduse.

Ja nii ongi. Rasvast läbi imbunud õhukesed ja krõbekuivad kartulikrõpsud pole mitte ainult väga maitsvad ja ebatervislikud, vaid ka suurepärane süütematerjal. Piisab, kui võtta üks krõps, anda sellele korraks tuld ning juba näed, kuidas tulekeeled seda aplalt järama hakkavad. Ja põleb selline vigur oluliselt suurema leegiga ning märksa kauem kui tikk.

Seega aitab neljast-viiest oksaraohunniku alla ja vahele seatud krõpsust, et lõke pingevabalt põlema saada. Jätkub veel söömisekski.

Muide, väidetavalt valmisid esimesed kartulikrõpsud 24. augustil 1853. Juhtunud see nii, et USA-s Moon's Lake House'i restoranis kaebas üks klient, et õlis valmistatud kartulid on liiga paksud. Kokk George Crumi pahandanud kliendi peenutsev hädaldamine. Vastutasuks otsustas ta lõigata kartuliviilud paberõhukeseks ja kõrvetada õlis krõpskuivaks. Edasine on juba ajalugu.

TOIDAB TULD JA KEHA

Aga kui krõpsu ei ole? On ainult kiirnuudlid? Need ei ole ju rasvased, 100 grammi kohta kõigest 3,5 grammi rasva. Sellest ei piisa. Nii on.

Aga need on kuivad. Ja kui murda nuudlibatooni küljest tükike, siis on näha, et see koosneb omavahel läbipõimunud peenikestest kiududest, mille vahele jääb piisavalt õhuruumi. Ja mida vajab tuli, et põleda? Õige: kütust ehk põlevmaterjali ja õhku. Seega võiks kiirkeedunuudlidki süütematerjalina toimida. Ja toimivadki.

Lammutage nuudlikamaka küljest õhuke, aga nii lai tükk kui õnnestub, andke servast tuld ja siis näete ise. Tõsi, süttimine on mõnevõrra vaevalisem kui krõpsuliistakal, ent kui nuudliliistakas juba tuld on võtnud, põleb see rahulikult ja pikalt – piisavalt, et puisem lõkkematerjal jõuaks tule üles võtta. Saate oma vee keema ja tuletegemisest üle jäänud nuudlitest ka roa valmistada. Mis oligi eesmärk, eks ole.

Nuudlid söödud, saate korrata 2012. aastal Massachusettsi haiglas läbi viidud katset, mille käigus mõõdeti, kui kauaks kiirnuudlid soolestikku pidama jäävad.

Nimelt korraldasid Massachusettsi helgemad pead omalaadse võiduajamise, salvestades imepisikeste kaamerate abil kiirnuudlite ja värskete nuudlite teekonna läbi soolestiku. Selgus, et kaks tundi pärast seda, kui värskelt valmistatud nuudlid olid ammu soolestiku läbinud, olid kiirnuudlid soolestikus alles puutumata.

PAREM KUI PORGAND

Samas kui teil on – ja igal korralikul enda ning teiste tervisest hoolival inimesel ju ongi – taskus käte desinfitseerimisvahend, võite eelneva jutu unustada.

Nagu lõhngi reedab, on desinfitseerimisvahendi peamiseks toimeaineks etanool ehk piiritus. Seda on seal 100 grammi kohta suurusjärgus 70 grammi. Ning piiritus on teatavasti vägagi heade põlemisomadustega.

Seega, pigistage tõrtsuke kätepuhastusvahendit süütamist vajavale oksahunnikule ja andke tuld. Ent täpselt nagu piirituspõletite puhul, on siingi oluline teada, et piiritus põleb peaaegu nähtamatu leegiga.

Mistõttu kui teile tundub, et süttimist ei toimunud, siis enne, kui hakkate vahendit pudelist juurde pigistama, veenduge, et leeki tõepoolest pole. Vastasel juhul tekib leeki rohkem, kui oleks tervislik.

Nii et tervislik toitumine on kahtlemata oluline, ent järgmine kord rännakule minnes tasuks ikkagi kaaluda krõpsupaki ja kiirnuudlite kaasapakkimist. Sest ka rämpstoidule on oma aeg ja koht. Kes väidab vastupidist, võib proovida porgandiga lõket süüdata.

KODUMAINE MATKEVAHEND AITAB ELUSID PÄÄSTA

Lahinguvälja meditsiiniabi kaks kõige suuremat probleemi on abistajate nõrk ettevalmistus ja verejooks raviasutuse-eelsel etapil. Meie oma kodumaine ettevõte Bleed Stop OÜ on välja töötanud õppevahendi, mis pakub leevendust mõlemale probleemile.

Tekst: **RIHO RUNNEL**, *simulatsiooniõppe spetsialist*

Jutt käib verejooksu peatamise õppevahendist. Just verejooksu tõttu sureb militaarkonfliktide ajal 90% vigastatutest haiglaeelses etapis. Kolmandik neist juhtudest on seotud jäsemete verejooksuga, mida ei õnnestunud sulgeda kas vahendite puudumise või, veel sagedamini, puuduliku väljaõppe tõttu.

Näiteks ei ole elusa mannekeeni peal võimalik õppida žguti paigaldamist, sest see põhjustab ülitugevat valu, nii et paigaldamist pole võimalik lõpuni viia. See aga tähendab, et reaalses elus ei suudeta verejooksu adekvaatselt peatada ja patsiendid jõuavad šokiseisundisse, siis on aga patsiendi tõenäosus ellu jääda kümme korda väiksem kui tavaseisundis.

Seega on oluline, et võimalikult paljud militaar- ja tsiviilvaldkonna inimesed oleksid õppinud, kuidas žgutti korrektselt paigaldada. Kriisiolukorras oleneb sellest nende ja nende kaaslaste elu.

MOODNE TEHNIKA

Väljaarendatud õppesüsteem võimaldab assisteeritud verejooksu peatamise õpet. Süsteem teavitab näiteks žguti eelpingutuse tugevusest ja õppuril on võimalik seda korrigeerida.

Verejooksu peatamiseks vajaliku surve leidmiseks on toote arendajad töötanud läbi mitmeid teadusartikleid. Nende põhjal jõuti järeldusele, et vajalik surve reiearteri kinnisurumiseks on keskmiselt 400 mm Hg. Kui žgutti õigesti pingutades selle surveni jõutakse, siis annabki seade märku verejooksu sulgumisest.

Seade saab aru ka sellest, kas žguti eelpingutus on tehtud korrektselt. Halvasti tehtud eelpingutuse tagajärjeks on tihtipeale purunenud žgutt ja jätkuv verejooks. Korrektse eelpingutuse korral aga on võimalik verejooks kiiremini peatada.

Tagasiside andmiseks kasutab seade selle eesosas olevaid LED-lampe. Punane matkib arteriaalset verejooksu. Violetne signaal tekib siis, kui eelpingutus on teostatud korrektselt. Sinine põleb siis, kui kinni on surutud jalaveenid, kuid arter on endiselt avatud – sellisel juhul verejooks suureneb. Vähese žgutipaigaldamise

RIHO RUNNEL

treenituse juures tehaksegi tihti see viga, et žguti pöörlit ei keerata piisavalt ning surutakse kinni ainult jäseme veenid, mis viib verejooksu suurenemiseni.

Ning viimaks roheline signaaltuli, mis indekseerib seda, et arter on kinni ja verejooks peatunud.

Seadme valmistamisel on kasutatud plaatinasilikooni, mis on struktuurilt inimnaha sarnane. Seda toestav karkass on aga valmistatud alumiiniumist ja on juba tõestanud oma vastupidavust, isegi ajateenijate koolitamisel.

Lisaks õppele võimaldab õppevahend hinnata õppuri tegutsemist verejooksu sulgemisel – verejooksu peatamiseks kulunud aega, tegevuse efektiivsust ja muid parameetreid.

Samuti on võimalik matkida nn vihmavarjuefekti, et žgutt tuleb asetada võimalikult kehatüve lähedale.

LAI KASUTAJATE RING

Kõnealust matkevahendit kasutab väljaõppe läbiviimisel juba politsei- ja piirivalveamet, samuti Tallinna kiirabi ja Kaitseväe Akadeemia. Ka Kaitseliit on esitanud tellimuse neljale treeninguseadmele.

Õppuritelt saadud esmase tagasiside põhjal on selgunud, et žguti paigaldamine osutus arvatust palju raskemaks, kuid väljaõpe on muutnud neid teadlikumaks. Liikumise STOP THE BLEED läbiviidud uuringust selgus, et žgutitreening on vajalik vähemalt iga 6 kuu järel, et säilitada oskus žgutti korrektselt kasutada.

Tänapäeva standarditele vastavate õppeseadmete väljatöötamisele ja valmistamisele pühendunud Bleed Stop OÜ ei rahuldu vaid selle õppevahendiga. Tootmises on vedeliku baasil toimiv haava tamponeerimise treeninguvahend. Muidugi jätkub pidevalt nii olemasolevate kui ka uute toodete arendus ja uusi mõtteid on palju.

KOMMENTAAR

KAIDO TAMM,
Lääne maakaitseringkonna meditsiinispetsialist

Bleed Stop OÜ väljatöötatud verejooksu peatamise õppevahend on kõige ligilähedasem matkevahend reaalse olukorra imiteerimiseks.

Mina olen seda kasutanud nii laskursanitaride kui parameedikute väljaõppel. Ilma selle seadmeta käis õpetamine kaasvõitleja jäsemete peal kuni valufoonini. Ent see ei ole piisav, et aru saada, kui tugevasti peab žguti tegelikult kinni keerama, et see ka reaalselt verejooksu sulgeks.

Žgutt kuulub ju võitleja varustuse elementide hulka. See aga tähendab, et võitleja peab oskama seda kasutada.

KOLME RINGKONNA ÜHINE E-ÕPPUS

Nüüd, mil maailm ägab koroona teise laine all, mis pole jätnud pitserit vajutamata Kaitseliidu tegemistelegi, on paslik meenutada kevadel omandatud ja sügisel kinnistunud teadmist: kui kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab.

Tekst: **LARISSA SARMAN, EILI ERG**, *Naiskodukaitse Harju ringkond*

Lahendust või vähemalt leevendust pakub e-õpe. Meetod, mida näiteks kasutasid Tallinna, Harju ja Rapla side ja staabi erialagruppide agarad naised eelmisel kevadel kolme ringkonna ühisõppuse läbiviimiseks. Veebi, e-õppe klassi, koliti sisuliselt käigu pealt, kui selgus, et kehtestatud eriolukord ei võimalda kauaplaanitud sideõppust läbi viia.

E-õppe korraldamisel tuli naistele appi Põhja kaitseringkond. Katsetati Teams'i, mängiti harjutusi läbi. Parajaks väljakutseks oli õppe viimine Iliasse ja selle administreerimine. Siinkohal lülitus mängu Saue kompanii sidejao ülem Martin Maripu, kes teadis, kuidas luua seal iseseisvaks tööks teste ja jaotada gruppidesse vastavalt sellele, kes eelmises grupis kontrolltesti on sooritanud.

Ja siis hakkaski pihta. Märtsist maini istusid Tallinna-Harju-Rapla naised teisipäeviti kaheks tunniks arvuti taha ja hakkasid Maripu juhendamisel tarkust ja kogemust korjama.

E-õppe õhtud tõid algatajate ja korraldajate ette uued proovikivid. Ja võimalused. Varasem visuaalne klassist tagasiside saamine (keda rohkem juhendada või julgustada) katkes.

Kuid selle jälgimine sai delegeeritud empaatiavõimega grupijuhtidele, kes Maripud koheselt olukorrast informeerisid.

Need, kes õppeõhtu ajal arvuti taha ei pääsenud või vajasid oma märkmetele täpsustust, said eÕÕ salvestust järele vaadata, kuigi jäid siis küsimuste esitamise võimalusest ilma. Osalejate koduse privaatsuse tagamiseks oli osalejatel keelatud veebikaamerate kasutamine. Ka mikrofoni kasutasid need, kes tahtsid rääkida. Ülejäänutel olid mikrofonid vaigistatud.

E-õppe pilootprojekti tegi raskemaks teadmiste kontrolli testide koostamine iga teema kohta. Kuidas muidu saab teada, kes oskab ja kes ei oska.

Samas on e-õpe sideõppeks ideaalne platvorm – silmside puudumine lisab sellele tõhusust, matkides sidepidamise tegelikke olukordi. „Kui partnerit ei näe, ollakse sidepidamisel konkreetsemad ja enese väljendamisel selgemad, sarnasus raadiosidega aitab õppe tõhususele kaasa," selgitas Naiskodukaitse Tallinna ringkonna side- ja staabigrupi juht Katrin Rannaste.

Nõustub ka Maripu, et e-õppel on side erialal kõvasti potentsiaali. Seda võis täheldada juba kevadise kogemuse põhjal: „Tuled koju, teed esmased kodused toimetused ära ja potsatad arvuti taha. Jääb ära kuskile kohale minemise aeg," on 20 osalejaga e-õpe 6–7 osalejaga kontaktõppega võrreldes Maripu hinnangul kindlasti tõhusam.

KONTAKT LOEB

Muidugi, nii nagu sides moodustavad terviku sidevahendid, kaardid, programmid, kaablid, selge eneseväljendus ning pingeolukorras säiliv kaine ja kiire mõtlemine, saab ka e-õpe olla vaid osa väljaõppesüsteemist. Meeskonna toimimiseks on kontakt siiski tähtis.

Pärast eÕÕ-sid pidasid korraldajad omavahel lugematuid koosolekuid ja arutelusid. Naistele tuleb pakkuda reaalset keskkonda, läbi harjutada ülesanded rohujuure tasandil, lahinguolukorras ja tagalas, luua seos näiteks meditsiiniga, anda intensiivsuse ja pingetaluvuse tunnetus.

Nii toimuski juunis Tallinna-Harju-Rapla sidenaiste õppepäev, kus kontaktõppe käigus lihviti oskusi harjutusi tehes.

Laual oli ka Naiskodukaitse Rapla ringkonna side- ja staabigrupi juhi

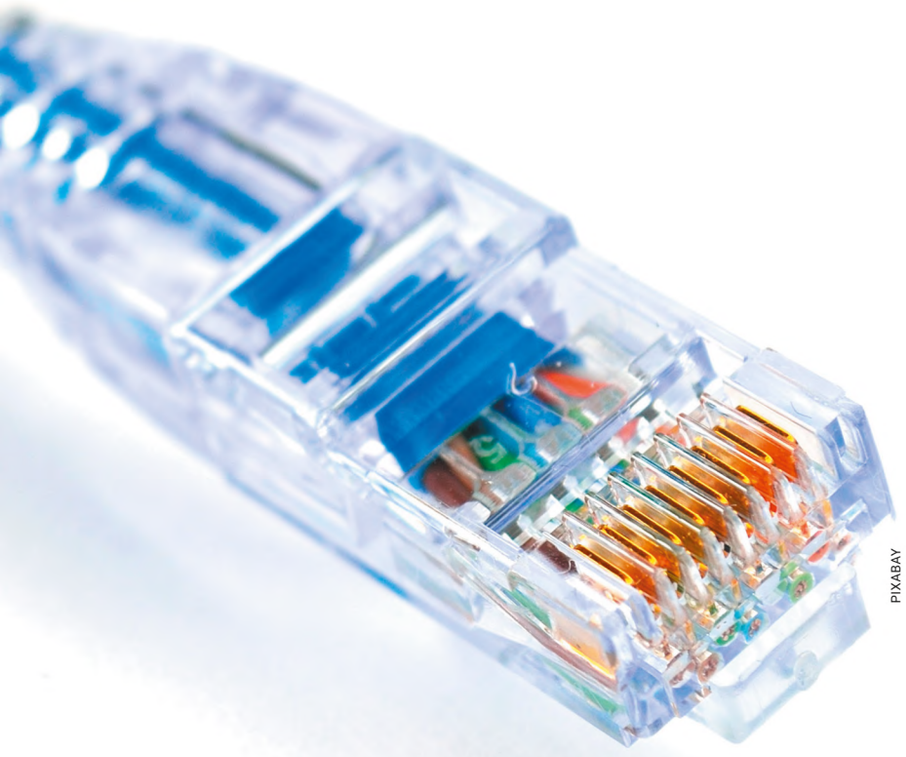

PIXABAY

Kersti Ojametsa pakkumine kogeneda Pahklas ja grupi liikmetele õppus korraldada. Luua tervikolukord alates laagri püstipanemisest ja WC-augu kaevamisest kuni rünnakuolukordade kaardistamiseni staabis.

Maripu selgitusel oli eesmärgiks anda võimalikult reaalse lahingurutiini keskkonna kogemus rohujuure tasandil. Kuidas tekib info, mida edastada, kust ja kuhu peab see teave jõudma ning mis selle käsitlemisega kaasneb.

Et kõik saaksid tunda/käsitleda/harjutada kõiki etappe, tuli teha 4tunnised vahetused. Väga limiteeritud uneaeg ja pidevad uued ülesanded tagasid intensiivsuse kõigi asjade „nuusutada“ saamiseks. Mõned said ka omal nahal tunda, et käsud ei ole loodud kiusamiseks ja mis juhtub, kui laiskuse, mugavuse ja väsimuse ahvatlusele järele andes käske eirata.

Koroona ja algav sügishaiguste periood jättis septembris toimunud kolme ringkonna ühisõppusele siiski oma jälje. Osalejate arv kahanes algselt planeeritust poole väiksemaks. Aga seda mõjuvam oli algajamate ja kogenenumate koostöö, toetuse olemasolu, motivatsioon rohkem õppida ja kogeda ning teadmisi edasi anda. See ei olnud lihtsalt kogemus, vaid elamus osalejatele. Teadmiste-oskuste kinnistamiseks ja motiveerimiseks on emotsioon väga tähtis.

SOBIB KÕIKJALE

Uued kogemused, mille Tallinna-Harju-Rapla side- ja staabigrupi naised on koroona-aasta najal saanud, on süstinud eestvedajatele uut tahtmist ja ideid.

Nagu Rannaste rõhutab, annab julgus asju ette võtta ka kindlust hakkama saada. Side- ja staabieriala e-õppe arendamisel saab veebi proovile panna – kuidas pakkuda veel soravamalt ja ladusamalt, veel suurema geograafilise katvusega e-õpet.

E-õppe suurim tugevus on see, et annab ENNE õppusele minekut julguse ja oskuse ning PÄRAST õppust võimaluse oskusi-teadmisi kinnistada, puuduste kohta üle küsida ja leitud lünki täita. Iseseisvamalt ja isiklikke ajalisi võimalusi arvestades.

Kaitseliidu ja Naiskodukaitse üritused võib ju laias laastus jagada kolmeks. Tutvustamised, kus kogemustega liikmed tutvustavad värsketele uudishimulikele, kuidas töö sektsioonides käib. Õppused, kus õpetatakse kursuslasi ja tehakse korduvalt ülesandeid läbi vastavalt vajadusele. Ja harjutused, kus kogemustega liikmed harjutavad olukordi läbi, et lihvida oma oskusi kui teemante briljantideks.

E-õpet saab kasutada kõigis neis. Seda tuleb edasi lihvida nii, et iga teema jaguneks pikemale ajale, ja harjutamise võimalust peab suurendama.

Praeguse pilootprojekti baasil on saadud proovida, kuidas kasutada erinevaid õppevahendeid ja tehnikat ning kuhu õppurid side- ja staabiteemadel neid vahendeid kasutades küündivad ilma instruktori vahetu kohalolekuta.

Harju ringkonna side- ja staabigrupi juhi Larissa Sarmani hinnangul annab süsteemne ja struktureeritud e-õpe terviklikuma pildi ülesannetest ja vajalikest teadmistest-oskustest kõigile, kes tahavad liituda side- ja staabierialaga. Ka staažikad grupiliikmed tajuvad, et detailid omandavad tähtsuse ja tähenduse siis, kui oskame näha süsteemi tervikuna.

KOMMENTAAR

VABATAHTLIKE INITSIATIIV ON KULDAVÄÄRT

Rapla maleva pealik major VALJO TOOMING

Tallinna, Harju ja Rapla side- ja staabiassistentide erialagrupi initsiatiiv viirusest hoolimata arutada virtuaalselt plaane ja plaanid kindlameelse tahtega ka õppusena ellu viia on teretulnud.

Mind kaasati suhteliselt alguses nn e-moodulisse ja targu ei hakanud suunama nende initsiatiivi ja soove. Tore oli kõrvalt jälgida, kuidas tunnistati, mis võimelüngad osalejatel on, mida peaks treenima. Samas heas mõttes üllatas initsiatiiv ja maht, mida metsas läbi võtta taheti.

Osalesin ka Pahklas „pärisharjutusel“. Staabiassistendid näitasid isegi vaevu paaritunnise magamise järel üles kindlameelset positiivsust, abivalmidust nõrgemaid toetada ja pädevust.

Olles ise olnud staabiassistentide õppekava koostamise ja läinud aasta kevadel ka õppekava uuendamise juures, võin kindlalt väita, et staabiassistentide õppekava loomisel on arvestatud nii Kaitseväe Akadeemia soovituste kui ka kaitseväe pataljonide ja Kaitseliidu vajadustega. Kursuse läbinud assistendid on väga hästi koolitatud ja on raudselt hea abivahend eri tasandi staapidele ja juhtidele.

Soovitan staabiassistente kasutada julgemalt ka rahuaegsetes staapides rutiinsete tegevuste toetamisel: andmete sisestamine, kaartide kiletamine, materjalide paljundamine, kasvõi infohalduse korraldamine. See tagab, et nende oskused ei lähe rooste, nad on püsivalt seotud allüksuse/maleva tegevusega ning tekib vähem hüppelist kiirustamist ja närvikulu.

KRISTEL KITSING

PRAKTILISI NÄPUNÄITEID VÄLIKOKALE

Võrreldes paarikümne aasta taguse ajaga on toitlustamises paljud tõekspidamised, põhimõtted ja arusaamad muutunud. Näiteks kunagi nii mõnegi poolt halvustavalt tibupudruks ja siloks kutsutud hommikupudrust ja värskest salatist toidu kõrval on saanud toidulaua loomulik osa. Küll aga on tekkinud uued, moodsa aja küsimused.

Tekst: **KAIRI BAUMER**, *Naiskodukaitse Lääne ringkonna välikokk*

KARTUL TEEB PAKSUKS?

Eritoitumine – kas ja kui palju me peame seda arvestama? Sellele küsimusele õiget vastust ei olegi. Kui vaatame suurt pilti, siis maailmas paistab üldine trend vähendada loomse liha tarbimist. Taimetoitlust ja selle alaliike propageeritakse hästi palju. Küll usulistel, küll tervislikel põhjustel.

Jah, muidugi peaksime austama teist inimest ja tema põhimõtteid, isegi kui me neid ei mõista. Aga kõigega ei saa kaasa minna. Väga palju toitumissoovitusi tuleb maailma eri osadest ja tõlgitakse eesti keelde. Tõlkimisel aga võib minna kaduma tegelik sisu. Näiteks kui ütlen, et tegin eile loomaliha, siis on ilma pikemalt mõistatamata selge, mis looma. Enamik inimesi saab aru, et pidasin silmas veiseliha. Lihtsalt nii on meil harjutud ütlema.

Samamoodi läheb tõlkes mõte kaduma lausest: ärge sööge kartulit, see on ebatervislik ja teeb paksuks! Tihti öeldakse kartul, aga mõeldakse tegelikult friikartulit, mis on levinuim ja tuntuim kartuli valmistamise võimalus. Väga paljud inimesed maailmas ei ole midagi kuulnud kartuli keetmisest ja kartul pole neile ka mugula kujul kättesaadav. Meil on see igapäevane ja loomulik põhitoidu osa.

Frittimine võtab kartulit põhilise toiteväärtuse. Aga ka liiga varakult valmis kooritud sulfiteeritud kartul kaotab oma väärtust. Kõige kasulikum on värskelt kooritud kartul kohe keema panna, siis jäävad kasulikud vitamiinid alles.

Tarkusetera on veel see, et kartul tuleb keema ajada kiiresti. Tean paljusid inimesi, kes panevad kartuli keema madalal temperatuuril, kartes, et muidu keeb üle. Kartulite vesine maitse ei anna aga märku mitte halvast sordist, vaid just liiga pikast madalal temperatuuril vindumisest. »

KRISTEL KITSING

Vanarahva tarkus, et vana kartul külma ja noor kuuma veega keema, ei pea paika, alati võib panna kuuma veega. Küll mõjub väga hästi vana kartuli hoidmine paar tundi enne koorimist külmas vees, see teeb kartuli paremini kooritavaks.

Vanade eestlaste toitumist uurinud ajaloolased on välja toonud, et pärast seda, kui hakati iga päev kartulit sööma, paranes rahva tervis oluliselt. Ja seda just selle arvelt, et kartul säilib kaua, põhimõtteliselt uue saagini, ning annab C-vitamiini ja mikroelemente.

Neil, kes väldivad kartuli söömist selleks, et kontrollida kehakaalu, soovitan mõtelda nii, et kartul annab kehale energiat ja hoiab kõhu kaua täis, mis omakorda aitab vältida mõttetut näksimist.

KAS TAIMEDEST SAAB SÖÖNUKS?

Kui vaadata taimetoitlust seoses meie asukoha ja kliimaga, siis pole see jätkusuutlik. Me sõltume hästi palju siia toodavast eksootilistest puu- ja köögiviljadest. Kaugelt transporditud ja „hästi säilitatud“, mis annavad taimetoitlusele mitmekesisuse.

Naljaga pooleks, ent samas surmtõsiselt: eks ole Eesti loodusestki aasta ringi rohelist võtta. Ainult et selleks on valdavalt kuuse, männi ja kadaka okkad. Ehk on siin mõttekoht – kas ei oleks mõistlik sättida toidulauda selle järgi, mis meil omal siin kasvab ja kasvatatakse ja mida meie esivanemad on aastasadu söönud.

Üks tähelepanek on mulle aastatega silma hakanud, millega võiks toitlustamisel arvestada – taimetoitlased söövad suuremaid portsjoneid.

Kõik, kes on välitoitlustusega kokku puutunud, teavad, kui keeruline on arvestada väikeste portsjonitega või

Üks nipp, mida ma juba aastaid olen kasutanud hommikupudru keetmisel laktoositalumatutele: olen pannud pudru keema veega ja kui hakkab keema, siis võtan vajaliku erikoguse välja, maitsestan eraldi ja jätan hauduma. Alles siis lisan katlasse juurde piima, maitsestan ja keedan lõpuni.

paari eritoiduga. Seda olukorras, kus meie üks katlatäis on keskelt läbi arvestatud täitma saja inimese kõhud. Tavaliselt pole ette teada, kui palju erivajadustega inimesi meil toitlustada on. Reeglina selgub see kohapeal. Taimetoitlased ja selle alaliigid on usu või põhimõtte küsimus. Keerulisem lugu on nendega, kes on meditsiiniliselt tõestatud haiged, ja ka nendega, kes on endale ise diagnoosi pannud.

MIDA TEHA TALUMATUTELE?

Jah, selliseid on palju, kes nimetavad end gluteenitalumatuks, kuid pole endale selgeks teinud, mis ja kus on gluteen. Sama lugu on laktoositalumatutega, kes ei tea muud, kui et nad ei saa süüa ühtegi piimatoodet.

Olgu siis öeldud, et gluteen on teraviljavalk, mida sisaldavad meie põhilised toiduteraviljad nisu, oder ja rukis. Samas meie neljas teravili, kaer, on gluteenivaba. Samuti on gluteenivabad riis, hirss ja tatar.

Laktoos aga on piimasuhkur, tavalises piimas. Laktoositalumatutele soovitatakse hapupiimatooteid, milles laktoos on käärinud piimhappeks, ja eriti probiootilisi tooteid. Laktoosivabad on ka kõik juustud.

Kõige paremini aitab siinkohal personaalne vestlus, et uurida põhjuseid, leida kompromisse ja alternatiive. Mõistlik on see kirja panna, eriti kui erivajadusega inimesi on rohkem. Siis on võimalik ka teistel kokkadel nimekirjad ja vajadused üle vaadata.

Üks nipp, mida ma juba aastaid olen kasutanud hommikupudru keetmisel laktoositalumatutele: olen pannud pudru keema veega ja kui hakkab keema, siis võtan vajaliku erikoguse välja, maitsestan eraldi ja jätan hauduma. Alles siis lisan katlasse juurde piima, maitsestan ja keedan lõpuni. Muide, tänu sellele ei hakka puder ka nii kergesti põhja kõrbema.

Teine sarnane nipp on taimetoitlaste põhitoitudega. Keedan eraldi valmis kontidega puljongi või praen liha. Teen põhitoidu valmis, võtan erikoguse välja ja maitsestan eraldi. Alles siis lisan lihatooted, lasen korraks keema, maitsestan ja valmis ongi.

POOLFABRIKAATIDE PEALETUNG

Poolfabrikaadid ja valmistoidud suruvad peale. Vaikne survestamine käib kogu aeg, rõhutades, kui palju aega nendega võidab ja kui imemugav see on. See aga võtab inimestelt oskuse midagi ise valmistada.

Oli selline juhus, et kööki tuli noormees ja soovis oma lapsele suppi soojendada. Muidugi lubasime, aga siis hakkas ta köögis meeleheitlikult otsima purgisuppi. Selle peale ei osanud me nutta ega naerda. Suur oli ta üllatus, kui selgus, et me teeme kõik toidud algusest lõpuni ise.

Teine selline juhus oli lastelaagris, kui tegin makaronisalatit. Lastele maitses väga, aga paljud tõid välja, et imelik teistmoodi maitse on. Hakkasin uurima, milles asi võib olla. Pika arutelu peale sain teada, et puudub poesalati kibe majoneesimaitse, minul on ju tehtud hapukoorega. Kurb tõdeda, aga nii see on, et standardid ja ootused pannakse paika poetoodete järgi.

Mida aeg edasi, seda rohkem inimesi loobub loomade, lindude ja nende saaduste söömisest. Olen käinud aastaid tagasi Taimetoidu toiduklubis, et avardada oma mõtete ja maitsete silmaringi. Naudin erinevate toitudega katsetamist ja enese proovile panemist. Ja usun, et olemegi jõudnud uute normaalsusesse, millega tuleb harjuda ja kaasa minna.

NAISED TÕESTAVAD: LASKMINE ON VÄRVIKAS

Männiku lasketiirus toimus juba 8. korda Naiskodukaitse Tallinna ringkonna traditsiooniline laskevõistlus nimega Jane Bond. Seekord oli võistlusele lisatud veidi naiselikku nüanssi, ehk siis võistlus sai alateemaks „Lady in red“.

Tekst: **LIINA VALNER**,
Naiskodukaitse Tallinna ringkonna avalike suhete grupi liige

MARET VALNER

Arvestades praegust keerulist aega ja piiranguid pälvis teema osalejate seas palju heakskiitu ja tekitas parasjagu elevust. Kõik osalejad olid oma punastes kostüümides ülivinged.

Esimene Jane Bond toimus 12. augustil 2013, millele eelnesid võistluse idee ellukutsujate Maris Soonseini ja Gertrud Väravase pikad mõttetalgud selle üle, kuidas rohkem ringkonnakaaslasi lasketiiru harjutama saada. „Olime Gertrudiga peaaegu terve aasta regulaarselt kord nädalas Männiku lasketiirus harjutamas käinud ning teisigi kutsunud, aga ikkagi nägime ringkonnakaaslasi lasketrennis kahjuks väga harva," meenutab Maris. „Mõtlesime, et kui laskeinstruktor Karin Muru nõusse rääkida ja temaga koostööd teha, õnnestuks ehk lasketiirus korraldada selline mõnus seltskondlik õhtu, kus teeme tutvust tiiru ja õhkrelvadega. Mõte idanes suvepuhkuse ajal hoogsalt ning augusti keskpaik tundus ideaalne aeg avapauguks – pauguks sõna otseses mõttes," naerab Maris.

JANE ON PAREM KUI JAMES?

Nii nagu igal võistlusspordialal, tuleb enne meistriks saamist kõvasti harjutada ja nii saigi tavalisest, koogisöömisega laskmisteemalise õhtu ideest piisava võistluskõdiga minivõistlus Jane Bond. „Olime Gertrudiga kindlad, et nimi peab kindlasti raju olema, sest see meelitab rohkem naisi kohale. Jane Bond tundus väga soliidne valik ning loomulikult tulenes see ka sellest, et olime ise veendunud, et Jane on parem laskur kui James (Bond)."

Mõeldud-tehtud. Lepiti toonase ringkonnainstruktori ja Kariniga kokku ning kutse läks ringkonnakaaslastele teele. Sündis see võistlus täiesti aastaplaani- ja eelarveväliselt. Medaliteks lõigati jämedamast puuoksast rattad, mida veidi lihviti, seejärel põletati peale liiliarist ja kui ka siidipael sappa pandud, oligi tulemus väga originaalne. Esimesel võistlusel osales 17 naist ja kõik läks väga ladusalt.

Järgmisel aastal oli võistlus juba aastaplaanis sees. Siis lisati tulemuste arvestusse ka noorlaskja tiitel ehk tunnustati eraldi parimat laskjat, kel Naiskodukaitse ridades oldud kolm või vähem aastat.

JANE BOND 2020

Läinud aasta novembris toimunud võistlusest võttis osa juba 27 naist. Tallinna ringkonnast olid esindatud Põhja, Sadama, Kalevi, Nõmme ja Lääne jaoskonnad. Külalisi oli seekord ka Harju ringkonnast ning kaks kodutütart.

„On täiesti uskumatu, millise kirega esimest aastat spordigruppi juhtiv Maiu Müürsepp seda võistlust korraldas," kiidab Naiskodukaitse Tallinna ringkonna instruktor Maret Valner. „Kõik see, mida juba oktoobris plaanisime, sai ka teoks ning tulenevalt koroonaviiruse piirangutest jäi ära vaid organisatsioonivälise pealtvaatajate kutsumine võistlusele," ütleb Maret.

Võistlustulemus arvutati kokku kahe harjutuse tulemusena: 10 lasku lamades sportpüssist ja 10 lasku õhupüstolist. Nii nagu eelnevatelgi aastatel, arvestati tulemusi kahes vanusekategoorias: noored liikmed (Naiskodukaitse liikmed kuni 2 aastat) ja staažikad liikmed (üle 2 aasta).

KUIDAS SÜNDIS JANE BLOND

Tegijatel juhtub mõndagi ja Jane Bond polnud erand. „Medalite tegemisel juhtus väike äpardus ja Jane Bondist sai täiesti kogemata Jane Blond," naerab Maiu. Kuna aga töö oli juba tehtud, siis otsustati n-ö rikutud medalitele siiski elu anda ja neid võistlusel kasutada. Sellest vahvast äpardusest tulenevalt lisanduski võistluskategooriatesse väike lisaharjutus ehk igaüks sai teha ilma proovilaskudeta vaid ühe lasu õhupüstolist, millega võisteldi „kõige blondima Jane" tiitlile. „Tulemusega pidi rahul olema ja see ei kuulunud edasikaebamisele," meenutab Maiu naerusuiselt.

KAOTAJAID EI OLE

Laskeinstruktor Karin Muru sõnul on tänu Jane Bondile lasketiiru tee leidnud palju uusi huvilisi. „Paljud on seeläbi teada saanud, missugused võimalused meil on. Meil on harjutamiseks palju relvi, mitte ainult automaadid, ning mitmed naised on leidnud regulaarselt võimaluse oma vaba aega just siin veeta, et lihtsalt harjutada ja samas end Kaitseliidu suunal täiendada," tõdeb ta.

Sel aastal toetasid võistlust mitmed sponsorid. Auhinnad ja kingitused panid välja NutryBite, relvad.ee, Rõõm, Pucci karbid, Salvest, Beautiful Me kehasalong, Alkovaba.ee, Woodengold, Laskuri Liit ja Kaitseliidu spordigrupp. Lauda aitasid katta Tere ja Bopp kohviku maitsvad suupisted. Kaotajaid ei olnud, sest igaüks sai mõnusa emotsiooni ja kogemuse võrra rikkamaks, vahvatest ning vajalikest auhindadest rääkimata.

TULEMUSED

JANE BOND 2020

Noored liikmed
Katre Kröönström (Põhja jsk) 173,9 punktiga I koht
Liivika Breivel (Sadama jsk) 173,3 punktiga II koht
Anne-Mai Nahk (kodutütar) 173,0 punktiga III koht

Staažikad liikmed
Karin Muru (Põhja jsk) 168,5 punktiga I koht
Anu Asu (Kalevi jsk) 167,3 punktiga II koht
Sirle Baldesport-Märss (Sadama jsk) 166,8 punktiga III koht

JANE BLOND 2020

Staažikad
Marge Ulm
Anu Asu
Sirle Baldesport-Märss

Noored
Anne-Mai Nahk
Katre Kröönström
Aivi Murd-Murulauk

LISETT KRUUSIMÄE

MODUS VIVENDI: NOORTEORGANISATSIOONIDE ARENGUKAVA 2021–2025

Noorteorganisatsioonide – Kodutütred ja Noored Kotkad – toimepidevus on tagatud ühtselt kujustatud arenguplaanidega, mida tunneme arengukava nime all. Allpool teeme juttu juba neljandast järjestikusest dokumendist Noorte Kotkaste ja Kodutütarde taasloomisest alates.

Tekst: **ANU ALLEKAND**, *Kaitseliidu peastaabi noorsootöö arendusjuht*

Kodutütred ja Noored Kotkad korraldavad palju ühisüritusi, et noortel oleks seltsis segasem, tekiks koostöösidemeid ning uusi kogemusi-teadmisi-õppimiskohti. Sellest tulenevalt on aeg-ajalt teemaks ka liitumine: mis saaks, kui me oleksime kahe asemel üks organisatsioon?

Vabatahtlikud on ise otsustusprotsessi kaasatud ja selleks on aastal 2019 korraldatud ka küsitlus, et koonduks juhtide arvamus, lisaks lapsevanemate head mõtted ning noorte endi vaade tehtule ja tulevikule.

Praegu on vabatahtlikud juhid seda meelt, et paneme küll pead kokku ja tunneme küünarnukitunnet seal, kus see on kohane, kuid hoiame ka oma omapära, traditsioone ja liikmeskonda, et vastata paremini noorte ootustele.

Selleks, et kodutütar kohtuks noorkotkaga, pakub palju võimalusi ühine väljaõpe. Uuel perioodil on uuesti fookuses ka kõik erikatsed, et need oleks omandatavad vastasmõjus: tüdrukud saavad osaleda laskeõppes ning poisid soovi korral näiteks nobenäpu oskuste omandamises.

Arengukava näeb ka ette nende noortejuhtide elu kergendamist, kes tegelevad nii poiste kui tüdrukutega ehk on ametis mõlemas noorteorganisatsioonis. Nimelt kirjutatakse ühe dokumendina lahti ka organisatsooni(de) järgukatsete omandamine KT ja NK rühma jaoks. Aga need on vaid üksikud tulemid ideekorjest.

OLULISED ALATEEMAD

Kodutütarde ja Noorte Kotkaste keskkogudes tekkinud ideedest kujunes arengukava sisupuu. Selles on nähtavad alateemad: tegevused noortejuhtide suunal, tegevused seoses noorliikmetega, väljaõppe, koostöö, avalike suhete ja tagalaga ning kerksust suurendavad teod.

Kui kõiki neid väiksemaid ja suuremaid väljakutseid ja ülesandeid koos vaadata ning vaadata sedagi, kust me tuleme ehk mis oli kirjas meie seni kehtinud arengukavas, siis oli vaja uus lihv anda ka visioonile, mis meid järgmised viis aastat kannustaks, samuti meid sel teel juhtivale ja ankurdavale missioonile. Ka need on väljapakutud arengukavas saanud uue vormingu.

NOORTE ESMANE VÕIMALUS PANUSTADA RIIGIKAITSESSE. Algupärandina on siin rõhutatud vabatahtlikkusel põhinevat osalust ja avatust ka neile, kes ei ole veel liikmeks astunud, aga soovivad saada teadmisi ja kogemusi kaitseliitlikust noortetööst, samas on mainitud riigikaitse kui tähtsaim prioriteet.

OECD 2018. aastal ilmunud „Youth Stocktaking Report“ toob esile, et edukad on riigid, kus noori kaasatakse valitsemisse. Nendes riikides on noorte usaldus riigi vastu kõrgem ja teadlik noortepoliitika loob aluse sidusamale ühiskonnale.

Samasisulisi seisukohti on rõhutanud ka ÜRO ja Euroopa Nõukogu. Võimalik, et Eesti head tulemust, kui vaadata noorte usaldust riigi vastu, on teiste seas toetanud ka Kodutütarde ja Noorte Kotkaste kodanikukasvatus. Sidus ühiskond eeldab üksteist toetavaid ja riiki väärtustavaid kodanikke ning see pingutus on nähtav igast meie eesmärgipüstitusest ja liikmete hulgas korraldatud küsitlusest.

PARIMAD ENESETEOSTUSVÕIMALUSED ISAMAALISE HARIDUSE KAUDU. Meie sütitav pärandvara on ju meie algne aade ja on loogiline, et meie missioon rõhutab kolme komponenti: vabatahtlikkust kui väärtust, isamaalist haridust kui kasvatustööd ning noori, sest noortele pakutav sünnib ainult sünergias noortega.

Meie noorsootöö tegijad on ka sellevõrra nooremapoolsed, et nad arvestavad noortega, tegutsevad noortega koos ja jäävad aktiivseks ja tragiks ka siis, kui nende eakaaslased vajuvad igapäevaelu mugavustsooni.

Ettevalmistus noortetööks on tugevalt seotud praktikaga. Üks eeldus on küll vajalik: lisaks missioonitundele peab inimesele olema omane lähtumine noorsootöö kutse-eetikast. Ülejäänud teadmised lisanduvad organisatsioonisiseste koolitustega ja keegi ei jää üksi. »

Toetajateks on kõik kolleegid, söanda ainult pöörduda. Ja toetust tuleb ka noortelt: uus arengukava suunab kõiki noorte kaasatust suurendama. Meil on juba noorte osaluskogusid, rühmade projektide ideed tulevad noortelt, aga uus arengukava näeb ette ka noorte algatusprojektide edendamist ja noortele suvekoolide korraldamist piirkondlikul tasandil, sest üleriigiline ettevõtmine on juba traditsioon.

Noorte endi hääle kuuldavaks tegemine on iga noorsootöö tegija igapäevane pingutus. Noored on tihti ise initsiatiivikad: üks tore algatus tekkis koos kriisiajaga, kus vanemad noored toetasid nooremaid digimaailma toimetamistes.

Virtuaalne elu on viirusele vastukaaluks muutunud järjest olulisemaks. Noortetöögi kolib internetti ja sellest meie püüdlus teha õppematerjalidest viisakad variandid ka virtuaalkeskkondadesse, et noortejuhid ja noored ise saaksid enesearenguvõimalusi ka arvuti abiga. Hoolimata halvast ilmast minnakse ikka matkama, laagrites mõeldakse ikka plaani A kõrvale plaan B, nii otsime meiegi võimalusi ja oleme erinevateks olukordadeks valmis.

TUGEVAM SEOS FORMAALHARIDUSEGA. Loodusega sinasõbraks saamisel omandatakse formaalhariduses äranimetamist leidnud õpiväljundeid. Seda tehakse noorte valmisolekut arvestavalt. Aga noorte kogemusõpe on vahelduseks klassitundidele hoopis mitmetahulisem.

Noorteorganisatsioonide põhiline tegevusvorm laager või matk tähendab seda, et noored liiguvad, suhtlevad, õpivad ümbritsevat tundma, täidavad erinevaid ülesandeid. Need tegevuseesmärgid võivad toetada koolis läbiviidavat õpet.

Täna selle eest hindeid ei panda ja need maailmad on toiminud paralleeluniversumitena. Mis oleks, kui noor ise saaks analüüsida oma kogemust organisatsioonis ja siin õpitut ning noortejuhi abiga oma mõtteid reflekteerides võimaluse edastada tulemus õpetajale tunnustuse saamiseks? Mis oleks, kui koostöö ei tähenda täiskasvanute omavahelist käesurumist, vaid ka noore enda mõttekäiku, positiivsuse poole astutud sammu äratundmist ja selle esitlemist?

Kõigi kolme osapoole – noorteorganisatsiooni, kooli ja noore – interaktsioonis võiks nii mõnegi kehalise kasvatuse, ühiskonnaõpetuse, inimeseõpetuse, bioloogia- või muu tunni „teha ära“ organisatsioonitöös. Rääkimata riigikaitsetunnist. See võiks PISA testiga mõõdetud õpitulemuste kõrvale anda ehk võimaluse õnnetunnet suurendada.

TUGEVAM SEOS LAIAPINDSE RIIGIKAITSEGA. Väärtuskasvatuse poolelt rõhutame uue arengukavaga ühisosa Kaitseliidu väärtustega. Uudse asjana oleme eraldi kirjeldanud kerksuse ehk organisatsiooni jätkusuutlikkuse mõtte viimist iga liikmeni selleks, et suudaksime, hoolimata ettetulevatest situatsioonidest, organisatsioonidena püsida ja suurendada toimetulekuoskusi kriisiolukordadega hakkamasaamiseks.

Meil on piiramatud õpivõimalused, kui noorkotkad õpivad kodutütardelt ja vastupidi, kui kaitseliitlased ja naiskodukaitsjad tekitavad noortele vajalikku sünergiat, kui eri piirkonnad (malevad ja ringkonnad) vaatavad üksteise edutegureid ja võtavad head praktikad üle.

Isamaaline haridus on teatud moel rätsepatöö, sest aktiivne kodanik on võimalik olla mitmel eri moel, neid kõiki tuleb „katsuda“, et leida see päris oma asi.

Iga liige on oluline ja mida rohkem meid on, seda rohkem on arengu verstapostide teostajaid ning uute ideede pakkujaid. Kaitseliit on nii rohkearvuline, et kui kõik leiavad oma niši riigikaitselises töös, siis on Eesti väga hästi hoitud.

SÕNA SEKKA JA KÄED KÜLGE

Eelmine arengukava on jõudnud lõpptähtajani ja kinnitusmärkega uus astub 2021. aastal ellu. See heade mõtete koondkava toetab ja loob võimalusi noortetööks Kaitseliidu egiidi all. Eeltoodud pilguheit on ainult isuäratajaks, tarkust lisandub sellesse iga päevaga.

Oleme tänulikud iga toetussõna eest, veel enam selle eest, kui lisaks sõnade seadmisele tullakse appi ka tegudega. Meil on krooniline puudus vabatahtlikest noortejuhtidest, nii et kutsume üles kõiki, kel on tahtmist panustada – tulge noortejuhiks ja teeme plaanidest hea praktika!

LISETT KRUUSIMÄE

Kaitseministeerium tegi Kaitseliidu noorteorganisatsioonidele ettepaneku korraldada jõulukaardi joonistamise konkurss, millel välja valitud kujundusega kaardid rändavad soojade jõulusoovidega üle laia ilma.

Tekst: **IIRIS PROSA**, *Kaitseliidu noorteorganisatsioonide avalike suhete spetsialist*

Kaart pidi kandma visuaalselt sõnumit „Kaitsmist väärt!“ ja katma kaitseministeeriumi valitsemisala erinevaid külgi: vormikandjad riigikaitses, noorteorganisatsioonide tegevus, seaduseloome ja koostöö liitlastega. Oodati, et pilt illustreerib lausungeid nagu „Eesti riigikaitse on meie kõigi teha“, „Koostöös liitlastega oleme tugevamad“, „Sina. Meie. Eesti“ või „Meie kodumaa on kaitsmist väärt“.

Oktoobrikuu vältel joonistati kaarte üle terve Eesti. Keegi ei osanud prognoosida, kas kaarte tuleb 10 või 10 000. Üksnes laekuvad arved, mis kajastasid joonistustarvete soetamist, andsid pisut aimu sellest, kes ja kus oma loomingulisusel lennata lasid.

LOOVUS LENDAS

Konkursile laekus 73 kunstiteost Eesti eri paigust. Võttes arvesse küllaltki lühikest etteteatamisaega ning üleüldist ebatavalist olukorda riigis ja maailmas võib tõdeda, et kodumaa kaitse püsib noortel ja lastel nii meelel kui loomingus.

Nagu sõnastas kaitseministeeriumi kantsler Kristjan Prik, oli äärmiselt suur rõõm, et nii paljud kodutütred ja noorkotkad võtsid vaevaks lasta oma loovusel lennata ja osaleda kaitseministeeriumi jõulu- ja uusaastatervituskaardi joonistamise konkursil.

„Kuuludes vabatahtlike riigikaitsjate noorteorganisatsioonidesse, teate juba hästi, et riigikaitse algab tahtest. Arusaam Eesti kaitsest ja selle tagatistest väljendusid töödes selgelt ja üheselt mõistetavalt,” kiitis Prik kõiki osalisi.

Töödel kujutati kõrvuti kaitseväelasi ja liitlasi, aga ka politseinike ja Kaitseliidu noorliikmeid ning NATO-t. Erilise tunde sellest, kuidas iseseisev laiapindne ja kollektiivkaitse aitavad tagada meie julgeolekut, tekitasid jõulumeeleolu loovad elemendid nagu kaitseväe telk lumises metsas või liitlased ja kaitseväelased kuuse kõrval, aga ka kaardi jõulukaunistuste või lumehelvestega kaunistatud servad.

RASKE VALIK

Nagu Prik märkis, oli iga saadetud kaart isemoodi südantsoojendav ning võitjate valimine sellevõrra keeru- »

VÕIDUTÖÖ NR 1
Autor: Mihkel Tomson Kuuste rühmast Tartust

VÕIDUTÖÖ NR 2
Autor: Rena Veskus Kuldre rühmast Võrumaalt

Rebecca Helbre Põlva rühmast

lisem. Ent valik tuli teha ja valituks osutusid Rena Veskus (15) Kuldre rühmast Võrumaalt ning Mihkel Tomson (10) Kuuste rühmast Tartust.

„Mõlema teose puhul saab esile tuua detaile, mis sümboliseerivad olulisi elemente julgeoleku tagamisel ning on meisterlikult mässitud haaravasse jõulumeeleollu," selgitas Prik valikut.

Nende kahe töö järgi valmistatud kaardid viisidki ministeeriumi jõulu- ja uusaastatervitusi üle Eesti ja välisriikidesse meie liitlasteni. „Usun, et kaartidest õhkuv rahu ja ühtehoidmine julgeoleku koosloomisel puudutavad kõiki kaardisaajaid," on Prik veendunud.

Lisaks võidutöödele oli komisjoni vaieldamatuks lemmikuks ka Järva ringkonna kodutütre Arli Orlovski lumine meistriteos. Eraldi mainiti veel Saku rühma ühistööd ja Põlva ringkonna kodutütre Rebecca Helbre joonistust.

Jõulukaardi joonistamise konkurss andis Kaitseliidu noorteorganisatsioonide peavanematele inspiratsiooni korraldada selliseid ettevõtmisi igal aastal. Noorte loomingulisus, nende arusaam maailma asjadest ja loov panus organisatsiooni töösse on hindamatu väärtusega kingitus!

Arli Orlovski Peetri rühmast

KOMMENTAAR

RIIGIKAITSE LOOVUSE KAUDU

AVE PROOS
Kodutütarde peavanem

Oleme väga tänulikud kaitseministeeriumile selle eest, et meie noored said erakordse võimaluse panustada riigikaitsesse loomekonkursil osalemise kaudu. Seda enam, et kodutütarde ja noorkotkaste õppeprogrammis on metsatarkuste omandamise kõrval väga olulisel kohal ka loovuse arendamine.

Kaitseministeeriumi konkurss aitas kaasa nii õppeprogrammi läbimisele kui ka noorte tegevuse avalikkuse ette toomisele. Oleme kindlasti edaspidigi valmis sellistes ettevõtmistes kaasa lööma.

Varstu rühm

Liina Jaanus Saue rühmast

Saku rühma ühistöö

Maret Reismaa Pühalepa rühmast

Mairin Palusoo Kuuste rühmast

HUNNIK KIVE JA NENDE KUNINGAS

Raplamaal Kohila vallas asub väike Pahkla küla, mille pikka ja mitmekülgset ajalugu võib näha peaaegu igal sammul. Alates muistsetest ohvrikividest ning lõpetades viimase okupatsiooniaja militaarpärandiga.

Tekst: **KARRI KAAS**, *Kaitse Kodu! peatoimetaja*

Eri allikate kohaselt rajas punavõim Eesti territooriumile kokku üle tuhande kuuesaja militaarse objekti. Nende hulgas oli viiskümmend seitse raketibaasi, millest üheksas paiknesid strateegilised keskmaaraketid ja neljakümne kaheksas erinevad õhutõrjeraketid. Viimased olid ka Pahklas.

PAHKLA RAKETIBAAS

Pahkla raketibaas ehitati 1973. aastal ja see asus umbes kahesaja hektari suurusel alal. Baasis paiknes 2. divisjonigrupi juhtkond ja neli juhtimiskeskust, igaühe ümber kolm stardiseadeldist nelja S-200 tüüpi seniitraketikompleksi stardipaigaga ja kahe radarijaamaga.

Esimesed S-200, NATO tähistusega SA-5 Gammon (algselt Tallinn), kompleksid saabusid väeosadesse juba 1964. aastal. Sealhulgas Eestisse Maardu polku, hilisemasse 94. brigaadi, kus neid väidetavalt esimest korda märkas ka lääne luure.

Kuni 1986. aastani paigutati neid Nõukogude Liidus saja kolmekümne linna lähistele, kokku ligi kaks tuhat stardiseadet. Eestis asus üksteist sellist suure tegevusraadiusega seniitraketikompleksi, mis pärast punaimpeeriumi kokkuvarisemist 1990. aastate algul siit välja viidi.

Raketikompleksi S-200 raketid kaaluvad kaheksa tonni ja on ligikaudu üksteist meetrit pikad. Maksimaalne tegevusulatus jääb sõltuvalt raketi tüübist vahemikku sada viiskümmend kuni kolmsada kilomeetrit ja efektiivne tabamiskõrgus ulatub kolmesajast meetrist kolmekümne viie kilomeetrini. Kui enamik raketitüüpe olid tavalõhkepeadega, siis versioon V-880 suutis kanda ka tuumalõhkepead. Eestis hoiti neid paigaldusvalmina eriautodel Keila-Joal, kus oli end sisse seadnud 94. brigaadi juhtkond.

Lisaks raketikompleksidele asusid Pahkla raketibaasi territooriumil veel betoonangaarid rakettide peitmiseks, komandopunkt varjenditega, kasarmud sõduritele, mitmed tehnilised abihooned ja viiekorruseline elumaja ohvitseridele ja nende peredele. Kuid see polnud ainus asi, mis nimetatud väeosa pisut eriliseks tegi.

KIVIDE KUNINGAS

Nimelt lebavad Pahkla raketibaasi lähedal ka kuus suurt rändrahnu, millest ühte kutsutakse austavalt Eestimaa kivide kuningaks.

Kuigi nimi on uhke, et kuulu see tegelikult ühegi näitaja poolest omataoliste moodustiste pingerea tippu. Ega ka esiviiekümnesse. Sellest hoolimata on tegemist muljetavaldava isendiga, mille ümbermõõt on ligikaudu kolmkümmend meetrit ning kõrgus pea neli ja pool meetrit.

Rändrahnu olulisusest annab tunnistust ka fakt, et isegi nõukogude ajal, mil raketibaas oli veel mässitud tihedasse saladuseloori, pääsesid huvilised sellele ligi. Põhja poolt, mööda mitmekordse okastraataiaga piiratud teed, mida valvasid sõjaväelased. Nagu kivigi, mis oli külgedelt samuti aiaga ümbritsetud.

See, miks punaväelased, kes enamasti ei hiilanud liigse ümbruskonnast hoolimisega, otsustasid Pahklas nii palju vaeva näha, et inimesed saaksid kivi juurde minna, jääb paraku üsna arusaamatuks. Võib-olla lootsid nad, et keegi urgitseb rahnu läbivast praost välja kella, mille üks aadlimees legendi järgi kunagi sinna oli pillanud? Vähe tõenäoline. Või tahtsid nad näha, kes kivi vaatamas käivad, et nende hulgast välja sõeluda mõni lääne spioon? Ilmselt samuti mitte.

Olgu sellega kuidas on, kuid Eestimaa kivide kuningale ja selle kaaslastele tasub kindlasti pilk peale panna. Raketibaas ise aga pole enam suurem asi vaatamisväärsus. Ühte-teist on seal küll veel säilinud, kuid mitte ülemäära palju. Õnneks on meil ka paremaid kohti, kus oma militaarturismihuvi rahuldada.

ALLIKAD:

Pahkla raketibaas. https://et.wikipedia.org/wiki/Pahkla_raketibaas

Palo, K. 2011. Pahkla raketibaasi kivihiiglased. Eesti Loodus. http://vana.loodusajakiri.ee/eesti_loodus/artikkel4175_4140.html

Pärn, J. ja Õun, M. 2006. Raketibaasid meie seenemetsades. Tehnikamaailm. https://tehnikamaailm.ee/raketibaasid-meie-seenemetsades

S-200. Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/S-200_(missile)

KARRIKAAS

LÄÄNERINDEL KAOTUSTEGA

Suurem jagu emba-kumba maailmasõda kujutavatest filmidest on tehtud võitjariikides. Loogiline ka, sest lisaks frustratsioonile ja solvumisele läheb kaotajal suurem aur majapidamise uuesti ülesehitamiseks, sest võitjad on reeglina head-paremat mälestuseks koju kaasa võtnud või katki teinud. Seda rõõmustavam on täheldada, et kaotaja poolelgi on leidunud riike, kus mõni rahapaber sõjafilmi tegemiseks üle jäänud. Sestap on hea leida midagi tõeliselt eksootilist.

Tekst ja illustratsioon: **GUNNAR VASEMÄGI**, *vabatahtlik autor*

Veelgi parem, kui rariteet ei tule välja kusagilt teisest ilma otsast, vaid kodule suhteliselt ligidalt. See-kordne leid pärineb aastast 1930 ning geograafiliselt üldse mitte kaugelt, Weimari ehk Saksa Vabariigist.

On aasta 1918, käib Esimene maailmasõda. Sõdurid jooksevad kaevikus edasi-tagasi, tulistavad ja loobivad vastast granaatidega. Prantslased koos liitlastega lootusrikkalt, sakslased mitte nii väga. Lootes vaid seda, et ehk väsivad prantslastel käed ära ja saab vahepeal hinge tõmmata.

Saksa poolel passivad kaevikus Karl, Tudeng, Baierlane ja teised sõjamehed. Lisaks vaenlasega sõdimisele on igal neist oma asi ajada – kellel on kuskil kaugel kodused, kellel rindelähedases tagalas tütarlaps jne. Lugu ongi selgelt kaotusseisu jäänud armee sõjameeste lugu. Film ei keskendu kindlale peategelasele, vaid üldisele olukorrale nii rindel kui tagalas ning kogu komplekti üldnimetajaks on „Westfront 1918“.

Film sai valmis mõneti halval ajal. Kõigest kolm aastat pärast filmi valmimist oli Weimari Vabariigiga kaputt ja võimule tuli Hitler. Weimari Vabariigis oleks film südamerahus välja kannatatud, aga füürerile polnud „Westfront 1918“ üldsegi meeltmööda. Selge see, et tema mäletamist pidi käis ilmasõjas kõik hoopis teistmoodi, režissöör on pimedusega löödud ja kõik need teised sõnad. Igatahes sai film füürerilt bänni, kas nüüd ameeriklaste antud auhinna pärast või seetõttu, et filmis tema meelest kõik valesti oli, vaat ei tea. Seetõttu saab film teenitud edu nautida pigem praegu, 90 aastat hiljem.

Filmi režissööriks on Georg Wilhelm Pabst. Huvitava elukäiguga mees, kes esiti õppis hoopis inseneriks, kuid

sattus peagi lavakunstist vaimustusse ja asus teatri alal tegutsema. 1923 sai mehest režissöör Carl Froelichi assistent, aga peagi asus Pabst ka iseseisvalt filme kõpitsema. Ta on tassinud Veneetsia filmifestivalilt koju kaminasimsile nii mõnegi auhinna ning teda loetakse oma aja üheks paremaks kineastiks. Siinmail kahjuks täiesti tundmatu nimi, aga nagu näha, tasub tema filmidest huvituda.

Pea sajanditaguste näitlejate kohta ei oska suurt midagi öelda. Vähemalt mulle on selle seltskonna teised filmirollid täiesti tundmatud. Ajastule omaselt ei ole veel täiesti välja kujunenud filminäitlejat kui elukutset, kogu punt on möllanud nii filmis kui teatrilaval. Põhiraskus jääb Gustav Diessli (Karl) ja Hans-Joachim Möbise (Tudeng) kanda. Idee poolest püüab film anda tervikpilti aasta 1918 olukorrast, kus sakslastel oli selge kaotus juba silme ees, aga teeb seda, jälgides kord Tudengi, kord Karli käekäiku. Olulisemateks tegelasteks jäävad veel Baierlane (Fritz Kampers) ja Leitnant (Claus Clausen), kuivõrd tegemist on osalistega, kes püsivad filmi jooksul piisavalt kaua elus. Sõjafilmide häda selles ongi, et lavastajal tuleb kokku ajada hordide viisi näitlejaid. Hea on, kui saad ühele statistile selga anda mitu erinevat kostüümi või panna ta surnut mängima kord selili nagu kirjamargi, kord näoli poriloigus. Masside kokkuajamine on ja jääb sõjafilmis kohutavaks peavaluks.

„Westfront 1918“ keskendub esiti Tudengile. Tudengil tekib rindelähedases tagalas kohaliku tibinaga armulugu. Poiss lubab tüdrukule maad ja taevad kokku, nagu sellises olukorras tavaks, naaseb rindele ja kipub seal vabatahtlikult patrulli. Edasine on saatus. Seni, kuni Tudeng kaevikute vahel okastraadipundarde all püherdab, saab Karl puhkuse ja sõidab kodukanti. Suur on tema üllatus, sest vahepeal ära oldud pooleteise aasta jooksul on kodus toimunud tuntavad muutused. Lähedased on küll elus, aga moodustuma on hakanud, kuidas nüüd viisakalt öeldagi, põnev kärgpere. Karl naaseb peagi rindele ja, niipalju võib ette ära öelda, peab lõpukaadriteni vastu. Igati korralik stsenaarium. Võimaldab lisaks jälgitavate sõjameeste käekäigule kenasti kujutada elu nii kaevikutes kui tagalas ja sellega on Pabst ka probleemivabalt hakkama saanud. Eriti just järjest dramaatilisemateks muutuvates lõpustseenides on kõvasti teatri mõju tunda ning film mõjub rohkem kinolinale sattunud teatritükina kui filmina. Mis ei vähenda siiski järjest kuhjuvat dramaatikat ja kui vaene põrutada saanud Leitnant hakkab ringi tuiama, näol pesuehtne Munchi „Karje“, rõhutab see toimuvat, kuid ei mõju ülemängimisena.

Tehnilisest küljest on filmi pildikeel tänasest üksjagu erinev. Väga palju on staatilisi kaadreid, kus kaamera on statiivil kusagile püsti pandud ja nii on. Kes peab kaadris püsima, see seal ka on ning ülejäänud jõuk passib objektiivi nägemisulatusest kaugemal. Lihtne lahendus, mis suuresti välistab mittevajaliku kraami pilti sattumise. Nii ei näe filmis kuskil kaadrinurgas einestavaid tehnikuid või keset lahingutandrit rahumeeles ringirallivat traktorit. Vahel harva lohistatakse kaamerat küll relssidel edasi-tagasi, kuid see on ka kõik. Ka sisse-välja suumimised ja muud ägedad võtted puuduvad täiesti. Kaamera ei ripu kraana küljes, ei jälita tegelasi, ei poe näitlejale ninna või kõrva ega vahi võtteplatsil ringi nagu metsa eksinud seeneline. Osalt tingib selle toonane tehniline võimekus/võimetus, osalt kunstilised taotlused. Väga palju kasutatakse teatrile omaseid võtteid. Ei olnud film eelmise sajandi kolmekümnendateks muutunud veel nii iseseisvaks kunstiliigiks kui täna ja toetus suuresti teatrile. Heaks näiteks on filmi viimased kaadrid. Säärast lahendust ootaks pigem teatrilaval kui filmis. Ent kui see töötab, siis miks mitte.

Suures plaanis niisiis igasugused vead ja tobedused puuduvad, kui välja arvata … tankid. Kui eelmainitud asjandused kaadrisse roomasid, oli üllatus suur, sest hoolimata kõiksuguste teatmike lappamisest ei suutnud ma aparaatide marki välja mõelda. Ilmselt pidid filmis toimetavad sõjamasinad kujutama prantsuse Renault FT-sid, kuid tõenäoliselt sõdisid ekraanil kunstipäraselt plekitükkidega kaetud, ülimalt rahuarmastavad põllumajandusveermikud. Kas siis polnud Saksamaal pärast ilmasõda võtta ühtegi, isegi mitte harjavarrest kahuriga FT-d või ei lubatud filmitegijatel nii kardetavate riistadega mängida. Igatahes mõjusid tankid väga lustlikult ja paraku rikkus see vähemalt allakirjutanu silmis ühe dramaatilise stseeni ära. Olukord ekraanil on ülimalt pinev, prantslased ründavad, sakslased tegelevad kaotamisega ja siis … nagu oleks pilti lubatud grupp kloune. Naer tuleb peale ja igasugune tunne kaob rutem kui raha kasiinos. Aga see on ka ainus väike etteheide filmile. Vaevalt et realistlikku pildikeelt viljelenud Pabst nüüd meelega vaatajat naerma ajada püüdis. Ilmselt ei olnud ühtki paremat masinat võtta ja kõik lootused olid sellel, et ehk petab ära.

Kokkuvõtteks ei ole mul filmile suurt midagi ette heita. Hoolimata vanadusest igati hea lugu ja nauditavalt esitatud.

„WESTFRONT 1918“

Osades: Fritz Kampers, Gustav Diessli, Hans-Joachim Möbis
Lavastanud: Georg Wilhelm Pabst
1 tund ja 36 minutit

Hinnang kümnepallisüsteemis
Idee: 8 – küllaltki lihtne, kuid siiski suurepärane algmaterjal.
Teostus: 9 – tankide tõttu siiski maksimumpunkte ei anna.
Näitlejatööd kokku: 8 – igati üle keskmise töö.
Lavastajale: 8 – teatrimaitseline, kuid ikkagi hea film.

NERO-FILM

ÜKS ERAKORDSELT KEHVASTI KIRJA PANDUD ERAKORDNE LUGU

Teise maailmasõja käigus langes Euroopa lahinguväljadel sakslaste kätte vangi umbes veerand miljonit lääneliitlaste sõdurit. Nende seas oli ka Horace Greasley, kelle mälestused on nüüd talletatud raamatusse „Kas põrgus linnud veel laulavad?“.

Tekst: **KARRI KAAS**, *Kaitse Kodu! peatoimetaja*

Raamat algab põgusa ülevaatega Horace'i lapsepõlvest ja noorusajast, mille käigus tekib lugejal paratamatult küsimus, kuidas see kõik sakslastega seotud on. Aus vastus on, et väga ei olegi, kuid see on vajalik karakteri tutvustamiseks. Nimelt saab üsna ruttu selgeks, et Horace on paras seelikukütt. Fakt, mis on teose kandvaks teljeks. Kuid sellest juba natuke hiljem.

Algab sõda ning kahekümneaastane Horace Greasley määratakse Leicesteri rügemendi 2./5. pataljoni. Pärast seitsmenädalast väljaõpet leiab noormees end Põhja-Prantsusmaa poristelt väljadelt vastamisi Saksa armeega.

Kuna Prantsuse armee on praktiliselt puruks löödud, otsustavad britid oma väed välja tõmmata. Üleüldise taganemise käigus lõigatakse Horace'i üksus omadest ära ning 25. mail 1940 võtavad sakslased nad vangi. Algab viis aastat kestnud sõjavangipõli, mis viib noormehe mitmesse erinevasse laagrisse ning kokku Rosaga – juudi soost Sileesia kaunitariga, kes olude sunnil peab etendama sakslannat.

Loomulikult ei suuda Horace kiusatusele vastu panna, sest kui on seelik, tuleb seda ka küttida. Põgusast füüsilisest läbikäimisest kujuneb siiski välja armastus, mis paneb noormeest riskima kõigega, et oma kallimaga kohtuda. Ta põgeneb laagrist ning murrab sinna uuesti sisse tagasi. Väidetavalt üle kahesaja korra, süstides seeläbi lootust oma kamraadidesse ja osutades vastupanu ühele ajaloo jõhkraimale režiimile.

Kindlasti võiski kõik juhtuda nii, nagu härra raamatus räägib, sest päriselu on tihtipeale väljamõeldisestki veidram. Samas on mõistlik suhtuda ühe inimese mälestustel põhinevasse juttu teatud reservatsioonidega, sest mälestused, eriti veel need, mida on praktiliselt võimatu kontrollida, on väga ebausaldusväärsed allikad.

Kuid ilmselt pole tõetruudus ka selle raamatu peamine eesmärk. Pigem on selleks jutustada ühe mehe lugu. Paraku on raske hinnata, kas see lugu on hea või halb, sest see on nii keskpäraselt ja pealiskaudselt kirja pandud.

Raske öelda, kas selles on süüdi peategelase kesine jutustamisoskus või teksti tegelikult kirja pannud variautori Ken Scotti nõrk sõnaseadmisvõime? Või mõlemad kokku? Igatahes, midagi selles kombinatsioonis ei tööta ning tulemuseks on nõrgemapoolse Hollywoodi sõjamäruli raamatukaante vahele pistetud ümberjutustus.

Lugeda see raamat ju iseenesest kõlbab. Muidugi ainult tingimusel, et ühtegi paremat teost parasjagu käepärast pole.

„KAS PÕRGUS LINNUD VEEL LAULAVAD?“

Horace Greasley
340 lehekülge
Sinisukk

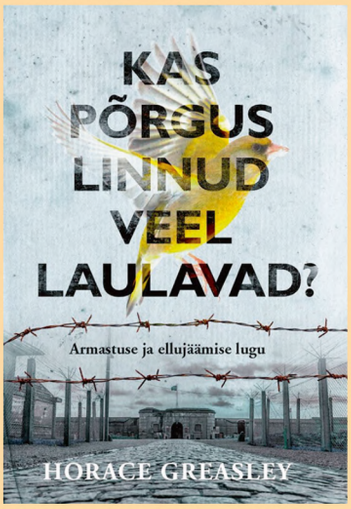

AASTATELLIMUS
ALLA KOLME EURO!

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI

VAATA LISAINFOT: WWW.FACEBOOK.COM/KAITSEKODU

Thermobak S3L'is leiduv Crux veekott

– Mil Spec Crux ™ veekott: **25% rohkem vett ühe lonksu kohta**
– Quick Link ™ Exit Port & Drink Tube: **Kiire lahtivõtmine puhastamiseks**
– QL HydroLock ™ adapter: lihtne, ühe käega avamine
– Crux ™ täiteava: **84 mm laiune ava täitmiseks**
– 1/4 keeret avamiseks või sulgemiseks
– Isoleeritud **joogitoru kate temperatuuri säilitamiseks**
– Mil Spec Crux ™ **vastab USMC hüdratatsioonisüsteemi nõuetele**

CAMELBAK®

KINDLUS
Mustamäe tee 24
Tel: 5562 0005
armament.ee